

Ambtsbericht veiligheidssituatie in Jemen

Datum   Juli 2019

Colofon

Plaats Den Haag

Opgesteld door Afdeling Ambtsberichten (DAF/AB)

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	5
1 Politieke ontwikkelingen	7
1.1 Algemeen	7
1.1.1 Achtergrond.....	7
1.1.2 Het einde van de Houthi-Saleh-alliantie.....	7
1.1.3 Group of Independent Eminent International and Regional Experts on Yemen	8
1.2 Vredesbesprekingen.....	9
1.3 Rol Saoedi-Arabië en de internationale coalitie	13
2 De veiligheidssituatie	15
2.1 Algemeen	15
2.2 Controlegebieden	16
2.2.1 Houthi's	18
2.2.2 Regering Hadi gesteund door de internationale coalitie.....	18
2.2.3 AQAS en ISIS	20
2.2.4 De stad Taiz.....	21
2.3 Veiligheidssituatie in Sana'a	21
2.4 Veiligheidssituatie in Al-Hudayda	22
2.5 Veiligheidssituatie in Aden	25
2.6 Veiligheidssituatie in Taiz.....	27
2.7 Veiligheidssituatie in andere steden	28
2.7.1 Sa'da	28
2.7.2 Mukalla	28
2.8 Veiligheidssituatie in de regio's, rurale gebieden en wegen	28
2.8.1 Provincie Sana'a	28
2.8.2 Provincie Sa'da.....	29
2.8.3 Provincies Amran en Mahwit	30
2.8.4 Provincie Hajja	31
2.8.5 Provincie Al-Jawf	32
2.8.6 Provincie Marib.....	32
2.8.7 Provincie Al-Bayda.....	33
2.8.8 Provincie Dhamar	34
2.8.9 Provincie Ibb.....	34
2.8.10 Provincie Al-Hudayda	35
2.8.11 Provincie Taiz.....	36
2.8.12 Provincie al-Dhale.....	37
2.8.13 De zuidelijke provincies Lahj en Abyan	38
2.8.14 Provincie Shabwa	38
2.8.15 De oostelijke provincies Hadramawt en Al-Mahra.....	39
2.8.16 Luchthavens	39
2.8.17 Havens.....	40
2.8.18 Wegen en grensposten.....	40
2.9 Situatie van kwetsbare groepen	41
2.9.1 Algemeen	41
2.9.2 Kinderen	41
2.9.3 Vrouwen.....	42

2.9.4	Minderheden	43
2.9.5	Muhammasheen	44
3	Humanitaire situatie	45
3.1	Algemeen	45
3.1.1	Humanitaire hulp en voedselleveranties	45
3.1.2	Internationale hulpverleners	47
3.1.3	Cholera-epidemie	47
3.2	Ontheemden en vluchtelingen	48
3.2.1	Ontheemden	48
3.2.2	Vluchtelingen uit Jemen	48
3.2.3	Vluchtelingen naar Jemen	49
4	Bijlagen	51
4.1	Geraadpleegde literatuur	51
4.2	Gebruikte afkortingen	58
4.3	Kaart Jemen	60

Inleiding

Dit thematisch ambtsbericht beschrijft de veiligheidssituatie in Jemen voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit dit land en voor de besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Jemenitische asielzoekers. Het uitgangspunt voor het ambtsbericht is de *terms of reference* van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid van 9 juli 2018. Het ambtsbericht beslaat de periode van juli 2016 tot en met juni 2019.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van zowel openbare als vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende internationale organisaties, niet-gouvernementele organisaties (ngo's) alsmede van vakliteratuur en berichtgeving in de media. De geraadpleegde openbare bronnen zijn opgenomen in de literatuurlijst. Daarnaast liggen vertrouwelijke rapportages van Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland aan dit ambtsbericht ten grondslag.

In hoofdstuk één worden de politieke ontwikkelingen en het proces rond de vredesbesprekingen uiteengezet.

Hoofdstuk twee beschrijft de veiligheidssituatie. Hierbij is aandacht besteed aan de belangrijkste steden, alsmede aan de provincies en rurale gebieden in Jemen. Het is niet mogelijk gebleken een overzicht te bieden van het totale aantal slachtoffers per stad, regio of provincie. Wel is getracht een zo goed mogelijk beeld van de veiligheidsontwikkelingen per stad, regio en provincie te verschaffen, door de beschrijving van incidenten, waarbij waar mogelijk aantallen (burger) slachtoffers zijn vermeld. Echter, in sommige gevallen werden er geen (aantallen) slachtoffers bekend gesteld. In dergelijke gevallen is dit vermeld in de tekst. Het hoofdstuk besteedt verder aandacht aan kwetsbare groepen die in Jemen in de verslagperiode in het bijzonder onder druk stonden als gevolg van het conflict.

Hoofdstuk drie biedt een beknopt overzicht van de huidige humanitaire situatie in Jemen, waarbij wordt ingegaan op de situatie van ontheemden en op de stroom vluchtelingen vanuit en naar Jemen.

1 Politieke ontwikkelingen

1.1 Algemeen¹

1.1.1 *Achtergrond*

In de verslagperiode stonden de politieke ontwikkelingen in en ten aanzien van Jemen grotendeels in het teken van pogingen van de VN om de strijdende partijen via consultaties nader tot elkaar te brengen.² Het uitgangspunt hierbij was om tot een politiek akkoord te komen met instemming van alle betrokken partijen. Gedurende de gehele verslagperiode verbleef de staf van de internationaal erkende regering van president Abd Rabbuh Mansur Hadi in de Saoedische hoofdstad Riyadh, met slechts een kleine, zwaarbewaakte, delegatie van lokale functionarissen in de zuidelijke Jemenitische stad Aden. Deze stad fungeerde, evenals in de vorige periode, als de feitelijke hoofdstad voor de regering Hadi. De hoofdstad van Jemen, Sana'a, werd gedurende de volledige verslagperiode gecontroleerd door de Houthis-beweging, tot aan december 2017 in alliantie met getrouwen van voormalig president Ali Abdullah Saleh.³

1.1.2 *Het einde van de Houthis-Saleh-alliantie*

De alliantie tussen voormalig president Ali Abdullah Saleh en diens *General People's Congress Party* (GPC) en de zaidi-sjiitische Houthis-rebellen (Partisanen van God, *Ansar Allah*) vertoonde medio 2017 de eerste scheuren. De alliantie was gestoeld op gezamenlijke vijanden (Saoedi-Arabië en president Hadi) maar onderhuids bleven de verschillen aanzienlijk en zorgden voor onderling wantrouwen. De GPC beschouwde de Houthis als een intolerante, op geloof gestoelde politieke organisatie met een agenda die was gericht op terugkeer naar de situatie van vóór 1962.⁴ De Houthis beschouwden de GPC en Saleh als onbetrouwbare partners, verantwoordelijk voor de corrupte regeringen in het verleden waardoor het land zich niet had kunnen ontwikkelen en waardoor de Houthis werden gemarginaliseerd en hun machtsbasis verloren.

Over en weer was er ontevredenheid over de verdeling van de macht binnen de door Houthis en GPC gevormde *National Salvation Government* (NSG). Voor de GPC was met name de handhaving van het revolutionaire comité door de Houthis een doorn in het oog. Dit comité, opgericht na de omverwerping van de regering van Hadi in 2015, vormde een soort schaduwregering met vergaande bevoegdheden, die de macht van de toch al zwakke staatsinstellingen verder uitholde. De GPC stoorde zich eraan dat de Houthis controle hadden over de (beperkte) inkomsten in het noorden van Jemen en verschilde fundamenteel van mening met de Houthis over de rol en toekomst van de Republikeinse Garde die werd geleid door de zoon van Saleh, Ahmed Saleh. Deze onderstroom binnen de alliantie werd met het oog op de strijd

¹ Voor een beschrijving van de aanloop naar het conflict in Jemen wordt verwezen naar het vorige ambtsbericht over de veiligheidssituatie in Jemen. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Ambtsbericht veiligheidssituatie in Jemen*, pagina 5-7, 7 juli 2016.

² De aanpak van de VN ten aanzien van Jemen spitst zich toe in twee trajecten: één gericht op het beëindigen van het conflict (track I) en één gericht op vredesopbouw (track II).

³ Office of the Special Envoy of the Secretary-General for Yemen (OSESGY), *UN in Yemen*, geraadpleegd op 31 mei 2019; US Department of State, *Yemen country report on human rights practices*, maart 2019.

⁴ De zaidi-sjiieten regeerden in Noord-Jemen tot aan het uitbreken van de burgeroorlog in Noord-Jemen in 1962.

tegen de door Saoedi-Arabië geleide coalitie⁵ tot augustus 2017 grotendeels binnenskamers gehouden.⁶

Op 24 augustus 2017 hield de GPC een grote politieke bijeenkomst in Sana'a ter viering van de 35ste verjaardag van de partij. De bijeenkomst diende tevens om aan te tonen dat de GPC een partij was die niet over het hoofd gezien kon worden bij de onderhandelingen. Voorafgaand aan de bijeenkomst waarschuwde Saleh de Houthi's openlijk de bijeenkomst niet te verstoren en geen chaos te veroorzaken in Sana'a. De Houthi's zagen hierin een aanwijzing dat Saleh zich niet langer verbonden voelde aan de gezamenlijke strijd en dat hij tot een overeenkomst met de coalitie probeerde te komen om de Houthi's hun macht te ontnemen.

De bijeenkomst verliep zonder incidenten en werd naar verluidt bijgewoond door ongeveer 300.000 mensen. Ook anderen dan GPC-aanhangers namen deel en de bijeenkomst werd op sociale media zelfs gesteund door onder andere aanhangers van Hadi en van de fundamentalistisch-soennitische Islah-partij. Voor de laatste was de bijeenkomst een kans om hun oppositie tegen de Houthi's te tonen en zo de tweestrijd binnen de alliantie aan te wakkeren. De Houthi's organiseerden die dag zelf ook demonstraties bij de ingangen naar de stad en waren zichtbaar aanwezig met zware beveiligingsmaatregelen. De volgende dag werden een hoge GPC-politicus en drie Houthi-gelieerde beveiligers gedood in een vuurgevecht bij één van de Houthi-controleposten. Ook vonden schermutselingen plaats in de buurt van het huis van één van Saleh's zonen.⁷

Op 21 september 2017 organiseerden de Houthi's eveneens een grote politieke bijeenkomst, ter viering van de '21-Septemberrevolutie', de inval in Sana'a drie jaar eerder, en om aan te tonen dat de beweging aanzienlijke steun genoot. Uiteindelijk leidden deze acties niet tot een definitieve splitsing binnen de alliantie en Saleh bevestigde openlijk zijn steun aan de alliantie. Op 2 december 2017 kondigde Saleh evenwel het einde aan van de samenwerking met de Houthi's en gaf hij aan een nieuw begin te willen maken met de coalitie. Saleh-getrouwe troepen vielen, met Saoedische luchtsteun, de Houthi's aan in Sana'a en wonnen terrein. Dit was echter van korte duur. De Houthi's sloegen terug, heroverden grote delen van Sana'a en omgeving en op 4 december 2017 werd Saleh door de Houthi's gedood. Met de dood van Saleh kwam tevens een einde aan de alliantie tussen de GPC en de Houthi's.⁸

1.1.3

Group of Independent Eminent International and Regional Experts on Yemen

Op 29 september 2017 verzocht de VN Mensenrechtencommissie de Hoge Commissaris voor de Rechten van de Mens om een groep van onafhankelijke internationale en regionale Jemenexperts (*Group of Independent Eminent International and Regional Experts on Yemen*, GEE) in te stellen voor een periode van een jaar, met een optie voor verlenging. De groep kreeg het mandaat om de situatie in Jemen te monitoren, hierover te rapporteren en aanbevelingen te doen, in

⁵ Deze coalitie bestaat naast Saoedi-Arabië uit de golfstaten Qatar, Bahrein, de Verenigde Arabische Emiraten en Koeweit en uit Egypte, Jordanië, Pakistan, Turkije en Marokko.

⁶ ICG, *Discord in Yemen's North Could Be a Chance for Peace*, Crisis Group Middle East Briefing No. 54, 11 oktober 2017.

⁷ European Council on Foreign Relations, *Saleh's dramatic death returns Yemen to the spotlight*, 5 december 2017; Chatham House, *Yemen's Future Looks grim After Saleh Killing*, 5 december 2017; ICG, *The Killing of Former President Saleh Could Worsen Yemen's War*, 6 december 2017; Chatham House, Peter Salisbury, *Yemen: National Chaos, Local Order*, December 2017.

⁸ European Council on Foreign Relations, *Saleh's dramatic death returns Yemen to the spotlight*, 5 december 2017; Chatham House, *Yemen's Future Looks grim After Saleh Killing*, 5 december 2017; ICG, *The Killing of Former President Saleh Could Worsen Yemen's War*, 6 december 2017; Chatham House, Peter Salisbury, *Yemen: National Chaos, Local Order*, December 2017.

het bijzonder ten aanzien van mensenrechtenschendingen begaan door alle strijdende partijen sinds het begin van het conflict. Binnen dit mandaat valt tevens het waar mogelijk identificeren van de plegers van mensenrechtenschendingen.⁹

Het eerste rapport van de GEE betrof onderzoek naar de periode van 1 september 2014 tot 30 juni 2018 en werd gepresenteerd tijdens de 39ste sessie (10 tot en met 28 september 2018) van de VN Mensenrechtencommissie. Volgens de bevindingen van de GEE zijn de regeringen van Jemen, de Verenigde Arabische Emiraten en Saoedi-Arabië verantwoordelijk voor schendingen van de mensenrechten, waaronder onwettige beroving van het leven, willekeurige detentie, verkrachting, mishandeling, marteling, verdwijning en het ronselen van kinderen voor de strijd, als ook ernstige schending van de vrijheid van meningsuiting en van economische, sociale en culturele rechten, in het bijzonder het recht op een adequate levensstandaard en het recht op gezondheid. Volgens de GEE zijn ook de Houthis in die gebieden waar zij feitelijk de macht uitoefenden, verantwoordelijk voor mensenrechtenschendingen, waaronder willekeurige detentie, marteling, mishandeling en het ronselen van kinderen voor de strijd als ook van ernstige beperkingen bij het uitoefenen van de vrijheid van meningsuiting en godsdienstige overtuiging. De GEE stelde verder dat een daartoe bevoegd en onafhankelijk hof nader moet bepalen in hoeverre individuele personen van genoemde partijen zich schuldig hebben gemaakt aan schendingen van het internationale humanitaire recht en mogelijk aan oorlogsmisdaden.¹⁰

Volgens de GEE zorgden luchtaanvallen van de door Saoedi-Arabië geleide coalitie voor de meeste burgerslachtoffers aangezien zij voor een deel werden uitgevoerd in woonwijken, markten, bij begrafenissen en bruiloften, op gevangenissen, ziekenhuizen en vissersboten. Daarbij kwamen volgens de GEE sinds het begin van het conflict tot eind juni 2018 6.660 burgers om en raakten 10.563 burgers gewond, cijfers waarvan wordt aangenomen dat deze in werkelijkheid veel hoger zijn, omdat slechts de geverifieerde gevallen worden gepubliceerd.¹¹

De beperkingen op de lucht- en scheepvaart die door de coalitie waren ingesteld sinds het begin van het conflict, vormden volgens de GEE een schending van het beginsel van proportionaliteit binnen het internationale humanitaire recht. In het bijzonder de sluiting van de luchthaven van Sana'a voor de burgerluchtvaart vormde volgens de GEE een schending van de bescherming van zieken en gewonden onder het internationale humanitaire recht, wat zou kunnen leiden tot oorlogsmisdaden.¹²

Het mandaat van de GEE werd op 28 september 2018 met één jaar verlengd.¹³ De coalitie onder leiding van Saoedi-Arabië was gezien de uitkomsten van het eerste rapport van de GEE niet bereid de verlenging te steunen.¹⁴

1.2 Vredesbesprekingen

⁹ VN resolutie A/HRC/RES/36/31; UN Human Rights Council, *Group of Eminent Experts on Yemen*, geraadpleegd op 13 juni 2019; OHCHR, *Group of Eminent Experts on Yemen*, geraadpleegd op 5 juli 2019.

¹⁰ UN Human Rights Council, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, A/HRC/39/43, 17 augustus 2018.

¹¹ UN Human Rights Council, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, A/HRC/39/43, 17 augustus 2018.

¹² UN Human Rights Council, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, A/HRC/39/43, 17 augustus 2018.

¹³ De verlenging werd op een door Nederland ingediende resolutie (A/HRC/39/L.21) aangenomen.

¹⁴ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2018; UN Human Rights Council, *Group of Eminent Experts on Yemen*, geraadpleegd op 13 juni 2019.

De vredesbesprekingen die onder leiding van de VN speciale gezant voor Jemen plaatsvonden in juli 2016 in Koeweit, bleven zonder resultaat. Het duurde daarna tot 2018 alvorens de (per 1 maart 2018 nieuw benoemde) VN speciale gezant Martin Griffiths aankondigde een nieuwe ronde van besprekingen te zullen voorbereiden, waarbij hij een meer inclusieve benadering voorstond door ook andere partijen dan de Houthi's en de regering erbij te betrekken. Wat Griffiths betrof, zou het gaan om deelname van de GPC als eigen entiteit (immers los van de ontbonden Houthi-alliantie), deelname van groepen uit het zuiden van Jemen, zoals de *Southern Transitional Council* (STC) en deelname van het maatschappelijk middenveld (onder meer vrouwenbelangengroepen). De besprekingen zouden volgens Griffiths betrekking moeten hebben op demilitarisatie, demobilisatie, contraterrorisme, de aanwezigheid van buitenlandse troepen, het oprichten van een overgangsregering en het belang van de provincies met het oog op toekomstige decentralisatie.¹⁵

De mogelijkheid van een wapenstilstand die Griffiths noodzakelijk achtte voor het kunnen voeren van gesprekken, kwam in juni 2018 onder druk te staan door de oploeiende strijd om Al-Hudayda, waar coalitietroepen waren begonnen met het bombarderen van Houthi-stellingen (zie paragraaf 2.4). Om escalatie te voorkomen kwam Griffiths met het voorstel om Al-Hudayda onder VN-gezag te plaatsen nadat de Houthi's zich zouden hebben teruggetrokken. De VN zou faciliteren bij het operationeel houden van de haven (belangrijk voor de invoer van essentiële goederen voor de Jemenitische bevolking) en zou tevens de lokale autoriteiten assisteren bij het besturen van de stad. Tevens voorzag het voorstel in de terugtrekking van de door de Arabische coalitie gesteunde troepen. Zowel de Hadi-regering als de Houthi's leken aanvankelijk positief tegenover het voorstel te staan, maar eind juli 2018 moest Griffiths constateren dat zijn voorstel voor Al-Hudayda op dat moment niet levensvatbaar was aangezien de Houthi's de onderhandelingsperiode hadden gebruikt om hun posities in en rond Al-Hudayda te versterken. Ook zouden zij land- en zeemijnen hebben gelegd in die periode.¹⁶

In augustus 2018 verzocht Griffiths de VN Veiligheidsraad in te stemmen met een staakt-het-vuren in en rond Al-Hudayda tussen de coalitie en de Houthi's voor de periode van een maand. Dit moest ertoe leiden dat vanaf 6 september 2018 in Genève consultaties konden starten over het raamwerk voor de toekomstige vredesonderhandelingen in lijn met VN-resolutie 2216¹⁷, vooraleerst tussen de Hadi-regering en de Houthi's. Als onderwerpen van gesprek noemde hij de humanitaire toegang tot Al-Hudayda, de-escalatie van de strijd in Jemen (met name de stad Taiz), de heropening van het vliegveld in Sana'a, de uitwisseling van gevangenen, de rol van de Jemenitische Centrale Bank en de uitbetaling van salarissen aan ambtenaren.¹⁸

De consultaties vonden uiteindelijk geen doorgang omdat de Houthi's niet in Genève verschenen. Oorzaak zou zijn dat de Houthi's bij hun vertrek naar Genève werden gehinderd door logistieke problemen (verplichte tussenlanding voor wapencontrole in Saoedi-Arabië). Ook extra eisen gesteld door de Houthi's voorafgaand aan hun vertrek (gewondentransport naar Oman, repatriëring van ex-gewonden en de garantie dat de Houthi-delegatie ongehinderd naar Sana'a zou kunnen terugkeren)

¹⁵ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2018; Vertrouwelijke bron, 11 juni 2018; OSESGY, *Martin Griffiths, Special Envoy for Yemen makes his first briefing to the Security Council*, 17 april 2018.

¹⁶ The Atlantic, *Yemen's Fleeting Opportunity for Peace*, 20 juli 2018; Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2018.

¹⁷ Resolutie 2216 (april 2015) bevat een oproep aan de strijdende partijen, met name de Houthi's, om de gewelddadigheden, die het vredesproces en de politieke transitie van Jemen ondermijnen, te stoppen.

¹⁸ Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2018; Vertrouwelijke bron, 15 augustus 2018.

werden genoemd als mogelijke oorzaak. Door het niet doorgaan van de consultaties nam het onderlinge wantrouwen tussen beide partijen aanzienlijk toe, waardoor het komen tot nieuwe afspraken over consultaties en over maatregelen die het vertrouwen wederzijds zouden moeten doen toenemen werd bemoeilijkt.¹⁹

Na het mislukken van de consultaties in september 2018 probeerde Griffiths door middel van één-op-één-afstemming met de betrokken partijen de weg vrij te maken voor een nieuwe consultatiemogelijkheid. Daarbij ondervond hij hinder van de ontwikkelingen in de strijd rond Al-Hudayda, de eisen die de Hadi-regering stelde aan de aanvoer van commerciële goederen via de havenstad en de eigen agenda van de partijen in het zuiden van Jemen. De ontwikkelingen rond de moord op de Saoedische journalist Jamal Kashoggi in het consulaat van Saoedi-Arabië in Istanbul bracht een stroomversnelling op gang ten aanzien van de internationale aandacht voor Jemen, met name voor de invloed van Saoedi-Arabië op de humanitaire situatie. De Verenigde Staten riepen op tot een wapenstilstand en start van nieuwe consultaties binnen afzienbare termijn.²⁰

Die consultaties, onder leiding van de VN, vonden plaats in Stockholm, Zweden, van 6 tot 15 december 2018. Voorafgaand aan de consultaties was tegemoet gekomen aan een voorwaarde van de Houthi's voor deelname aan de consultaties. Zo vertrokken op 3 december 2018 met instemming van Saoedi-Arabië vijftig gewonde Houthi-strijders van Sana'a naar Muscat (Oman) voor een medische behandeling.²¹

De doelstelling van Griffiths voor de consultaties was voortgang te maken met betrekking tot de-escalatie van het geweld, in eerste instantie in Taiz en Al-Hudayda²² en het versterken van het onderling vertrouwen bij de strijdende partijen, onder andere door een nadere uitwerking van de gevangenenruil van rond de vijfduizend gevangenen die al eerder was overeengekomen. Daarnaast zou de heropening van de luchthaven van Sana'a moeten worden bewerkstelligd, mede met het oog op aanvoer van hulpgoederen via die luchthaven. Ook zou een tijdens de consultaties gesloten akkoord moeten voorzien in het herstel van het functioneren van de Centrale Bank van Jemen en het opzetten van een raamwerk voor verdere besprekingen tussen de partijen.²³

Het akkoord dat aan het einde van de consultaties in Stockholm werd gesloten leverde uiteindelijk afspraken op over een onmiddellijke wapenstilstand in en rondom Al-Hudayda, met inbegrip van de havens van Saleef en Ras Issa en de overdracht van het beheer van Al-Hudayda aan de VN. Daarnaast werden afspraken gemaakt over gevangenenruil en over de-escalatie van het geweld in Taiz, de stad die al sinds het begin van het conflict te maken heeft met verschillende strijdende partijen en een belegering door de Houthi's (zie paragraaf 2.5). De partijen konden

¹⁹ Al Jazeera, *Yemen's Geneva talks fall apart after Houthi no-show*, 8 september 2018; Middle East Eye, *Yemen peace talks on hold as Houthis demand preconditions*, 7 september 2018; Vertrouwelijke bron, 11 september 2018.

²⁰ ICG, *How to Halt Yemen's Slide into Famine*, 21 november 2018; UN, *Yemen: UN envoy asks Security Council for more support 'to move back' to the negotiating table*, 11 september 2018; Vertrouwelijke bron, 23 oktober 2018; Vertrouwelijke bron, 2 november 2018.

²¹ Vertrouwelijke bron, 7 december 2018; Aljazeera, *UN jet evacuates 50 wounded Houthi rebels to Oman*, 3 december 2018.

²² Voor Taiz was daarover al in 2016 een overeenkomst afgesloten die nog niet geïmplementeerd was. Voor Al-Hudayda was het voorstel dit onder beheer van de VN te brengen om op die wijze ongehinderde toevoer van humanitaire hulp aan Jemen mogelijk te maken.

²³ Vertrouwelijke bron, 7 december 2018; The Guardian, *Yemen's warring sides agree to prisoner swap as peace talks open*, 6 december 2018.

over andere onderwerpen, zoals de heropening van de vlieghaven van Sana'a voor burgerluchtverkeer, niet tot overeenstemming komen.²⁴

Op 21 december 2018 nam de VN-Veilighedsraad unaniem resolutie 2451 aan, waarin de humanitaire verzoeken van de VN ten aanzien van Jemen en de uitkomsten van de besprekingen tussen Jemen en de Houthi's in Zweden door de Raad werden onderschreven.²⁵

Op 21 januari 2019 nam de VN-Veilighedsraad resolutie 2452 aan, waarmee een nieuwe VN-missie werd ingesteld: *UN Mission to support the Hodeidah Agreement* (UNMHA). Het mandaat van de missie (onder leiding van de Nederlandse Generaal-Majoor Patrick Cammaert, later opgevolgd door de Deen Lollesgaard) werd ingesteld voor een periode van zes maanden, met specifieke focus op implementatie van de wapenstilstand, terugtrekking van de troepen van beide strijdende partijen en het veiligstellen van de havens.²⁶

Het aanvankelijk ontstane optimisme binnen de VN over de uitkomst van de vredesbesprekingen in Zweden bleek evenwel niet tot een voortvarende uitwerking van de overeengekomen afspraken te leiden. Op belangrijke onderdelen van de overeenkomst, zoals de terugtrekking van de troepen en de de-escalatie van het geweld in Taiz, was medio april 2019 geen significante vooruitgang geboekt. Wel namen de gewelddadigheden in en om Al-Hudayda af, met slechts kleine schermutselingen over en weer.²⁷

Op 11 mei 2019 kondigde het hoofd van de *Supreme Revolutionary Committee* (SRC) van de Houthi's, Mohamed Ali al-Houthi, aan via een bericht op Twitter dat de Houthi's zich militair zouden terugtrekken uit de haven van Al Hudayda en uit twee andere Rode Zeehavens, Ras Issa en Saleef. Al-Houthi stelde daarbij dat het een unilateraal besluit was gezien de weigering van de Saoedische coalitie om de afspraken uit het Stockholm-akkoord na te komen. De VN, onder leiding van het hoofd van de *Redeployment Coordination Commission* (RCC) van UNMHA, Michael Lollesgaard, stelde op 12 mei 2019 dat de terugtrekking volgens plan verliep en dat de rol van de Houthi's werd overgenomen door de plaatselijke afdelingen van de kustwacht. Op 15 mei 2019 bevestigde Griffiths dat de terugtrekking van de Houthi's uit de havens van Al-Hudayda, Saleef en Ras Issa was afgerond.²⁸ Woordvoerders van de Jemenitische regering waarschuwden echter dat de terugtrekking een misleiding van de Houthi's zou kunnen zijn en dat zij zich voordeden als plaatselijke gezagsdragers, zoals de kustwacht en de politie, om in de havens aanwezig te kunnen blijven. De terugtrekking zou vooral een publiciteitsstunt zijn en niet volgens de afspraken uit het Stockholm-akkoord doordat de terugtrekking eenzijdig door de Houthi's was bepaald.²⁹

²⁴ Office of the Special Envoy of the Secretary-General for Yemen (OSESOG), *Full text of the Stockholm Agreement*, 13 december 2018; Vertrouwelijke bron, 14 december 2018.

²⁵ Vertrouwelijke bron, 22 december 2018; UN, *Security Council Authorizes Immediate Deployment of Advance Team to Monitor Force Withdrawals, Ceasefire in Yemen, Adopting Resolution 2451 (2018)*, 21 december 2018.

²⁶ Vertrouwelijke bron, 16 januari 2019; UN, *Adopting Resolution 2452 (2019), Security Council Establishes Special Political Mission to Support Ceasefire between Yemen's Government, Houthi Militia*, 16 januari 2019.

²⁷ Griffiths benadrukte consequent dat het staakt-het-vuren standhield. Vertrouwelijke bron, 10 april 2019; VN, *Parties to Conflict in Yemen Have Accepted Plan for Redeployment of Forces from Hodeidah Port, Special Envoy Tells Security Council*, 15 april 2019.

²⁸ Reuters, *Yemeni Houthi leader says unilateral redeployment will take place today*, 11 mei 2019; The Guardian, *Yemen: Houthi's port withdrawal 'going according to plan', says UN*, 12 mei 2019; VOA News, *UN Confirms Yemen's Houthi Rebels Redeploy Away From Critical Port*, 15 mei 2019.

²⁹ Independent, *Yemen war: Rebel withdrawal from key port disputed by government*, 12 mei 2019; BBC, *Yemen war: Houthi withdrawal from Hudaydah met by mistrust*, 11 mei 2019.

Terwijl de Houthi's zich terugtrokken uit Al-Hudayda braken er op 15 mei 2019 echter op kleine schaal al weer nieuwe gevechten uit tussen Houthi-strijders en pro-regeringstroepen rondom de havenstad. Dit doorbreken van het staakt-het-vuren dat was overeengekomen in Stockholm temperde het ontstane optimisme binnen VN-kringen over een de-escalatie van de gevechten en mogelijke openingen voor verdere vredesonderhandelingen. Griffiths stelde dat het staakt-het-vuren formeel van kracht bleef.³⁰

Op 22 mei 2019 eiste het Jemenitische parlement, via een brief aan VN secretaris-generaal Guterres en aan de VN Veiligheidsraad, dat de Jemenitische regering de onderhandeling met VN-gezant Griffiths zou stopzetten. De ontwikkelingen rondom de unilaterale terugtrekking van de Houthi's uit Al-Hudayda, Saleef en Ras Issa had het vertrouwen in de onpartijdigheid van de VN-gezant ondermijnd. Griffiths zou volgens het parlement VN-resolutie 2216 niet eerbiedigen en de afspraken uit het Stockholm-akkoord niet nakomen.³¹

Aan het einde van de verslagperiode was het wantrouwen tussen de beide strijdende machtsblokken nog zeer groot en verliepen de door de VN-geleide onderhandelingen over de implementatie van het in Stockholm gesloten akkoord zeer moeizaam. Zo mislukte in de derde week van mei 2019 een eerste consultatieronde over de economische aspecten van het Stockholm-akkoord, onder meer over de kanalisering van de opbrengsten van de haven van Al-Hudayda, door de verdeeldheid en fragmentatie van de Jemenitische Centrale Bank. Daarnaast escaleerde het geweld doordat de Houthi's meerdere raketten en drones afvuurden op doelen in Saoedi-Arabië, zoals vliegvelden en oliepijpleidingen, en de internationale coalitie onder leiding van Saoedi-Arabië hierop antwoordde met luchtaanvallen op Sana'a (zie paragrafen 2.3 en 2.8.2).³²

1.3 Rol Saoedi-Arabië en de internationale coalitie

Evenals in de vorige verslagperiode voerde de internationale coalitie onder aanvoering van Saoedi-Arabië ook in de huidige periode luchtaanvallen uit op Houthi-stellingen in Jemen, waarbij burgerslachtoffers vielen. Volgens de onafhankelijke monitoringsorganisatie *Yemen Data Project* hadden er in de eerste zeven maanden van 2018 al 55 incidenten plaatsgevonden waarbij luchtaanvallen van Saoedi-Arabië en haar internationale partners leidden tot burgerslachtoffers.³³ Ook de GEE concludeerde tijdens een bijeenkomst van de VN Mensenrechtencommissie in september 2018 dat (onder andere) de Verenigde Arabische Emiraten en Saoedi-Arabië verantwoordelijk waren voor schendingen van de mensenrechten (zie ook paragraaf 1.1.3).³⁴ De VN stelde in november 2018 dat de meerderheid van het aantal burgerslachtoffers in het conflict tot dat moment werd veroorzaakt door luchtaanvallen van de door Saoedi-Arabië geleide coalitie (10.842 doden en gewonden op een totaal van 17.640). Zo voerde de coalitie volgens de VN alleen al in de eerste week van november 2018 110 luchtaanvallen uit in de regio's Sana'a, Al-Hudayda en Sa'da.³⁵

³⁰ Business Day, *Yemen ceasefire breached as renewed fighting erupts in Hodeidah*, 15 mei 2019; Reuters, *Fighting grips Yemen's Hodeidah port, complicating peace moves*, 15 mei 2019.

³¹ Alsahwa, *Yemen Parliament urges government to not deal with Griffiths*, 23 mei 2019; Debrieger, *Yemeni Parliament directs gov't to stop dealing with Griffiths*, 23 mei 2019; Vertrouwelijke bron, 24 mei 2019.

³² Vertrouwelijke bron, 22 mei 2019.

³³ The Guardian, *Yemen school bus bombing 'one of 50 strikes on civilian vehicles this year'*, 16 augustus 2018.

³⁴ UN Human Rights Council, *Group of Eminent Experts on Yemen*, geraadpleegd op 6 mei 2019.

³⁵ UN Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Bachelet urges States with the power and influence to end starvation, killing of civilians in Yemen*, 10 november 2018.

Op 9 augustus 2018 werd in de noordwestelijke provincie Sa'da een schoolbus geraakt door een bom van een gevechtsvliegtuig van de door Saoedi-Arabië geleide coalitie. Hierbij werden 51 personen gedood onder wie veertig kinderen.³⁶ Op 7 maart 2019 werd het *Kitaf* ziekenhuis op het noordwestelijke platteland van Jemen, ruim 95 kilometer van de stad Sa'da, geraakt tijdens een luchtaanval die werd toegeschreven aan de coalitie onder leiding van Saoedi-Arabië. Bij de aanval op het ziekenhuis kwamen volgens de ngo *Save the Children*, dat het ziekenhuis ondersteunt, ten minste zeven mensen om, onder wie vier kinderen.³⁷ Op 7 april 2019 werden volgens het ministerie van Gezondheid van de Houthi's ten minste elf burgers gedood, onder wie kinderen, door een luchtaanval van de coalitie op een bewoond deel van de hoofdstad Sana'a. Er raakten volgens het ministerie daarnaast meer dan 39 mensen gewond door de luchtaanval. Lokale nieuwsbronnen spraken van dertien doden, onder wie zeven kinderen, en meer dan honderd gewonden. De coalitie stelde dat de aanval was gericht op een militair kamp van de Houthi's in de buitenwijk Sawan. Bij de aanval zouden huizen en een school zijn geraakt.³⁸

De coalitie onder leiding van Saoedi-Arabië stelde in 2016 onder druk van de internationale gemeenschap een onderzoekscommissie in die incidenten in het Jemenitische conflict, waarbij de coalitie betrokken was, moest onderzoeken. Dit zogenoemde *Joint Incidents Assessment Team* (JIAT) presenteerde in augustus 2016 de eerste bevindingen. Internationale media en mensenrechtenorganisaties zoals *Human Rights Watch* (HRW) bekritiseerden de intransparante werkwijze van de commissie en de geringe mate waarin de commissie de verantwoordelijkheid voor mensenrechtenschendingen toeschreef aan de coalitie. HRW concludeerde twee jaar na het oprichten van het JIAT dat de onderzoeken niet voldoen aan de internationale normen voor het doen van onafhankelijk, onpartijdig en transparant onderzoek. Volgens HRW heeft de commissie zeer gebrekkige analyses gemaakt van de oorlogshandelingen van de door Saoedi-Arabië geleide coalitie en is zij tot bedenkelijke conclusies gekomen. Zo zou volgens het JIAT de coalitie in nagenoeg alle gerapporteerde incidenten wetmatig hebben gehandeld, de aanval niet hebben uitgevoerd of onbedoeld slachtoffers hebben gemaakt, vooral als gevolg van technische mankementen. Volgens HRW gaf het JIAT geen inzicht in de manier waarop het tot deze conclusies is gekomen. Ook deed het JIAT volgens HRW geen onderzoek naar incidenten waarbij de coalitie (bij internationaal recht verboden) clusterbommen zou hebben gebruikt.³⁹

³⁶ The Guardian, *Yemen school bus bombing 'one of 50 strikes on civilian vehicles this year'*, 16 augustus 2018.

³⁷ The New York Times, *Saudi Airstrike Said to Hit Yemeni Hospital as War Enters Year 5*, 7 maart 2019.

³⁸ Aljazeera, *Saudi-led air raids 'kill at least 11 civilians' in Yemen's Sanaa*, 7 april 2019.

³⁹ Human Rights Watch, *Hiding Behind the Coalition. Failure to Credibly Investigate and Provide Redress for Unlawful Attacks in Yemen*, 24 augustus 2018.

2 De veiligheidssituatie

2.1 Algemeen

De veiligheidssituatie in Jemen in de huidige verslagperiode was evenals in de vorige periode zeer slecht. De veiligheidssituatie werd gekenmerkt door gevechten langs verschillende frontlinies in vooral de westelijke helft en de centrale provincies van het land. In nagenoeg alle provincies in Jemen, uitgezonderd de oostelijke provincie Al-Mahra, werd gedurende de verslagperiode gevochten tussen Houthi's en regeringseenheden (gesteund door de internationale coalitie onder aanvoering van Saoedi-Arabië), tussen lokale machtsblokken onderling of tussen Al-Qaïda op het Arabisch Schiereiland (AQAS) en regeringstroepen dan wel Houthi's. Ook de moslimextremistische groepen Islamitische Staat in Irak en Syrië (ISIS) en AQAS voerden onderling strijd, met name in de provincie Al-Bayda (zie paragraaf 2.8.7). Het oostelijke deel van Jemen was, evenals in de voorgaande periode, het minst onderhevig aan gevechten en werd (in naam) grotendeels gecontroleerd door de internationale coalitie onder leiding van Saoedi-Arabië en gesteund door de VS. De feitelijke controle in de afgelegen oostelijke delen van Jemen werd echter vooral bepaald door lokale dynamiek tussen de aldaar aanwezige stammen, regeringseenheden, eenheden die door de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) werden gesteund en AQAS (zie voor de veiligheidssituatie in de oostelijke provincies paragraaf 2.8.15).

Het conflict in Jemen zorgde ook in de huidige verslagperiode voor een groot aantal burgerslachtoffers. Veel burgers kwamen om als gevolg van het vele geweld in de vorm van grondgevechten, bombardementen op woongebieden en explosieven zoals landmijnen. Een nog groter aantal burgers kwam om door de indirecte gevolgen van het conflict zoals epidemische ziektes, voedseltekorten en gebrek aan medische voorzieningen. Volgens schattingen van de VN zal het dodental als gevolg van ziektes, honger en gebrek aan voorzieningen aan het einde van 2019 ongeveer 130.000 bedragen. Ongeveer zestig procent hiervan zijn kinderen onder de leeftijd van vijf jaar. Volgens de VN zal het totaal aantal dodelijke slachtoffers (strijders en burgers) als gevolg van het geweld aan het einde van 2019 de honderdduizend passeren.⁴⁰ Volgens het *Armed Conflict Location and Event Data project* (ACLED) vielen er in totaal meer dan zeventigduizend dodelijke slachtoffers (strijders en burgers) tussen 1 januari 2016 en 13 april 2019, van wie meer dan 7.600 in 2019. Het aantal dodelijke burgerslachtoffers in diezelfde periode als gevolg van gericht geweld (bijvoorbeeld luchtaanvallen op burgerdoelen en vuur van sluipschutters) bedroeg meer dan zeventigduizend. Hierbij zijn niet de burgerslachtoffers meegerekend die vielen als indirect gevolg van geweld (zoals landmijnen en gevechten die willekeurige burgerslachtoffers vergden). Volgens ACLED nam het risico dat burgers lopen om slachtoffer te worden van gericht (politiek gemotiveerd) geweld geleidelijk af in de loop van het conflict. Waar in 2015 een geschatte kleine 4.500 burgers omkwamen door de gevechten, werden in 2018 een kleine 2.500 burgers gedood door het geweld. ACLED stelt dat de cijfers voorzichtige schattingen zijn en dat de werkelijke aantallen slachtoffers waarschijnlijk hoger liggen.⁴¹

⁴⁰ De VN stellen overigens dat schattingen van het aantal slachtoffers zeer waarschijnlijk aan de lage kant zijn omdat veel gevallen onbekend blijven.

⁴¹ ACLED, *Press release: Yemen War Death Toll Surpasses 70,000*, 18 april 2019; ACLED, *Yemen Snapshots: 2015-2019*, 18 juni 2019; UNDP, *Assessing the impact of war*, april 2019, p. 6 e.v.

Gedurende de verslagperiode was er sprake van marteling en mishandeling van gevangenen in (illegale) detentiefaciliteiten van zowel de regeringscoalitie als de Houthi's (tot einde 2017 in alliantie met Saleh en de GPC). Honderden gevangenen overleden in de verslagperiode aan de gevolgen van martelingen en mishandelingen in gevangenissen door heel Jemen.⁴²

In de tweede helft van 2018 spitste de strijd zich vooral toe op de controle over Al-Hudayda, de belangrijkste havenstad van Jemen en de aanvoerroute naar de hoofdstad Sana'a. Het gebied tussen Al-Hudayda en Sana'a komt grofweg overeen met het controlegebied van de Houthi-rebellen in de verslagperiode. In december 2018 kwamen de Houthi's en de regering van Hadi tot afspraken over de-escalatie van het geweld in en om Al-Hudayda en over terugtrekking van de troepen uit de havenstad. Na een aantal maanden van relatieve kalmte braken in mei 2019 echter weer gevechten uit tussen de beide partijen in en om Al-Hudayda, terwijl Houthi-strijdkrachten zich (unilateraal) terugtrokken uit de stad (zie paragraaf 2.4).

In de verslagperiode stelde de coalitie een blokkade in op zee om te voorkomen dat er wapenleveranties aan de Houthi's konden plaatsvinden. Deze blokkade intensiverde in juli 2017 na een raketaanval van de Houthi's op Riyadh, de hoofdstad van Saoedi-Arabië. De blokkade verstoorde weliswaar de wapenleveranties aan de rebellen, maar zorgde er ook voor dat de toevoer van voedsel en humanitaire hulp via de haven van Al-Hudayda werd bemoeilijkt.⁴³ Hierdoor verslechterde de humanitaire situatie voor de bevolking met een toename van de voedselschaarste, ziekten en kindersterfte tot gevolg.⁴⁴

Na het in Stockholm in december 2018 tussen de strijdende partijen gesloten en door de VN bemiddelde akkoord en overeengekomen staakt-het-vuren ten aanzien van Al-Hudayda (zie paragraaf 1.2), verminderden de gewelddadigheden in en om deze stad weliswaar, maar in andere delen van westelijk Jemen intensiveerden de gevechten sindsdien.⁴⁵ Zo vielen volgens de *Norwegian Refugee Committee* (NRC) in de provincies Hajja en Taiz in de eerste drie maanden nadat het akkoord werd gesloten respectievelijk 164 en 184 burgerdoden door de gevechten tussen regeringstroepen en Houthi's. Het aantal burgerslachtoffers als gevolg van luchtaanvallen van de coalitie verminderde in die eerste maanden van 2019 (waar luchtaanvallen in de jaren ervoor de meeste burgerslachtoffers hadden veroorzaakt), maar er vielen meer burgerdoden en -gewonden als gevolg van landmijnen, sluipschutters en (geïmproviseerde) explosieven. Sinds het sluiten van het akkoord in Zweden op 18 december 2018 tot medio maart 2019 kwamen volgens de NRC naar schatting 788 burgers om als gevolg van de gewelddadigheden in Jemen.⁴⁶

2.2 Controlegebieden

⁴² Belqees Rights, *113 Detainees Killed Under Torture in Houthi Prisons*, 20 januari 2018; Alsaawa, *Three detainees tortured to death in Hodeida*, 26 mei 2019; Pulitzer Center, *Detainees Held Without Charges Decry Emiratis' Sexual Abuses*, 20 juni 2018; UNOCHA, *Yemen: United Nations Experts point to possible war crimes by parties to the conflict*, 28 augustus 2018.

⁴³ Jemen was ook voor het conflict al in grote mate van de import van goederen via de haven van Al-Hudayda afhankelijk.

⁴⁴ Militaire Spectator, *Oorlog in Jemen*, 23 januari 2019; Human Rights Watch, *Yemen: Coalition's Blocking Aid, Fuel Endangers Civilians*, 27 september 2017.

⁴⁵ UN, *Parties to Conflict in Yemen Have Accepted Plan for Redeployment of Forces from Hodeidah Port*, *Special Envoy Tells Security Council*, 15 april 2019.

⁴⁶ Norwegian Refugee Council, *Civilian casualties double in parts of Yemen since ceasefire*, 18 maart 2019.

In Jemen controleerden in de verslagperiode diverse gewapende groepen verschillende delen van het land. Hoewel het gewapend conflict in Jemen vaak als een militaire strijd tussen de Houthi-rebellen (en tot eind 2017 pro-Saleh-strijdkrachten) enerzijds en een anti-Houthi-coalitie (regeringstroepen en internationale gevechtsmachten onder aanvoering van Saoedi-Arabië) anderzijds wordt afgeschilderd, is het feitelijke strijdtoneel ingewikkelder.⁴⁷

Binnen de beide machtsblokken zijn er grote onderlinge spanningen tussen de verschillende gewapende facties waaruit deze machtsblokken bestaan. Zo leidde onderlinge onenigheid tussen Saleh en de Houthi's tot geweldsuitbarstingen in Sana'a, een breuk tussen de beide facties en tot Saleh's dood in december 2017 (zie paragraaf 2.3). Ook binnen de coalitie van strijdende partijen die in naam loyaal zijn aan de Jemenitische regering van Hadi, waren in de verslagperiode spanningen. In het zuiden, onder meer in Aden, streden troepen van de in naam aan Hadi verbonden *Southern Transitional Council* (STC) en Jemenitische legereenheden tegen elkaar (zie paragrafen 1.1 en 2.2.2).

Daarnaast voerde de politieke Islah-partij, op de grond gesteund door milities, haar eigen agenda, met name in de stad Taiz (zie paragrafen 2.2.4 en 2.6). De Islah-partij – ook wel beschouwd als de Jemenitische tak van de Moslimbroederschap⁴⁸ – valt in theorie onder de regeringscoalitie van president Hadi en leverde bijdragen aan de strijd tegen de Houthi's. In de praktijk stond zij echter op gespannen voet met voornamelijk de VAE. De VAE – die Islah als een religieus-radicaler partij en als adepten van de Moslimbroederschap beschouwt – werden er in de verslagperiode van beschuldigd belangrijke figuren binnen de Islah-partij te hebben geliquideerd, vooral in het zuiden van Jemen en in het bijzonder in Aden. Zo werd op 15 augustus 2016 de voorzitter van de justitiële afdeling van de partij, sheikh Saleh Salem bin Hulees, vermoord in het Al-Mansura district in Aden. Op 2 oktober 2018 werd het hoofd van de liefdadigheidsorganisatie van de partij, Mohamed al-Shujaina, in het Khor Maksar-district in Aden om het leven gebracht. Eind 2018 kwam er een voorzichtige toenadering tussen de Islah-partij en de VAE tot stand.⁴⁹

In het zuiden van Jemen voerden diverse groeperingen, waaronder de *Security Belt Forces* (SBF) van de STC, strijd met als doel een terugkeer naar de situatie voor het samengaan van Noord- en Zuid-Jemen in 1990, hetgeen in strijd is met de belangen van president Hadi.⁵⁰ De Verenigde Arabische Emiraten (VAE), een coalitiepartner, steunt de strijd van de STC omdat het hen een machtsbasis biedt tegen het eveneens tot de coalitie behorende Saoedi-Arabië, het hen helpt in de strijd tegen AQAS en ISIS in Zuid-Jemen en het hun economische belangen veilig stelt.⁵¹

De afgelopen jaren zijn de meeste frontlinies en machtsgebieden redelijk stabiel gebleven en is er een status-quo van militaire macht en territoriale indeling ontstaan. Op bestuurlijk niveau is Jemen verdeeld. Er zijn twee centrale banken, één in Sana'a en één in Aden, en er zijn twee ministeries van Financiën, eveneens in

⁴⁷ Zie ter vergelijking thematisch ambtsbericht over de veiligheidssituatie in Jemen van juli 2016. In onderhavige ambtsbericht zullen veelal de termen 'internationale coalitie (onder leiding van Saoedi-Arabië)' en Houthi's, Houthi-coalitie of Houthi/Saleh (-strijders, -loyalisten) worden gebruikt, zonder de deelgroepen te benoemen.

⁴⁸ Islah-leider Mohamad al-Yadoumi stelde in januari 2018 dat de partij geen banden heeft met de moslimbroederschap en dat zij volledig is geëngageerd aan de strijd tegen de Houthi's. Gulf News, *Yemen's Islah party distances itself from Brotherhood*, 9 januari 2018.

⁴⁹ The New Arab, *UAE and Yemen's Al-Islah: An alliance of convenience only*, 20 november 2018; Middle East Monitor, *Yemen: Islah leader found dead after being kidnapped*, 3 oktober 2018; ACLED, *Targeting Islamists: Assassinations in South Yemen*, 8 november 2018.

⁵⁰ Met het zuiden wordt hier bedoeld de provincies Abyan, Aden, Al Dhale, Al Mahra, Hadramawt, Lahj en Shabwa.

⁵¹ UN Human Rights Council, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, A/HRC/39/43, 17 augustus 2018; Jamestown Foundation, *'Security Belt': The UAE's Tribal Counterterrorism Strategy in Yemen*, 14 juni 2018.

Sana'a en in Aden. Daarnaast hebben de provincies Hadramawt en Marib eigen financiële instellingen, los van de bovengenoemde centrale banken.⁵²

Uit bronnen komt het onderstaande beeld naar voren van de regionale machtsverhoudingen in Jemen in de verslagperiode.

2.2.1

Houthi's

Formeel is Hadi de president van Jemen, zoals vastgelegd in VN-resolutie 2216. De Houthi's (tot december 2017 in alliantie met Saleh-loyalisten) hebben echter de feitelijke macht in handen in Sana'a. De Houthi's controleerden in de verslagperiode grofweg het gebied in het noordwesten en westen van Jemen tot voorbij de zuidwestelijke stad Taiz. De stad Taiz zelf en de gelijknamige provincie waren in de verslagperiode betwist, evenals in de voorgaande periode. De Houthi's bevonden zich in de verslagperiode vooral aan de oostelijke rand van de stad van waaruit zij de stad (al sinds maart 2015) belegerden. Het controlegebied van de Houthi's omvatte in de verslagperiode naast de hoofdstad de provincies Amran, Dhamar, Ibb en Al-Mahweet. Ook het grootste deel van de provincie Sa'da en delen van de provincie Hajja (behalve bij de grens met Saoedi-Arabië) stond in de verslagperiode onder controle van de Houthi's. Daarnaast hadden de Houthi's een aanwezigheid in de centraal gelegen provincie Al-Bayda en in de zuidwestelijke provincies Taiz en Al-Hudayda en in een klein deel van Al-Jawf. Het controlegebied van de Houthi's beslaat ongeveer vijfentwintig procent van de grondoppervlakte van Jemen. Dit is echter een gebied waar ongeveer zeventig procent van de bevolking woont.⁵³

In hun controlegebieden hadden de Houthi's een stevige militaire en economische presentie maar waren zij weinig populair onder de bevolking. Dit wordt voor een groot deel veroorzaakt door hun neiging tot politieke onderdrukking, hun hardhandige handhaving en hun oneerbiedigheid voor lokale tribale leiders. Ook speelde mee dat zij zich veelal staatsinkomsten toe-eigenden ter verrijking van hun leiders, terwijl de bevolking van Jemen honger leed.

Voor zover bekend hadden Saleh-loyalisten sinds de breuk met de Houthi's en de dood van Abdullah Saleh geen gebied meer onder controle.⁵⁴

2.2.2

Regering Hadi gesteund door de internationale coalitie

De regeringstroepen van president Hadi, gesteund door de internationale coalitie onder aanvoering van Saoedi-Arabië, controleerden gedurende de verslagperiode het grootste deel van de provincie Al-Jawf in het noorden, de centrale provincies Marib (hoewel deze verregaande autonomie bezit) en Shabwa, de zuidelijke provincies Aden, Abyan, Al-Dahle en Lahj en delen van de oostelijke provincies Al-Mahra en Hadramawt.⁵⁵ Daarnaast betwistte het regeringsleger de provincies Al-Hudayda, Taiz, Al-Bayda en Al-Dhale met de Houthi's. Het door de regeringscoalitie gecontroleerde grondgebied beslaat zestig tot vijftig procent, waarbinnen slechts ongeveer vijfentwintig procent van de bevolking woont.⁵⁶

Binnen de regeringscoalitie zijn de spanningen groot tussen de verschillende strijdende troepen en eenheden die zich in naam aan de regering van Hadi hebben

⁵² Chatham House, Peter Salisbury, *Yemen: National Chaos, Local Order*, december 2017; Reuters, *A bank divided: Yemen's financial crisis hits food imports*, 20 december 2018.

⁵³ Chatham House, Peter Salisbury, *Yemen: National Chaos, Local Order*, december 2017; Aljazeera, *Yemen conflict: Who controls what*, 24 maart 2019; Lawfare, *Understanding the Houthi Faction in Yemen*, 7 april 2019; Vertrouwelijke bron, 3 juli 2019.

⁵⁴ Chatham House, Peter Salisbury, *Yemen: National Chaos, Local Order*, december 2017; Search for Common Ground, *How Saleh's Death Will Affect Prospects for Peace and Stability in Yemen*, januari 2018.

⁵⁵ Grote delen van de oostelijk gelegen provincies Hadramawt en Al-Mahra alsmede delen van Al-Jawf en Shabwa zijn zeer dunbevolkt waardoor de feitelijke controle aldaar onduidelijk is.

⁵⁶ Aljazeera, *Yemen conflict: Who controls what*, 24 maart 2019; Vertrouwelijke bron, 3 juli 2019.

verbonden. Vijf van Jemen's zuidelijke provincies, Aden, Lahj, Al Dhale, Abyan en Shabwa en de twee meest oostelijk gelegen provincies Hadramawt en Al-Mahra worden in naam gecontroleerd door de Hadi-regering en aangesloten groeperingen. In de praktijk is de controle in de regio echter verdeeld tussen een mengeling van door de VAE gesteunde afscheidingsgroeperingen, opkomende politietroepen, milities onder leiding van regeringsleiders en familie van voormalig president Ali Abdullah Saleh en elitietroepen en de SBF. De VAE zien president Hadi als een belemmering in de vooruitgang, deels omdat Hadi niet in staat is gebleken zeggenschap te verkrijgen over het zuiden en deels vanwege zijn alliantie met aan Islah gelieerde groeperingen elders in Jemen (bijvoorbeeld in Taiz).⁵⁷

De spanningen in het zuiden zijn het duidelijkst zichtbaar in Aden. Diverse groepen claimen controle over de havenstad. In februari 2017 kwam het tot schermutselingen tussen Hadi-loyalisten en door de VAE gesteunde milities toen Hadi-loyalisten trachtten controle te krijgen over het vliegveld van Aden. In dezelfde maand vonden vlak bij het presidentiële paleis gevechten plaats tussen Hadi-loyalisten en lokale milities naar aanleiding van protesten vanwege het uitblijven van betaling van salarissen en het onvermogen van de Hadi-overheid om strijders te voorzien van medische behandelingen. Het presidentiële paleis in Aden staat onder gezag van coalitietroepen terwijl de haven en het vliegveld onder controle staan van door de VAE gesteunde milities.⁵⁸

In de provincies Lahj, Al-Dhale, Abyan en Shabwa voeren lokale milities en door de VAE gesteunde legeronderdelen met name strijd om terrein te heroveren op AQAS en op troepen van de voormalige Houthi-Saleh alliantie. Zo controleerden Houthi-milities nog steeds enkele districten in deze provincies die van belang zijn voor doorgaande handels- en smokkelroutes.⁵⁹

De provincie Hadramawt was in de verslagperiode verdeeld tussen twee invloedssferen. De kustdistricten vielen onder het gezag van door de VAE gesteunde milities, de *Hadrami Elite Forces*. De noordelijke districten werden tot aan 2018 grotendeels gecontroleerd door legeronderdelen die gelieerd waren aan Saleh. Aan het einde van de verslagperiode was de controle over dat deel van Hadramawt onduidelijk. Naar verluidt zou AQAS zich vanuit de kustgedeeltes naar de noordelijker gelegen delen van de provincie hebben verplaatst nadat zij door aan de VAE-gelieerde troepen uit Mukalla was verdreven.⁶⁰

De provincie Al-Mahra, waar sinds het begin van het conflict geen gevechten hebben plaatsgevonden, stond in de verslagperiode onder controle van lokale stammen. Grenzend aan Oman zijn Al-Mahra's grensdoorgangen, havens en wegen belangrijk geworden voor de (legale en illegale) handel. Dit heeft tot spanningen geleid tussen de diverse stammen. Sinds mei 2017 zijn ook door de VAE gesteunde troepen meer zichtbaar aanwezig en sinds november 2017 verblijven ook door Saoedi-Arabië getrainde onderdelen in de provincie.⁶¹

⁵⁷ Sana'a Center, *Islah's Political and Military Ascent in Taiz*, 12 november 2018; Chatham House, Peter Salisbury, *Yemen: National Chaos, Local Order*, december 2017.

⁵⁸ Chatham House, Peter Salisbury, *Yemen: National Chaos, Local Order*, december 2017;

⁵⁹ De Houthi's wisten in de verslagperiode in deze pockets van de zuidelijke provincies te profiteren van de onderlinge verdeeldheid binnen de regeringscoalitie. Carnegie Middle East Center, *Yemen's Houthis Used Multiple Identities to Advance*, 19 maart 2019; Chatham House, Peter Salisbury, *Yemen: National Chaos, Local Order*, december 2017.

⁶⁰ ACLED, *Yemen's Fractured South: Shabwah and Hadramawt*, 9 mei 2019; Chatham House, Peter Salisbury, *Yemen: National Chaos, Local Order*, december 2017.

⁶¹ Jamestown Foundation, *Saudi Arabia and the UAE in al-Mahra: Securing interests, disrupting local order and shaping a southern military*, 1 maart 2019; Chatham House, Peter Salisbury, *Yemen: National Chaos, Local Order*, december 2017.

Het bestuur in de zuidelijke provincies is grotendeels in handen van lokale bestuurders, ook al bevindt de Hadi-regering zich in Aden. De zuidelijke afscheidingsbeweging *Southern Transitional Council* (STC), formeel vallende binnen de pro-Hadi-coalitie, controleerde sinds januari 2018 de stad Aden en omliggend gebied, nadat de beweging in een coup de macht en de overheidsinstellingen van de regering overnam. Bij de gevechten in januari 2018 tussen de STC-milities, die werden gesteund door de VAE, en regeringseenheden van Hadi vielen volgens mediaberichten meer dan vijftien doden en raakten meer dan 130 personen gewond.⁶²

De provincie Marib staat in naam onder controle van de regering Hadi. In de provincie Marib oefent de regering Hadi echter geen effectieve controle uit. De stammen aldaar zijn van oorsprong tegen het centrale gezag doordat de regering deze gebieden veelal uitbuitte (ten koste van de bevolking), dan wel negeerde. Marib heeft zich de afgelopen jaren afzijdig kunnen houden van het conflict. De provincie staat bijna geheel onder controle van lokale autoriteiten onder leiding van een populaire tribale leider, sheikh Sultan al-Arada. Hij heeft ervoor kunnen zorgen dat inkomsten uit de verkoop van olie en gas (Marib was van oorsprong de grootste olieproducerende regio in Jemen) ten goede komen aan verbetering van het lokale bestuur en aan de bevolking. Volgens inwoners is de situatie in Marib nu zelfs beter dan voor het conflict. Er worden infrastructurele projecten opgezet en de toegang tot elektriciteit is toegenomen. Ook is in Marib-stad een universiteit geopend. Het inwoneraantal van Marib is toegenomen tot bijna een miljoen, vooral doordat mensen die Sana'a ontvluchtten zich in de provincie vestigden.⁶³

In de provincies Al-Jawf en Al-Bayda hebben tribale groeperingen zich niet zo effectief kunnen verenigen als in Marib. In Al-Jawf komt dit doordat de Houthi's daar al vanaf 2009 meer controle kregen en zich verzekerden van lokale steun. Hiermee konden zij inspelen op verschillen tussen de twee grootste tribale groeperingen, de Bakil en de Hashid. In Al-Bayda, gelegen aan de frontlinie, kozen sommige tribale groeperingen ervoor om zich te verbinden aan de Houthi-Saleh alliantie. De provincie is voor de Houthi's belangrijk vanwege handels- en smokkelroutes.⁶⁴

2.2.3

AQAS en ISIS

Waar *Al-Qaida in the Arabian Peninsula* (AQAS) in de vorige verslagperiode nog grote delen van de zuidelijke kuststrook en plattelandsgebieden in het oosten en zuidoosten van Jemen onder controle hield, verloor de groep in de loop van de huidige periode terrein. In oostelijk Al-Bayda werd medio 2018 fel strijd geleverd tussen AQAS en ISIS om de controle in de regio Al-Qayfa (zie paragraaf 2.8.7). De *Hadrami Elite Forces* en de *Shabwani Elite Forces*, onder aanvoering van de VAE, slaagden er gedurende de verslagperiode in de provincies Hadramawt en Shabwa in AQAS terug te dringen. Aan het einde van de maand mei 2019 had AQAS nog een sterke aanwezigheid in delen van de provincie Hadramawt, ten (zuid)westen en ten noordoosten van Mukalla (maar controleerde daar geen grote gebiedsdelen), in kleine delen van zuidelijk en noordelijk Abyan en in oostelijk Al-Bayda (Al-Qayfa-

⁶² BBC, *Yemen crisis: Separatists seize government buildings in Aden*, 28 januari 2018; Al Masdar News, *South Yemen separatists send reinforcements to Aden*, 29 januari 2018.

⁶³ Center for Applied Research in Partnership with the Orient (CARPO) / Sanaa Center for Strategic Studies, *Challenges for Yemen's local governance amid conflict*, in: 'Rethinking Yemen's Economy', nr.6, 29 juli 2018; European Council on Foreign Relations, *The Marib paradox: How one province succeeds in the midst of Yemen's war*; Reliefweb, *CSSW and YHPF Give Hope to Displaced People in Marib Governorate*, 20 februari 2019; Chatham House, Peter Salisbury, *Yemen: National Chaos, Local Order*, december 2017.

⁶⁴ Chatham House, Peter Salisbury, *Yemen: National Chaos, Local Order*, december 2017.

regio). AQAS controleerde voorts nog een klein gebied ten oosten van de zuidelijke kustplaats Shoqra, in de provincie Abyan. Deze plaats had AQAS in de vorige verslagperiode nog onder controle.⁶⁵

ISIS beheerste in de verslagperiode een klein gebied in de Al-Qayfa-regio in Al-Bayda, maar controleerde evenals in de vorige periode geen grote stukken grondgebied.⁶⁶

2.2.4 De stad Taiz

De machtsverdeling in Taiz was in de verslagperiode uitermate complex. In Taiz opereerde een brede coalitie van door de VAE gesteunde groeperingen, waaronder salafisten onder leiding van Abu al-Abbas (een krijgsheer die door VS wordt beschuldigd van steun aan Al-Qaida en ISIS) en de 35ste Brigade onder leiding van Adnan al-Hammadi. Daarnaast opereerden salafistische milities van Kata'eb al-Hassam in de provincie. Deze zouden zich hebben verbonden met AQAS. De noordoostelijke buitenwijken van Taiz werden gecontroleerd door troepen van de Houthi's, terwijl salafistische groeperingen het centrale deel van de stad controleren. Militaire eenheden met banden aan Hadi controleerden het zuidoosten van de stad. Tussen de salafistische groeperingen en troepen van de voormalige Houthi-Saleh alliantie bevonden zich Islah-milities. De Houthi's gaven in de loop van de verslagperiode een deel van hun controle over de wegen naar Taiz prijs aan coalitietroepen. Lokale milities beheerden de routes uit de stad naar Lahj en vandaar naar Aden. Aan het einde van de verslagperiode werd er nog altijd gevochten om de controle over de verschillende delen van Taiz (zie paragraaf 2.6).⁶⁷

2.3 Veiligheidssituatie in Sana'a

De hoofdstad Sana'a was gedurende de gehele verslagperiode in handen van de Houthi-rebellen en, tot december 2017, Saleh-gezinde strijdkrachten. Na een periode van relatieve rust vanwege het staakt-het-vuren ten tijde van de vredesconsultaties in Koeweit tussen april en juni 2016⁶⁸, was er vanaf juli 2016 sprake van hernieuwde luchtaanvallen van de internationale coalitie onder leiding van Saoedi-Arabië op Sana'a, in pogingen de Houthi's uit de hoofdstad te verdrijven. Bij deze aanvallen kwamen honderden burgers en strijders om het leven. Volgens het *Armed Conflict Location & Event Data Project* (ACLED) vielen in Sana'a tussen januari 2016 en oktober 2018 576 dodelijke slachtoffers, onder wie ten minste 281 burgers, als gevolg van luchtaanvallen van de coalitie.⁶⁹ Zo kwamen op 8 oktober 2016 137 mensen (zowel burgers als strijders) om het leven en raakten 695 personen gewond bij een luchtaanval van de coalitie op een begrafenis in Al-Kubra Hall.⁷⁰ Op 25 augustus 2017 kwamen vijftien burgers om en raakten 25 burgers

⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 3 juli 2019; Italian Institute for International Political Studies (ISPI), *Al-Qaeda's Strategy in the Yemeni War*, 22 maart 2019; Almashareq, *ISIS, al-Qaeda clash again in Yemen's al-Bayda*, 28 maart 2019; Jamestown Foundation, *Continued Fighting Between Islamic State and AQAS Complicates Security in al-Bayda*, 5 april 2019; Almashareq, *ISIS, al-Qaeda clash again in Yemen's al-Bayda*, 28 maart 2019.

⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 3 juli 2019; Almashareq, *ISIS attempt to rally in Yemen doomed to fail: analysts*, 4 april 2019; Universiteit Leiden, *The Failing Islamic State Within The Failed State of Yemen* in: 'Perspectives on Terrorism', vol. 13, issue 1, februari 2019; Jamestown Foundation, *Continued Fighting Between Islamic State and AQAS Complicates Security in al-Bayda*, 5 april 2019; Almashareq, *ISIS, al-Qaeda clash again in Yemen's al-Bayda*, 28 maart 2019;

⁶⁷ Sana'a Center, *Islah's Political and Military Ascent in Taiz*, 12 november 2018; Chatham House, Peter Salisbury, *Yemen: National Chaos, Local Order*, december 2017.

⁶⁸ Zie ambtsbericht over de veiligheidssituatie in Jemen van juli 2016, p.25 e.v.

⁶⁹ ACLED, *Yemen's Urban Battlegrounds: Violence and politics in Sana'a, Aden, Ta'izz and Hodeidah*, 7 december 2018, p.4.

⁷⁰ UN Human Rights Commissioner, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, 17 augustus 2018, p.6.

gewond bij een luchtaanval van de coalitie op het Faj 'Attan-district in Sana'a.⁷¹ De meeste luchtaanvallen op Sana'a vonden volgens ACLED in 2016 plaats. Vanaf 2017 nam het aantal geregistreerde luchtaanvallen op de hoofdstad af, van 454 bombardementen in 2016 (met inbegrip van een periode van het genoemde staakt-het-vuren) tot honderdvijftig luchtaanvallen in 2017 naar minder dan honderd luchtaanvallen in 2018. In 2019 voerde de coalitie enkele luchtaanvallen uit op Sana'a als vergelding van drone- en raketaanvallen van de Houthi's op doelen in Saoedi-Arabië (zie hieronder).⁷²

Begin december 2017 braken in de hoofdstad gevechten uit tussen Houthi-strijdkrachten en Saleh-gezinde strijders als gevolg van de medio 2017 ontstane onenigheid binnen de Houthi-Saleh-coalitie (zie ook paragraaf 1.1.2). Temidden van de onlusten werd op 4 december 2017 voormalig president Abdullah Saleh door Houthi-strijders gedood. De hevige strijd die zes dagen aanhield veroorzaakte honderden doden en gewonden onder de burgerbevolking, niet in de laatste plaats doordat in de straten van Sana'a werd gevochten. Op 5 december 2017 meldde het Rode Kruis dat er ten minste 234 doden en meer dan vierhonderd gewonden waren gevallen door de gewelddadigheden. Toen de gewelddadigheden luwden hadden de Houthi's de controle over Sana'a zeker gesteld.⁷³

Op 15 mei 2019 voerden gevechtsvliegtuigen van de Arabische coalitie een serie aanvallen uit waarbij zij onder meer woonwijken in Sana'a raakten. Bij de aanvallen kwamen ten minste zes burgers om het leven en raakten meer dan zestig burgers gewond. Onder de dodelijke slachtoffers zou zich ook een aantal kinderen bevinden. Een woordvoerder van de coalitie stelde dat de aanval een vergelding was voor drone-aanvallen van de Houthi's op Saoedische olie-installaties een paar dagen daarvoor. De aanval was volgens de woordvoerder bedoeld om militaire bases van de Houthi's onschadelijk te maken. De aanval zette een domper op het voorzichtige optimisme ten aanzien van verdere vredesbesprekingen dat bij de VN was ontstaan door de terugtrekking van de Houthi's uit drie havens aan de Rode Zeekust (zie paragraaf 1.2).⁷⁴ Op 15 juni 2019 voerde de coalitie aanvallen uit op militaire doelen van de Houthi's in Sana'a, ter vergelding van een drone-aanval van de Houthi's op het Abha-vliegveld in Saoedi-Arabië op 12 juni 2019, waarbij 26 personen gewond raakten. Er waren geen berichten van slachtoffers als gevolg van de luchtaanval van de coalitie. De Houthi's reageerden onmiddellijk met nieuwe drone-aanvallen op de vliegvelden in Abha en Jizan. Volgens een woordvoerder van de Houthi's zouden de vliegvelden buiten werking zijn door de aanvallen. Er waren geen berichten over slachtoffers (zie paragraaf 2.8.2). Op 24 juni 2019 voerden de Houthi's opnieuw een drone-aanval uit op Abha waarbij één dodelijk slachtoffer en 21 gewonden vielen.⁷⁵

2.4 Veiligheidssituatie in Al-Hudayda

⁷¹ The Guardian, *New fighting in Yemen threatens UN deal; UN-backed deal was designed to pave way for wider peace talks*, 16 mei 2019; ACLED, *Yemen's Urban Battlegrounds; Violence and politics in Sana'a, Aden, Ta'izz and Hodeidah*, 7 december 2018; UN Human Rights Commissioner, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, 17 augustus 2018, p.6.

⁷² ACLED, *Yemen's Urban Battlegrounds; Violence and politics in Sana'a, Aden, Ta'izz and Hodeidah*, 7 december 2018, p.4.

⁷³ Middle East Monitor, *Yemen: Clashes in Sana'a leave 234 dead*, 5 december 2017; ACLED, *Yemen – The Battle of Sana'a*, 16 februari 2018.

⁷⁴ The Guardian, *New fighting in Yemen threatens UN deal; UN-backed deal was designed to pave way for wider peace talks*, 16 mei 2019; Reuters, *Saudi-led coalition in Yemen strikes Sanaa, casualties reported*, 16 mei 2019 (met latere updates).

⁷⁵ Reuters, *Yemen's Houthis target two Saudi airports with multiple drone attacks*, 15 juni 2019; Aljazeera, *Saudi coalition hits Houthi positions in Yemen capital: Report*, 15 juni 2019; The Star Online, *Yemen's Houthis hit Saudi airport, killing one, wounding 21 - Saudi-led coalition*, 24 juni 2019.

Waar in de vorige verslagperiode in Al-Hudayda minder geweld werd gerapporteerd dan in steden als Sana'a en Taiz, was dit in de huidige verslagperiode anders. In het bijzonder vanaf juni 2018 leidde een offensief van de internationale coalitie om de stad te heroveren tot zware gevechten tussen Houthi's en coalitie-eenheden. Hierbij vielen honderden slachtoffers, onder wie veel burgers. Vanaf medio 2018 ontwikkelde de strijd om Al-Hudayda zich tot één van de zwaarste frontlinies in het conflict in Jemen. Sinds oktober 2014 is Al-Hudayda in handen van de Houthi's. De stad is voor hen van strategisch belang vanwege de toegang tot de Rode Zee en de inkomsten uit de handel die de haven oplevert. Bovendien verschaft de controle over Al-Hudayda de Houthi's naar eigen inzicht een plaats aan de internationale overlegtafel aangezien zeventig tot vijfenzeventig procent van alle hulpverlening aan Jemen via de haven van Al-Hudayda het land binnenkomt. Vanwege de toegang tot de haven was de coalitie sinds juli 2015, na de herovering van Aden op de Houthi's, erop gericht om ook Al-Hudayda te heroveren.⁷⁶

In de verslagperiode vielen in Al-Hudayda burgerslachtoffers als gevolg van luchtaanvallen van de coalitie onder aanvoering van Saoedi-Arabië. Zo kwamen in de periode januari 2016 tot augustus 2018 in Al-Hudayda 99 burgers om door luchtaanvallen van de coalitie (naast nog eens 99 strijders). Op 21 september 2016 werden in de provincie Al-Hudayda (Al-Hook district) bij een luchtaanval op een woonwijk 28 burgers gedood (onder wie twee vrouwen en acht kinderen) en raakten 52 burgers gewond. Ten tijde van de aanval vond in het bewuste gebied een bijeenkomst plaats in een tent voorafgaand aan de begrafenis van een inwoner. Bij de aanval werden ook zes huizen vernield en raakten dertig huizen beschadigd.⁷⁷

Vanaf januari 2017 begon de internationale coalitie, met name door inzet van de Verenigde Arabische Emiraten (VAE), vanuit het zuiden van Jemen langs de westkust een offensief genaamd *Operation Golden Spear*. Binnen dit kader werd in februari 2017 de havenstad Al-Mukha (Mokka) op de Houthi's heroverd en verplaatste de strijd zich daarna richting het noorden van de kust. Het aantal luchtaanvallen van de coalitie in de provincie Al-Hudayda nam in deze periode toe. De coalitie gaf meermaals aan de strijd om de herovering van de stad Al-Hudayda te zullen beginnen. In de periode vanaf juni 2017 tot januari 2018 werd er evenwel nauwelijks gevochten in en om Al-Hudayda, mede onder druk van oproepen vanuit de internationale gemeenschap die waarschuwden voor een verslechtering van de humanitaire situatie.⁷⁸

Op 23 april 2018 werd de president van de *Supreme Political Council* van de Houthi's, Saleh Ali Al Samad, in Al-Hudayda gedood door een drone-aanval van de coalitie.⁷⁹ Met zijn dood verdween een meer gematigde gezant van de Houthi's en gesprekspartner van de VN van het toneel. Zij plaats werd ingenomen door Mahadi al-Mashat.⁸⁰

In juni 2018 startte de coalitie een nieuw offensief genaamd *Operation Golden Victory* in de buitenwijken van Al-Hudayda. In de aanloop naar de geplande vredesbesprekingen in Genève in september 2018 namen de gevechten rond Al-

⁷⁶ ACLED, *Yemen's Urban Battlegrounds: Violence and politics in Sana'a, Aden, Ta'izz and Hodeidah*, 7 december 2018, p.21.

⁷⁷ United Nations Human Rights Council, A/HCR/36/33, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, 13 September 2017, p. 20.

⁷⁸ United Nations Human Rights Council, A/HCR/36/33, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, 13 September 2017, p. 4; ACLED, *Yemen's Urban Battlegrounds: Violence and politics in Sana'a, Aden, Ta'izz and Hodeidah*, 7 december 2018, p.21.

⁷⁹ Al-Samad is de hoogste Houthi-leider die door de coalitie werd omgebracht.

⁸⁰ Reuters, *Saudi-led air strike kills top Houthi official in Yemen*, 23 april 2019.

Hudayda af. Nadat de besprekingen in september 2018 waren mislukt (zie paragraaf 1.2), namen de luchtaanvallen door de coalitie in alle hevigheid toe waarbij tweehonderd strijders en dertig burgers omkwamen in de twee daaropvolgende maanden.⁸¹

Het nieuwe offensief in en rond Al-Hudayda leidde tot een grote toename van het aantal ontheemden. Van de oorspronkelijke 600.000 inwoners was in augustus 2018, twee maanden na aanvang van het geweld, ongeveer de helft de stad ontvlucht.⁸²

Tot aan de start van Operation Golden Victory in juni 2018 veroorzaakten de luchtaanvallen door de coalitie het merendeel van de slachtoffers in Al-Hudayda. Na de start van Operation Golden Victory nam het aantal slachtoffers onder invloed van toegenomen grondgevechten drastisch toe, van 243 in september 2018 tot 509 in november 2018 (hierbij zijn de slachtoffers als gevolg van luchtaanvallen niet meegerekend). Door geweld van Houthi-zijde kwamen in de periode januari 2016 tot mei 2018 zeven burgers om, terwijl in de periode van juni 2018 tot november 2018 32 burgers omkwamen door Houthi-geweld. Maar ook bombardementen door de coalitie bleven slachtoffers vergen onder de burgerbevolking. Zo kwamen in oktober 2018 ten minste zeventien burgers om het leven en raakten twintig burgers gewond toen een bus in het Jebel Ras-district van Al-Hudayda werd geraakt door een luchtaanval. De aanval was vermoedelijk bedoeld om een controlepost van de Houthi's onschadelijk te maken.⁸³

Het offensief tegen de Houthi's ten zuiden van Al-Hudayda leidde ertoe dat de Houthi's in de stad loopgraven aanlegden langs alle grote wegen en zij duizenden landmijnen legden, waaronder bij de haven en bij voorzieningen van humanitaire organisaties. Daarnaast werden sluipschutters en gewapende personen gepositioneerd op daken, onder andere op het dak van een ziekenhuis.⁸⁴ Vanwege de grootschalige vernielingen aan onder andere water- en sanitaire voorzieningen, veroorzaakt door zowel de luchtaanvallen van de coalitie als de loopgraven van de Houthi's, werd gevreesd voor een nieuwe uitbraak van cholera in en rond Al-Hudayda.⁸⁵

Eind oktober 2018 hadden de VS de partijen opgeroepen tot een staakt-het-vuren en de start van vredesbesprekingen binnen dertig dagen. Begin november 2018 begonnen de VAE vrij onverwacht met de aanval op Al-Hudayda. Het doel was om Al-Hudayda binnen dertig dagen te veroveren, daarmee forcerend dat de Houthi's in gesprek met de internationale door Saoedi-Arabië geleide coalitie zouden gaan over beëindiging van de strijd. In de eerste week van november 2018 werden meer dan honderd luchtaanvallen uitgevoerd, onder andere op woonwijken. Op die manier hoopte de coalitie zoveel mogelijk terrein zeker te stellen in de aanloop naar de aangekondigde vredesconsultaties in december 2018, waarbij naar verwachting tevens een staakt-het-vuren zou worden afgekondigd. Op 11 november 2018 voerde de coalitie luchtaanvallen uit op Houthi-stellingen, waaronder op plaatsen vlakbij de

⁸¹ ACLED, *Yemen's Urban Battlegrounds; Violence and politics in Sana'a, Aden, Ta'izz and Hodeidah*, 7 december 2018, p.23.

⁸² IOM, *Yemen: Hudaydah displaced population now an estimated 336,846*, 17 augustus 2018.

⁸³ ACLED, *Yemen's Urban Battlegrounds; Violence and politics in Sana'a, Aden, Ta'izz and Hodeidah*, 7 december 2018, p.24/25; Deutsche Welle, *New Saudi airstrike hits bus carrying civilians in Yemen*, 13 oktober 2018.

⁸⁴ ACLED, *Yemen's Urban Battlegrounds; Violence and politics in Sana'a, Aden, Ta'izz and Hodeidah*, 7 december 2018, p.25; Amnesty International, *Yemen: Houthi gunmen raid hospital as Hodeidah's civilians face imminent onslaught*, 7 november 2018.

⁸⁵ ACLED, *Yemen's Urban Battlegrounds; Violence and politics in Sana'a, Aden, Ta'izz and Hodeidah*, 7 december 2018, p.25.

universiteit, het Al-Thawra ziekenhuis (het grootste en enige openbare ziekenhuis van Al-Hudayda) en het 22 May-ziekenhuis. Bij het Al-Thawra ziekenhuis moesten artsen, verplegend personeel en honderden patiënten vluchten nadat vlakbij het ziekenhuis bommen van de coalitie waren neergekomen. De aanval van de coalitie was gericht op de faculteit voor tandheelkunde, zo'n vijfhonderd meter van het ziekenhuis, waar Houthi's zich verschanst hadden, zowel in het faculteitsgebouw als op de daken. Ook hadden de Houthi's toegangswegen naar het ziekenhuis gebarricadeerd als militaire zone.⁸⁶

Na het verstrijken van de dertig-dagentermijn begin december 2018 hadden de Houthi's nog steeds het gezag over Al-Hudayda. De strijd ging op en neer en werd gevoerd van straat tot straat. Dit had niet alleen negatieve gevolgen voor de infrastructuur van de stad maar leidde tevens tot een groot aantal slachtoffers. Naar verluidt zouden meer dan zeshonderd personen, zowel strijders als burgers, zijn omgekomen in de maand november 2018, zowel als gevolg van grondgevechten als van luchtaanvallen.⁸⁷

In december 2018 werd in Stockholm onder auspiciën van de VN een akkoord bereikt tussen de Houthi's en regeringsgezinde partijen waarbij een staakt-het-vuren en het terugtrekken van de troepen van zowel de Houthi's als de internationale coalitie uit Al-Hudayda werden afgesproken. Nadien nam het geweld in Al-Hudayda af en werd het staakt het vuren voor Al-Hudayda, met uitzondering van enkele kleinere incidenten, geëerbiedigd. Echter, in mei 2019, kort nadat de Houthi-milities zich uit de havenstad hadden teruggetrokken, laaide het geweld weer op. Op 15 mei 2019 raakten Houthi-milities en pro-regeringseenheden met elkaar in gevecht. Volgens regeringswoordvoerders probeerden Houthi's de stad te infiltreren in het zuidelijke stadsdeel Al-Duraihmi waar regeringstroepen hen in een hinderlaag lokten. Houthi-woordvoerders stelden dat regeringstroepen diverse delen van de stad, waaronder het vliegveld, hadden bestookt met zware en middelzware wapens. Aan het einde van de verslagperiode werd er nog steeds gevochten in en om Al-Hudayda. Volgens Houthi-woordvoerders zouden op 6 juni 2019 aanvallen van regeringstroepen in het At-Tuhaytah-district (Al-Jabalia-regio) en andere bewoonde gebieden in het oosten en zuiden van de stad aan ten minste vijf burgers het leven hebben gekost. Regeringswoordvoerders stelden dat de Houthi's terzelfder tijd aanvallen uitvoerden op posities van het Jemenitische leger in de districten Ad Durayhimi, At-Tuhaytah en Hays.⁸⁸

2.5 Veiligheidssituatie in Aden

De veiligheidssituatie in Aden, de feitelijke hoofdstad van de Jemenitische regering onder president Hadi, werd gedurende de verslagperiode gekenmerkt door strijd en spanningen tussen strijdkrachten die alle in naam verbonden zijn aan de Jemenitische regering van president Hadi. Er vonden gevechten plaats tussen de door de VAE gesteunde *Southern Transitional Council* (STC) en (troepen van) de regering Hadi en tussen de eveneens door de VAE gesteunde *Security Belt Forces*

⁸⁶ Amnesty International, *Yemen: Eyewitness describes terrifying scenes as explosions rock hospital in central Hodeidah*, 12 november 2018; The Guardian, *'End war on Yemen's children': conflict escalates around Hodeidah hospital*, 15 november 2018.

⁸⁷ ACLED, *Yemen's Urban Battlegrounds: Violence and politics in Sana'a, Aden, Ta'izz and Hodeidah*, 7 december 2018, p.25, 26; The Guardian, *Battle rages in Yemen's vital port as showdown looms*, 7 november 2018; Amnesty International, *Yemen: Eyewitness describes terrifying scenes as explosions rock hospital in central Hodeidah*, 12 november 2018; The Guardian, *Fighting in Yemen city of Hodeidah reaches residential streets*, 11 november 2018.

⁸⁸ Daily Maverick, *Fighting breaks out in Yemen's Hodeidah as Houthis pull out*, 15 mei 2019; Oxford Analytica, *Uptick in Yemen violence stretches truce deal's limits*, 15 mei 2019; Vertrouwelijke bron, 16 mei 2019; Vertrouwelijke bron, 23 juni 2019.

(SBF) en regeringstroepen. Daarnaast waren er in Aden verschillende lokale en buurtmilities actief die zelfstandig controle uitoefenden over wijken, al dan niet loyaal aan de STC of de regering.⁸⁹

In Aden verminderde de aanwezigheid en invloed van AQAS en ISIS sinds 2016 aanzienlijk. Zo vonden in 2016 nog meer dan vijftig aanslagen plaats in voornamelijk de noordelijke districten van Aden (Dar Sad, As Sheikh Othman en Mansoura) waarbij honderden mensen omkwamen. In 2017 en 2018 was het aantal aanslagen teruggebracht tot veertien. Desondanks waren er nog altijd cellen van AQAS en (in mindere mate) ISIS aanwezig in Aden die sporadisch aanslagen pleegden. Zo kwamen tussen november 2017 en maart 2018 tientallen personen om het leven, voornamelijk soldaten behorende tot de internationale coalitie en het Jemenitische leger, door aanslagen van ISIS en AQAS met bomvoertuigen. In november 2018 werd in Aden een commandant van de SBF uit Abyan gedood door een aanslag van AQAS.⁹⁰

In Aden braken op 28 januari 2018 gevechten uit tussen de gewapende afdeling van de STC, de *Southern Resistance Forces* (SRF) en regeringseenheden in het Khor Maksar district. De gevechten verplaatsten zich in de loop van de dag naar het Crater district⁹¹, waar het presidentiële paleis is gelegen. Het vliegveld en de haven van Aden werden als gevolg van de gevechten tijdelijk gesloten. Op 30 januari 2018 omsingelde de SRF het presidentiële paleis, waar de toenmalige premier van de regering Hadi, Ahmed bin Daghr, verbleef.⁹² De STC eiste het aftreden van Daghr en zijn kabinet en dreigde de regering omver te zullen werpen bij een weigering. Diezelfde dag werd een staakt-het-vuren ingesteld door de internationale coalitie geleid door Saoedi-Arabië. Het Rode Kruis stelde op 30 januari 2018 dat er ten minste 36 strijders werden gedood en dat er 185 strijders gewond waren geraakt als gevolg van het geweld. Er werden geen gegevens bekend over burgerslachtoffers.⁹³

Na de geweldsuitbarstingen in januari 2018 ontstond in Aden een situatie van relatieve kalmte, mede doordat het door de VAE gesteunde troepen en regeringseenheden overeengekomen staakt-het-vuren stand hield. Voorts zorgden financiële injecties van Saoedi-Arabië voor een voorzichtige heropleving van de economie in Aden. Aan het einde van de verslagperiode hield dit breekbaar evenwicht nog altijd stand, maar zorgden grote onderlinge spanningen tussen facties binnen de regeringscoalitie ervoor dat de veiligheidssituatie broos was en dat de voedingsbodemp voor nieuwe geweldsuitbarstingen aanwezig bleef.⁹⁴

Op 3 juni 2019 claimden de Houthi's, via een bericht op het door hen gecontroleerde nieuwsmidium *Al-Masira*, dat zij een drone-aanval hadden gepleegd op een militaire parade van de coalitie in Aden. Volgens een bericht op het Saoedische nieuwskanaal *Al-Hadath* werd de drone ten westen van Aden onderschept. Er waren geen

⁸⁹ International Crisis Group, *Eight Days in Aden – a Forgotten City in Yemen's Forgotten War*, 23 mei 2018; ACLED, *Yemen's urban battleground*, 7 december 2018.

⁹⁰ International Crisis Group, *Eight Days in Aden – a Forgotten City in Yemen's Forgotten War*, 23 mei 2018; ACLED, *Yemen's urban battleground*, 7 december 2018; Stratfor, *Yemen: What a Brutal Attack Says About Terrorism and Civil War*, 29 maart 2018.

⁹¹ De wijk dankt zijn naam aan het feit dat het in de krater van een oude inactieve vulkaan is gebouwd.

⁹² Hadi zelf verblijft al sinds het begin van het conflict in 2015 in Riyad, Saoedi-Arabië. Bin Daghr werd in oktober 2018 opgevolgd door Abdulmalik Maeen Saeed.

⁹³ Reliefweb, *Yemen Flash Update*, 29 januari 2018; The Guardian, *Yemen separatists surround presidential Palace in Aden*, 30 januari 2018; Al Arabiya, *Clashes halt in Yemen's Aden after calls for ceasefire by Arab Coalition*, 30 januari 2018.

⁹⁴ International Crisis Group, *Picturing Aden's Fragile recovery*, 16 april 2019; International Crisis Group, *Eight Days in Aden – a Forgotten City in Yemen's Forgotten War*, 23 mei 2018; ACLED, *Yemen's urban battleground*, 7 december 2018.

berichten over eventuele slachtoffers. De Houthi's werden in juli 2015 verdreven uit Aden door de internationale coalitie onder leiding van Saoedi-Arabië en controleerden sindsdien geen gebied meer in en om Aden.⁹⁵

2.6 Veiligheidssituatie in Taiz

De stad Taiz is één van de zwaarst belegerde steden en vormt de langstlopende frontlinie in het conflict in Jemen. Sinds de Houthi's in maart 2015 begonnen met de belegering van de stad vonden er nagenoeg voortdurend gevechten plaats tussen eenheden die gelieerd zijn aan de Jemenitische regering van president Hadi en Houthi-milities. In de verslagperiode vonden er, evenals in de vorige periode, zware geweldsuitbarstingen plaats tussen Houthi-rebellen en legereenheden. Ook vonden er bombardementen plaats, uitgevoerd door de internationale coalitie onder aanvoering van Saoedi-Arabië, waarbij burgerslachtoffers vielen. Tevens vonden er sporadisch gewapende confrontaties plaats tussen facties binnen de coalitie die loyaal is aan de regering Hadi. Zo braken op 8 augustus 2018 felle gevechten uit tussen de militaire tak van de in naam aan Hadi-loyale islamistische Islah-partij en de door de VAE gesteunde salafistische Abu al-Abbas brigade.⁹⁶ De gevechten tussen de verschillende in Taiz aanwezige groepen gingen ook door nadat in december 2018 in Stockholm onder leiding van de VN de de-escalatie van het geweld in Taiz was besproken tussen de strijdende partijen.⁹⁷

De Houthi's controleerden een aantal belangrijke industriële buitenwijken in het oosten van Taiz van waaruit zij in staat waren de belegering te continueren. Vanuit hun stellingen aan de rand van de stad konden de Houthi's mortiergranaten en andere projectielen lanceren op de stad, waarbij ook burgerdoelen werden geraakt. Zo kwamen op 15 september 2017 drie kinderen om het leven en raakten zeven andere personen gewond bij een aanval van de Houthi's op het Shab al-Dhuba-district en op de Al-Sameelmarkt in Taiz.⁹⁸

Op 24 mei 2019 voerde de internationale coalitie een luchtaanval uit op Houthi-stellingen in het Mawiyah-district in het oostelijke deel van Taiz. Bij de aanval kwamen volgens berichtgeving van de VN twaalf burgers om het leven en raakten twee burgers gewond. Onder de dodelijke slachtoffers bevonden zich volgens de VN zeven kinderen.⁹⁹ Tegen het einde van de verslagperiode werd er nog altijd felle strijd geleverd, onder andere tussen Houthi's en Islah-facties. Begin juni 2019 kwam volgens een bron een onbekend aantal burgers om het leven bij gevechten tussen Houthi's en Islah-strijders in het westen van Taiz. Volgens de bron kwamen burgers om het leven door onder meer vuur van sluipschutters van de Houthi's.¹⁰⁰ Aan het einde van de maand juni 2019 werd er volgens een bron nog steeds gevochten in Taiz – onder meer in het oostelijke deel van de stad – en zorgden sluipschutters van de Houthi's voor een voor burgers gevaarlijke en angstige situatie.¹⁰¹

⁹⁵ Reuters, *Yemen's Houthis launch drone attack on Saudi-led coalition military parade in Aden*, 3 juni 2019; The National, *Saudi-led coalition thwarts Houthi drone attack in Aden*, 3 juni 2019; Ambtsbericht veiligheidssituatie in Jemen, juli 2016, p.16.

⁹⁶ Sana'a Center, *Islah's Political and Military Ascent in Taiz*, 12 november 2018.

⁹⁷ MSF, *Yemen: 49 wounded and two dead after four days of heavy fighting in Taiz city*, 24 maart 2019.

⁹⁸ Asia Times, *Yemen's industrial hub Taiz hobbled by war*, 18 maart 2019; Amnesty International, *Report 2017/2018 – Yemen*, 22 februari 2018.

⁹⁹ Reliefweb, *Strikes kill more than ten people in Taiz*, 25 mei 2019; UNICEF, *Attack in Taiz leaves 7 children dead, brings total child casualties in Yemen to 27 in just over 10 days*, 26 mei 2019.

¹⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 3 juni 2019.

¹⁰¹ Vertrouwelijke bron, 23 juni 2019.

2.7 Veiligheidssituatie in andere steden

2.7.1 Sa'da

De veiligheidssituatie in Sa'da was in de huidige verslagperiode vergelijkbaar met die in de vorige periode. De stad werd al vroeg in het conflict – als zijnde de thuisbasis van de Houthis – door vele bombardementen van de internationale coalitie getroffen en is grotendeels verwoest. Een groot deel van de bevolking vluchtte naar omliggende gebieden. De coalitie onder aanvoering van Saoedi-Arabië verklaarde aan het begin van het conflict de volledige provincie Sa'da tot militair doel. Dit was ook in de huidige verslagperiode het geval, met coalitiebombardementen in verschillende delen van de provincie Sa'da tot gevolg (zie paragraaf 2.8.2).¹⁰²

2.7.2 Mukalla

De veiligheidssituatie in Mukalla was in de verslagperiode relatief stabiel in verhouding tot andere steden in Jemen zoals Al-Hudayda, en Taiz. Nadat in april 2016 AQAS uit de stad was verdreven door aan de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) verbonden troepen en tribale milities (vooral uit de provincie Hadramawt in het oosten) konden (basale) overheidsdiensten en een functionerende lokale economie weer worden opgestart. Dit was het gunstige gevolg van de het feit dat de stad in enkele dagen op AQAS werd heroverd met een minimale mate aan beschadiging van de stad. De slechte situatie in onderontwikkelde wijken van Mukalla, zoals Jaar of Zinjibar, verbeterde evenwel niet waardoor de voedingsbodem voor jihadisme en extremisme bleef bestaan. Hierdoor bleef ook de dreiging van een heropleving van AQAS in Mukalla aanwezig.¹⁰³ Er waren in de verslagperiode berichten van seksuele mishandeling en marteling van gevangenen door de SBF in door de VAE geleide detentiecentra in Mukalla, Aden en andere zuidelijke plaatsen.¹⁰⁴

2.8 Veiligheidssituatie in de regio's, rurale gebieden en wegen

De veiligheidssituatie in de westelijke en centrale provincies in Jemen was gedurende de verslagperiode zeer slecht vanwege hevige gevechten tussen de verschillende strijdende partijen in het conflict. Hieronder volgt een korte beschrijving van de veiligheidssituatie in de provincies van Jemen.

2.8.1 Provincie Sana'a

In de provincie Sana'a vonden gevechten plaats tussen Houthis-strijdkrachten en regeringstroepen, gesteund door de Saoedische coalitie. Bij de gewelddadigheden kwamen burgers om het leven, voornamelijk door luchtaanvallen van de coalitie op Houthis-stellingen. Zo werden bij luchtaanvallen van de coalitie op het Arhab-district op 23 augustus 2017 tientallen burgers gedood, onder wie kinderen, en raakten tientallen gewond.¹⁰⁵ Op 16 mei 2019 kwam een vrouw om het leven als gevolg van een luchtaanval van de Saoedische coalitie in het Bani al-Harith district.¹⁰⁶

¹⁰² Ambtsbericht veiligheidssituatie in Jemen van juli 2016.

¹⁰³ The Atlantic, *The Gulf Country That Will Shape the Future of Yemen*, 22 september 2018; Associated Press, *Yemen's other conflicts simmer in city once held by al-Qaida*, 3 december 2018.

¹⁰⁴ Pulitzer Center, *Detainees Held Without Charges Decry Emiratis' Sexual Abuses*, 20 juni 2018; UNOCHA, *Yemen: United Nations Experts point to possible war crimes by parties to the conflict*, 28 augustus 2018.

¹⁰⁵ UN Human Rights Commissioner, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, 17 augustus 2018, p.6.

¹⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 16 mei 2019.

Net als in de vorige verslagperiode werd ook in de onderhavige periode zware strijd geleverd tussen pro-Hadi-strijdkrachten en de Houthi's in het Nehm-district, alsook in het Sirwah-district, beide gelegen ten oosten van de stad Sana'a. Zo werden begin maart 2018 meer dan 55 strijders gedood tijdens gevechten in het Nehm-district tussen Houthi-rebellen en Saoedische strijdkrachten.¹⁰⁷

2.8.2

Provincie Sa'da

De noordwestelijke provincie Sa'da is sinds het begin van de burgeroorlog in Jemen in handen van de Houthi's. De provincie vormde het hart van het controlegebied en is de historische thuisbasis van de rebellen. De provincie werd als één van de eerste door de internationale coalitie aangevallen en is door de voortdurende geweldsuitbarstingen en bombardementen door met name Saoedi-Arabië voor een groot deel verwoest.¹⁰⁸

Gedurende de verslagperiode vonden voortdurend geweldsuitbarstingen plaats tussen Houthi-strijdkrachten en eenheden van het Jemenitische leger. Ook kwamen bombardementen voor door de internationale coalitie onder aanvoering van Saoedi-Arabië, waarbij sprake was van burgerslachtoffers. Zo werden op 1 november 2017 tientallen burgers gedood en raakten tientallen burgers gewond bij een luchtaanval van de coalitie op een hotel in het de regio van de Al-Layl markt.¹⁰⁹

In het Bab Najran-district werden op 20 december 2017 twaalf burgers gedood, onder wie drie vrouwen en drie kinderen, door luchtaanvallen van de coalitie onder aanvoering van Saoedi-Arabië.¹¹⁰

In januari 2018 kwamen in het Razez-district ten minste negen burgers om het leven bij een luchtaanval van de coalitie, onder wie vier kinderen. Bij het bombardement werden tevens meer dan tien Houthi-strijders gedood. Bij gevechten langs de grens werden terzelfder tijd veertig Houthi's gedood door het Jemenitische leger.¹¹¹ Op 9 augustus 2018 werd tijdens een excursie in de provincie een schoolbus geraakt door een bom van een gevechtsvliegtuig van de door Saoedi-Arabië geleide coalitie. Hierbij werden 51 personen gedood onder wie veertig kinderen.¹¹²

Begin mei 2018 vonden hevige gevechten plaats tussen Houthi's en leger- en coalitie-eenheden in verschillende delen van de provincie. Het felst werd daarbij gevochten in het oosten van Sa'da. Bij de gevechten leden volgens bewoners de Houthi's zware verliezen. Enkele dorpen zouden door de coalitie met behulp van lokale stammen zijn veroverd op de Houthi's, bijvoorbeeld bij Sobhan.¹¹³

In maart 2019 intensiverde het Jemenitische leger het grondoffensief in de provincie Sa'da, gesteund door de Saoedi-Arabisch Luchtmacht. Volgens een woordvoerder van het Jemenitische leger werden de dorpen Jalah, Al-Dahl, Al-Sulfa, Wadi al-Aslan Jahla en Wadi al-Mabta veroverd op de Houthi's. Er kwamen bij de gevechten meer dan twintig Houthi-strijders om het leven, onder wie twee leiders (Asil Al-Khulani and Abu Radwan Al-Moayyad). Ook raakten volgens de

¹⁰⁷ Yemen Press, *Scores killed as Houthis fight Saudi mercenaries outside Sana'a*, 4 maart 2018; ACLED, *The northeastern front of the Yemeni civil war*, 12 april 2018.

¹⁰⁸ Zie ook het ambtsbericht over de veiligheidssituatie in Jemen van 7 juli 2016, p.11; Lawfare, *Understanding the Houthi Faction in Yemen*, 7 april 2019.

¹⁰⁹ UN Human Rights Commissioner, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, 17 augustus 2018, p.6.

¹¹⁰ UN Human Rights Commissioner, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, 17 augustus 2018, p.6.

¹¹¹ Middle East Eye, *Dozens killed in clashes and Saudi air strikes across Sa'da in Yemen*, 24 januari 2018.

¹¹² The Guardian, *Yemen school bus bombing 'one of 50 strikes on civilian vehicles this year'*, 16 augustus 2018; CNN, *Yemen school bus attack: How a day of celebration came to tragedy*, 27 februari 2019.

¹¹³ Al Arabiya, *Clashes erupt between Yemeni army and Houthis in Sa'da*, 5 mei 2018.

woordvoerder tientallen Houthi's gewond. De gevechten in de provincie Sa'da waren aan het einde van de verslagperiode nog steeds gaande. Ook was er aan het einde van de verslagperiode nog altijd sprake van bombardementen in Sa'da uitgevoerd door de coalitie. Eind maart 2019 kwamen ten minste zeven burgers om het leven als gevolg van een luchtaanval op een benzinstation dat pal gelegen was naast het *Kitaf* ziekenhuis. Volgens *Save the Children* waren er vier kinderen onder de dodelijke slachtoffers. Acht personen raakten gewond en twee personen raakten vermist.¹¹⁴

Vanuit de provincie Sa'da vuurden de Houthi's in de verslagperiode regelmatig aanvalsraketten en drones met explosieven richting het aangrenzende Saoedi-Arabië, naar eigen zeggen ter vergelding van de misdaden die de Saoedische coalitie pleegde ten aanzien van de Jemenitische bevolking, onder meer als gevolg van hun luchtaanvallen. De raketaanvallen van de Houthi's waren vaak gericht op het aan Jemen grenzende zuidelijke deel van Saoedi-Arabië, maar soms werden ook raketten afgevuurd op de hoofdstad Riyadh of op strategische doelen zoals olie- en militaire installaties. In oktober 2018 stelde de woordvoerder van de coalitie, kolonel Turki al-Maliki, dat sinds het uitbreken van het geweld in 2015 ten minste 112 burgers om het leven gekomen waren in Saoedi-Arabië door ongeveer tweehonderd raketaanvallen van de Houthi's.¹¹⁵ Op 14 mei 2019 voerden de Houthi's een drone-aanval uit op oliepijplijnen in het binnenland van Saoedi-Arabië. Een aantal dagen later voerde de internationale coalitie vergeldingsaanvallen uit op Sana'a, met burgerslachtoffers tot gevolg (zie paragraaf 2.3). Een week later, op 21 mei 2019, voerden Houthi's een drone-aanval uit op een wapendepot bij de luchthaven van Najran, in de grensstreek van Saoedi-Arabië met Jemen.¹¹⁶ Op 12 juni 2019 vuurden de Houthi's een raket af op het Abha-vliegveld in Saoedi-Arabië, waarbij 26 personen gewond raakten. Op 15 juni 2019 voerden de Houthi's drone-aanvallen uit op opnieuw het Abha-vliegveld en op het vliegveld van Jizan in zuidelijk Saoedi-Arabië. Op 17 juni 2019 lanceerden de Houthi's wederom een raket op het Abha-vliegveld.¹¹⁷

2.8.3 *Provincies Amran en Mahwit*

De centraal-westelijke provincies Amran en Mahwit waren in de verslagperiode stevig in handen van de Houthi's. In Amran vonden in de verslagperiode bombardementen plaats door de internationale door Saoedi-Arabië geleide coalitie. Op 25 juni 2018 kwamen negen burgers om het leven door een bomaanval van de coalitie op de wijk Al-Barid van de stad Amran. Onder de negen dodelijke slachtoffers zouden zich acht personen van dezelfde familie bevinden, onder wie kinderen. Er raakten bij de aanval ook meer dan twintig burgers gewond.¹¹⁸

In de provincie Al-Mahwit richtten de Houthi's in mei 2019 een trainingskamp in voor nieuwe rekruten in de strijd. Dit nieuwe kamp dat is gesitueerd in het Hafash-district, zou ook kindsoldaten trainen om aan de frontlinies als strijders te worden ingezet.¹¹⁹

¹¹⁴ Middle East Monitor, *Yemen army controls areas in Houthi stronghold of Sa'da*, 18 maart 2019; Vertrouwelijke bron, 21 mei 2019.

¹¹⁵ Reuters, *Saudi Arabia intercepts Houthi missile, 26 wounded by shrapnel*, 6 september 2018; Anadolou Agency, *Coalition: Houthis fire 200 missiles on Saudi Arabia*, 1 oktober 2018.

¹¹⁶ Aljazeera, *Houthi drone attacks in Saudi 'show new level of sophistication'*, 15 mei 2019; Aljazeera, *Houthi drone attack 'hits arms depot' at Saudi airport in Najran*, 21 mei 2019.

¹¹⁷ New York Times, *Houthis Strike Saudi Airport, Escalating Yemen Conflict*, 12 juni 2019; Reuters, *Yemen's Houthis launch new attack on Saudi Arabia's Abha airport: Al Masirah TV*, 17 juni 2019.

¹¹⁸ Youtube, *9 killed in airstrike in Yemen; homes destroyed in Amran city near Sanaa*, 25 juni 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=ribRY5PM6g8>; Middle East Eye, *Saudi-led coalition air strike kills nine civilians fleeing Hodeidah: Reports*, 26 juni 2018.

¹¹⁹ Asharq al-Awsat, *Houthis Set up Training Camp in Yemen's Mahwit Governorate*, 23 mei 2019.

2.8.4 Provincie Hajja

De provincie Hajja is vanwege de grenzen met Saoedi-Arabië en de voor de Houthi's centrale provincie Sa'da van strategisch belang voor zowel de Houthi's als Saoedi-Arabië. In Hajja werden gedurende de verslagperiode gevochten tussen Houthi-strijders en eenheden van het Jemenitische leger van president Hadi. Ook werden luchtaanvallen uitgevoerd door de internationale coalitie waarbij burgerslachtoffers vielen en die zorgden voor massale ontheemding. Volgens de *Norwegian Refugee Council* sloegen in de laatste twee weken van april 2019 alleen al bijna honderdduizend mensen op de vlucht vanwege gevechten en bombardementen in de provincie Hajja.¹²⁰ Op 22 april 2018 werden ten minste twintig burgers gedood, onder wie acht kinderen, en raakten dertig anderen gewond door luchtaanvallen van de door Saoedi-Arabië geleide coalitie in het district Bani Qa'is in de provincie Hajja terwijl zij aanwezig waren bij een bruiloft.¹²¹ Op 11 maart 2019 werden 22 burgers gedood en raakten dertig burgers gewond als gevolg van coalitiebombardementen. Onder de dodelijke slachtoffers bevonden zich twaalf kinderen en tien vrouwen. Veertien kinderen raakten gewond. De burgers zochten beschutting in een huis in het district Talaan in Hajja tegen de op Houthi-stellingen uitgevoerde luchtaanvallen van de coalitie.¹²²

De Houthi's raakten in januari 2019 in gevecht met lokale Hajour-stammen die in opstand kwamen tegen de opmars van de Houthi's in de provincie Hajja. De strijd duurde ongeveer twee maanden, waarna de Houthi's op 8 maart 2019 de controle over de provincie in handen namen. De Houthi's hadden bij de gevechten een zwaar militair overwicht, maar door ondersteuning van Saoedi-Arabië, onder meer door middel van wapenleveranties en bombardementen op Houthi-stellingen, wisten de Hajour-stammen lang stand te houden. Veel van de gevechten vonden plaats langs de grens van Jemen met Saoedi-Arabië in Hajja, onder meer in en om Kushar, de thuisbasis van de Hajour. Bij de gevechten kwamen naast strijders van beide partijen ook burgers om het leven. Zo zouden volgens de Houthi's door een luchtaanval van de coalitie op Houthi-stellingen bij Kushar meer dan twintig burgers zijn omgekomen, onder wie vrouwen en kinderen. De coalitie beweerde dat de Houthi's leden van de Hajour-stammen om het leven hadden gebracht. Bij aanvallen op Kushar zouden de Houthi's onder ander katjoesja-raketten hebben gebruikt waarbij woonhuizen werden geraakt. De VN rapporteerden dat bij de gevechten om Kushar op 11 maart 2019 tien vrouwen en twaalf kinderen om het leven waren gekomen.¹²³ Door de gevechten in Hajja raakten meer dan dertigduizend mensen ontheemd, van wie ongeveer tienduizend het naburige Amran invluchtten. Aan het einde van de verslagperiode werd er nog steeds gevochten tussen Houthi-milities en eenheden van de internationale coalitie, onder meer in het district Hayran.¹²⁴

Begin juni 2019 bracht de vanuit Nederland opererende mensenrechtenorganisatie *Rights Radar for Human Rights in the Arab World* een rapport uit waarin werd gesteld dat de Houthi's duizenden misdaden hadden begaan in het Hajour-district in

¹²⁰ Norwegian Refugee Council, *On-the-record update on situation in Hajjah and Hodeidah*, Yemen, 2 mei 2019; Yemen Analysis Team, *Yemen biweekly report April-May 9*, 2019.

¹²¹ Garda World, *Yemen: Saudi-led coalition airstrikes kill 20 in Hajjah province April 22*, 23 april 2018; The New York Times, *Wedding Is Hit by Airstrike in Yemen, Killing More Than 20*, 23 april 2018; UN Human Rights Commissioner, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, 17 augustus 2018, p.6.

¹²² Action on Armed Violence, *22 civilians killed in Saudi-led coalition airstrikes in Yemen's Hajjah province*, 14 maart 2019; Middle East Monitor, *Yemenis bury children killed in Hajjah air strikes*, 14 maart 2019.

¹²³ Carnegie Endowment for International Peace, *The Houthi-Tribal Conflict in Yemen*, 23 april 2019; Al-Masdar news, *Over 30 Houthi fighters allegedly killed in fierce combat along Saudi border*, 17 februari 2019; Aljazeera, *Yemen's warring sides trade blame after women and children killed*, 11 maart 2019.

¹²⁴ International Crisis Group, *Crisis Group Yemen Update #7*, 8 maart 2019; Vertrouwelijke bron, 29 mei 2019; Vertrouwelijke bron, 3 juli 2019.

Hajja gedurende het eerste kwartaal van 2019. Het zou onder meer gaan om buitengerechterlijke executies, illegale arrestaties, martelingen, vernietigingen en het confisqueren van huizen en eigendommen van burgers, ontvoeringen en verdwijningen. De organisatie documenteerde 20.560 misdaden begaan door Houthi-milities, op basis van gesprekken met (familie van) slachtoffers en ooggetuigen.¹²⁵

2.8.5 *Provincie Al-Jawf*

In de provincie Al-Jawf, dat grotendeels werd gecontroleerd door de Jemenitische regering gesteund door de internationale coalitie, werd gedurende de beschreven periode strijd geleverd tussen eenheden van het Jemenitische nationale leger en de Houthi-rebellen. Op 3 augustus 2018 werden ongeveer 25 Houthi rebellen gedood in het district Al-Maslub, westelijk gelegen in de provincie Al-Jawf. Het Jemenitische leger rukte in de maand augustus 2018 op in de provincie en veroverde enkele gebieden aan de grens met de provincie Sa'da.¹²⁶ Al-Jawf maakt onderdeel uit van een vrijwel permanent gevechtsfront tussen Houthi-rebellen en troepen van de regering Hadi, gesteund door de door Saoedi-Arabië geleide coalitie. Dit front strekt zich uit over de provincies Al-Jawf, Marib en Sana'a. De precieze controle over Al-Jawf is onduidelijk, hoewel er mediaberichten waren begin 2018 dat de regering Hadi nagenoeg de volledige provincie onder controle zou hebben. De gevechten gingen evenwel ook in het verdere verloop van 2018 en 2019 door. Aan het einde van de verslagperiode werd in de provincie Al-Jawf nog gevochten aan frontlinies bij de districten Al-Maton, Bart al-Anan, Al-Matammah, Khab, Shaaf en Ajasher. De gevechten leidden tot duizenden ontheemde families die naar districten grenzend aan deze gebiedsdelen vluchtten. Volgens mediaberichten van begin april 2019 werden sinds het begin van het conflict in 2015 ten minste 520 burgers gedood als gevolg van de gewelddadigheden in Al-Jawf.¹²⁷

2.8.6 *Provincie Marib*

De provincie Marib stond in de verslagperiode (in naam) grotendeels onder controle van de regering Hadi, gesteund door de Saoedische coalitie. In praktijk was de bemoeienis van de regering in provincie echter gering. De Houthi's controleerden kleinere stroken langs de westelijke grens van de provincie, met name het district Serwah ten oosten van de Jemenitische hoofdstad Sana'a. De provincie bleef in de verslagperiode gevrijwaard van grootschalige gevechten, behalve in het Serwah-district, waar felle gevechten tussen Houthi's en het regeringsleger plaatsvonden om de controle van het gebied. De relatieve kalmte in de rest van de provincie kwam vooral doordat de provincie sinds het uitbreken van het conflict een grote mate van zelfbestuur en economische zelfredzaamheid wist te bewerkstelligen, onder meer door veel van de opbrengsten van olie en gas binnen te provincie aan te wenden. De relatieve veiligheid in de provincie vloeide in de verslagperiode voort uit een effectief lokaal veiligheidsapparaat onder gezag van de plaatselijke gouverneur, Sheikh Sultan al-Arada, gecombineerd met steun van de internationale Arabische coalitie (zie paragraaf 2.2.2). Dit leidde er ook toe dat een groot aantal ontheemden naar Marib vluchtte uit andere, onrustiger delen van Jemen. Ook vluchtten velen vanuit het betwiste Serwah-district naar rustigere delen van de provincie.¹²⁸

¹²⁵ Vertrouwelijke bron, 2 juni 2019; Rights Radar, *Yemen: Rights Radar Released a Report on Grave Abuses in Hajour District, Hajjah Governorate*, 1 juni 2019.

¹²⁶ Al Arabiya, *25 Houthis killed in intense fighting in Yemen's al-Jawf*, 3 augustus 2018.

¹²⁷ ACLED, *The Northeastern Front of the Yemeni Civil War*, 12 april 2018; UNHCR, *Yemen, operational update*, 26 april 2019; Xinhuanet, *520 killed in Yemen's Jawf in 4-year civil war: reports*, 3 april 2019; Vertrouwelijke bron, 24 april 2019; Vertrouwelijke bron, 3 juli 2019.

¹²⁸ Center for Applied Research in Partnership with the Orient (CARPO) / Sanaa Center for Strategic Studies, *Challenges for Yemen's local governance amid conflict*, in: 'Rethinking Yemen's Economy', nr.6, 29 juli 2018;

In het westelijke Serwah-district, dat in 2015 door de Houthi's werd veroverd en sindsdien betwist wordt tussen de Houthi's en de regering, werd in de verslagperiode voortdurend strijd geleverd tussen de beide partijen. Zo braken in juni 2018 gevechten uit tussen Houthi's en het regeringsleger in het Serwah-district, waarbij ten minste twintig Houthi-strijders om het leven kwamen en een onbekend aantal strijders gewond raakte.¹²⁹ Houthi's pleegden sporadisch aanvallen vanuit Serwah op bijvoorbeeld de hoofdstad Marib. Op 22 mei 2018, bijvoorbeeld, leidde een aanval met mortiergranaten op de stad Marib tot vijf dodelijke burgerslachtoffers en twintig gewonde burgers.¹³⁰ Voorts kwam het in het Serwah-district tot confrontaties tussen Houthi's en AQAS. Eind augustus 2018 werd volgens lokale stamoudsten AQAS-leider Ghalib al-Zaidi gedood tijdens gevechten tussen AQAS en de Houthi's in Serwah.¹³¹

2.8.7

Provincie Al-Bayda

De provincie Al-Bayda was evenals in de vorige verslagperiode een tussen de Houthi's en de Jemenitische regering betwiste provincie. Houthi's controleerden het grootste deel van Al-Bayda, inclusief de gelijknamige provinciehoofdstad. Er vonden enkele geweldsuitbarstingen plaats tussen Houthi-milities en eenheden van de regering Hadi gesteund door de internationale coalitie. Zo braken op 12 september 2018 gevechten uit tussen Houthi's en het Jemenitische leger waarbij volgens mediaberichten de Houthi's zware verliezen leden. De legereenheden van Hadi en coalitietroepen slaagden erin om de controle over belangrijke aanvoerroutes richting de havenstad Al-Hudayda te veroveren op de Houthi's. Het zou gaan om wegen die bekend staan als *Kilo 16* en *Kilo 10*. De eerstgenoemde vormt een belangrijke verbindingroute tussen Al-Hudayda en Sana'a.¹³² Op 9 mei 2019 werden ten minste 27 Houthi-strijders gedood bij gevechten met legereenheden van de Jemenitische regering van Hadi in Az-Zahir in zuidoostelijk Al-Bayda.¹³³

Daarnaast ondervonden de Houthi's in de provincie Al-Bayda weerstand van lokale stammen die de controle van de Houthi's over grote delen van de provincie sinds hun opmars in 2015 als een inbreuk zagen en het gezag van de Jemenitische regering gesteund door de coalitie hersteld wilden zien. Zo vochten in mei 2018 strijders van de Al-Omar stam, met name de Abu Jabr brigade, tegen Houthi's bij de plaats Zi Naem, in het heuvelachtige zuiden van Al-Bayda. De brigade zou tientallen strijders hebben verloren in de strijd tegen de Houthi's.¹³⁴

De provincie Al-Bayda was in de verslagperiode tevens het toneel van gewelddadige confrontaties tussen AQAS en ISIS, met name vanaf juli 2018. Zo braken op 10 juli 2018 gevechten uit tussen de beide moslimextremistische groepen in de regio Al-Qayfa. Hierbij zouden veertien AQAS-strijders en 22 ISIS-strijders zijn gedood.¹³⁵ Eind maart 2019 vond een aantal felle gevechten plaats tussen de beide extremistische groepen om de controle over de regio's Al-Humayda, Al-Quraisha, Al-Qayfa, Zaaj en Arar. Aan beide zijden zou een onbekend aantal slachtoffers zijn

European Council on Foreign Relations, *The Marib paradox: How one province succeeds in the midst of Yemen's war*; Reliefweb, *CSSW and YHPF Give Hope to Displaced People in Marib Governorate*, 20 februari 2019.

¹²⁹ Anadolou Agency, *Clashes in eastern Yemen leave 20 Houthis dead: Army*, 8 juni 2018.

¹³⁰ Daily Sabah, *5 civilians killed, 20 injured in Houthi attack in Yemen's Marib*, 22 mei 2018.

¹³¹ Arab News, *Yemen tribal leaders say senior Al-Qaeda leader killed in Marib clash*, 28 augustus 2018.

¹³² Arab News, *Houthis suffer heavy casualties in Yemen's Al-Bayda as coalition forces seize key supply routes*, 12 september 2018.

¹³³ Anadolou Agency, *At least 27 Houthis killed in clashes with Yemeni army*, 9 mei 2019.

¹³⁴ The National, *In Yemen's Bayda, tribal fighters are out for revenge against the Houthis*, 19 juni 2018;

¹³⁵ The Jamestown Foundation, *Clashes Between Islamic State and AQAP Emblematic of Broader Competition*, in: 'Terrorism Monitor vol. 16 issue 18', 21 september 2019.

gevallen. Op 4 mei 2019 claimde ISIS een zelfmoordaanslag te hebben gepleegd op een bijeenkomst van AQAS functionarissen in het district Abil van de Qayfa-regio in oostelijk Al-Bayda. Bij de aanslag werd volgens ISIS de AQAS-emir van Abil, Faruq al-Ibbi, gedood.¹³⁶

Aan het einde van de verslagperiode was de controleverhouding tussen de beide groepen in de provincie Al-Bayda onduidelijk, maar volgens analisten zou AQAS de bovenliggende partij zijn. ISIS slaagde er in de verslagperiode niet in om steun te verwerven onder lokale stammen in Al-Bayda, vooral omdat de groep als on-Jemenitisch wordt gezien. AQAS wist wel steun te verwerven van enkele lokale stammen, zoals bijvoorbeeld stammen in het district Yakla die ook strijders leverden aan de groep. ISIS zou zich vooral nog in het noordwesten van de provincie (Al-Qayfa) ophouden en proberen via huwelijken banden met de daar aanwezige stammen aan te knopen.¹³⁷

2.8.8 *Provincie Dhamar*

De provincie Dhamar wordt als sinds het begin van het conflict gecontroleerd door de Houthi's. Naar verluidt gebruikten de Houthi's deze provincie in de verslagperiode deels als uitvalsbasis voor de strijd aan frontlinies in andere delen van Jemen en richtten zij in Dhamar militaire (trainings)bases en rekruteringscentra op.¹³⁸ In de verslagperiode was er in Dhamar sprake van sporadische oplevingen van geweld tussen Houthi's en strijdkrachten die loyaal zijn aan de regering Hadi. Ook vonden luchtaanvallen van de internationale coalitie onder aanvoering van Saoedi-Arabië plaats op Houthi-stellingen. In februari 2017 werden ten minste vijf Houthi-strijders gedood bij een aanval van lokale pro-Hadi milities (de zogenoemde *resistance forces*) op een controlepost van de Houthi's in het Utmah-district.¹³⁹ In februari 2018 voerde de internationale coalitie tientallen luchtaanvallen uit op militaire kampen en rekruteringscentra van de Houthi's in de districten Anes en Bani Soued. Ook werd een Houthi-konvooi van militaire voertuigen, dat onderweg was naar het slagveld in de provincie Al-Bayda, door de luchtmacht van de coalitie onder vuur genomen. Bij de aanvallen werden tientallen Houthi-strijders gedood.¹⁴⁰ Gedurende de verslagperiode waren er diverse berichten van misdaden gepleegd door Houthi-milities tegen burgers. Zo zouden Houthi's eind maart 2019 vier burgers hebben geëxecuteerd in de stad Dhamar, die weigerden zich bij Houthi-gevechtseenheden aan te sluiten. De Houthi's stelden echter dat de burgers waren omgekomen tijdens gevechten. Inwoners van Dhamar zouden de executies aan de media hebben bevestigd. Eveneens eind maart 2019 zouden Houthi's tientallen burgers uit hun huizen hebben ontvoerd in de districten Al-Hada, Jabal al-Sharq, Al-Maghreb, Ans en Autma.¹⁴¹

2.8.9 *Provincie Ibb*

De Houthi's controleren de provincie Ibb al sinds het begin van het conflict in de tweede helft van 2014. Gedurende de verslagperiode waren er berichten van misstanden en misdaden gepleegd door Houthi-milities. Zo beschuldigde het ministerie van Defensie van de Jemenitische regering de Houthi's er in mei 2019 van dat zij handelaren en zakenlieden ontvoerden. De ontvoeringen zouden verband houden met de weigering van de handelaren en zakenlieden om door de Houthi's opgelegde heffingen te betalen. De ontvoerden werden volgens het ministerie in een

¹³⁶ Vertrouwelijke bron, 9 mei 2019; Critical Threats, *Gulf of Aden security review*, 7 mei 2019.

¹³⁷ Almashareq, *ISIS attempt to rally in Yemen doomed to fail: analysts*, 4 april 2019; Almashareq, *ISIS, al-Qaeda clash again in Yemen's al-Bayda*, 28 maart 2019; Universiteit Leiden, *The Failing Islamic State Within The Failed State of Yemen* in: 'Perspectives on Terrorism', vol. 13, issue 1, februari 2019.

¹³⁸ Gulf News, *Coalition pounds Al Houthi camps in Dhamar*, 25 februari 2018.

¹³⁹ Gulf News, *Clashes in Dhamar kill 5 Al Houthis*, 18 februari 2017.

¹⁴⁰ Gulf News, *Coalition pounds Al Houthi camps in Dhamar*, 25 februari 2018.

¹⁴¹ Alshawa, *Houthis execute four civilians in Dhamar*, 30 maart 2019; Aden Press, *Houthis kidnap tens of civilians in Dhamar*, 27 maart 2019.

door de Houthi's onderhouden detentiefaciliteit in de provincie Ibb ondergebracht. Ook werden volgens de Jemenitische regering voedseltransporten en hulpgoederentransporten, die door de centraal gelegen provincie moesten om de bevolking elders te bereiken, door de Houthi's in beslag genomen. Zo zouden de Houthi's in februari 2019 28 trucks van UNICEF met hulpgoederen in beslag hebben genomen die de provincie Ibb aan de oostkant waren binnengetrokken. De hulpgoederen zouden onder andere bestemd zijn voor de bevolking in de provincies Al-Hudayda, Hajja en Taiz.¹⁴² Op 22 april 2019 confisqueerden de Houthi's twintig trucks van het *World Food Programme* (WFP) met hulpgoederen die waren bestemd voor ziekenhuizen in de provincie Ibb (zie ook paragraaf 3.1.1).¹⁴³

In de verslagperiode werd er in de provincie Ibb tevens strijd geleverd tussen Houthi-milities en legereenheden van de Jemenitische regering. Zo bombardeerden Houthi's eind maart 2019 stellingen van het Jemenitische leger in de dorpen Fajrah en Dhodan in de regio Al-Awd. Volgens berichten in de media zouden hierdoor tientallen gezinnen uit hun huizen zijn verdreven. Bij de aanval op de dorpen zouden de Houthi's mortiergranaten en artillerievuur hebben gebruikt in woonwijken. Er werden geen gegevens bekend over eventuele burgerslachtoffers als gevolg van de aanval. Bij de gevechten in maart 2019 tussen Houthi's en het regeringsleger zouden tientallen Houthi's zijn gedood en gewond zijn geraakt.¹⁴⁴

2.8.10 Provincie Al-Hudayda

De veiligheidssituatie in de provincie Al-Hudayda werd in de verslagperiode grotendeels bepaald door de campagne van de internationale coalitie om de hoofdstad Al-Hudayda te heroveren op de Houthi's. Door de gevechten in en om de hoofdstad werd Al-Hudayda met name vanaf juni 2018 het zwaarst bevochten strijdfront in Jemen waar de meeste slachtoffers vielen. Meer dan een derde van het totale aantal dodelijke burgerslachtoffers in 2018 viel als gevolg van de gewelddadigheden in Al-Hudayda. In de maanden juni, juli en augustus 2018 viel zelfs de helft van alle dodelijke burgerslachtoffers van dat jaar in Al-Hudayda (ten minste 349 op een totaal van 685).¹⁴⁵ Na het in december 2018 in Stockholm gesloten akkoord aangaande het staakt-het-vuren in Al-Hudayda nam het aantal slachtoffers af, mede als gevolg van een drastische vermindering van het aantal luchtaanvallen door de internationale coalitie. Toch bleef Al-Hudayda in het eerste kwartaal van 2019 de provincie met de meeste burgerslachtoffers als gevolg van het geweld. In de eerste drie maanden vielen volgens het *Civilian Impact Monitoring Project* (CIMP) 283 burgerslachtoffers (doden en gewonden) in Al-Hudayda, op een totaal van 907 burgerslachtoffers in Jemen.¹⁴⁶

Als gevolg van de militaire operaties langs de westkust van Jemen (zie paragrafen 2.6 en 2.4) waren de wateren rond Al-Hudayda gevaarlijk geworden en kwamen (niet-militaire) schepen onder vuur te liggen. Daarbij kwamen in totaal 52 personen om en vielen 46 gewonden in drie weken tijd, gedurende de maanden maart en april 2017.¹⁴⁷ Op 16 maart 2017 werd een schip met aan boord 146 Somalische

¹⁴² Aden Press, *Houthi militia kidnaps several merchants in Ibb*, 5 mei 2019; Anadolu Agency, *Yemen gov't accuses Houthis of seizing aid shipments*, 19 februari 2019; Almasdar, *Houthis detain trucks carrying humanitarian aid in Ibb*, februari 2019; Al-Sahwa, *Houthis continue bombing populated areas in Ibb*, 27 maart 2019.

¹⁴³ Debrief, *Yemeni Houthis accused of seizure 20 truckloads of relief aid for Ibb hospitals*, 22 april 2019.

¹⁴⁴ Al-Sahwa, *Houthis continue bombing populated areas in Ibb*, 27 maart 2019; Arab News, *Dozens of Houthis killed as battles rage in Yemen*, 26 maart 2019.

¹⁴⁵ Reliefweb, *Yemen War death toll now exceeds 60,000 according to latest ACLED data*, 11 december 2018; Save the Children, *YEMEN: Civilian casualties soar in Hodeidah since devastating offensive that began in June*, 24 september 2018.

¹⁴⁶ Civilian Impact Monitoring Project, *Quarterly report. Q1: January-March 2019*.

¹⁴⁷ United Nations Human Rights Council, *A/HRC/36/33, Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, 13 September 2017, p.5.

vluchtelingen en vier Jemenitische bemanningsleden in de nacht door een helikopter beschoten. Hierbij kwamen 42 personen om het leven, onder wie elf vrouwen, en raakten 34 personen gewond, onder wie acht kinderen. Zowel de VAE als de coalitie als geheel ontkenden verantwoordelijk te zijn voor de aanval.¹⁴⁸

Ook vissersboten werden slachtoffer van luchtaanvallen. De VN registreerden in het eerste deel van 2017 zes incidenten met vissersboten voor de kust van Al-Hudayda. Op 3 februari 2017 kwamen zes vissers om en raakten zeven vissers gewond door een aanval vanaf zee op hun tenten op een eiland voor de kust van Al-Hudayda. Op 15 maart 2017 kwamen bij een aanval op zee op twee schepen, zeven personen om en raakten acht personen gewond. De volgende dag raakte een schip met aan boord tien vissers vermist. Delen van de boot werden verbrand teruggevonden. Van de opvarenden ontbrak ieder spoor. Op 4 april 2017 kwamen vier vissers om toen hun boot werd aangevallen door een helikopter. Bij een helikopteraanval dezelfde dag op een andere boot vielen geen slachtoffers.¹⁴⁹

2.8.11 Provincie Taiz

De provincie Taiz is vanaf het begin van het conflict betwist tussen de Houthi's en troepen loyaal aan de regering van Hadi. Naast de gewelddadigheden die gepaard gingen met de belegering van de stad Taiz door de Houthi's en de strijd tussen de verschillende partijen in die stad (zie paragraaf 2.8), vonden er in de verslagperiode ook elders in de provincie geweldsuitbarstingen plaats die burgerslachtoffers eisten. Aan het begin van de verslagperiode (tweede helft 2016 tot en met begin 2017) breidde de (toenmalige) Houthi/Saleh-alliantie haar controlegebied in de provincie uit door veel ruraal gebied in te nemen, onder andere in de districten Jabal Habashi, Al-Taiziyah, Al-Ma'afer, Haifan en Al-Waziyah. Dit ging gepaard met veel geweld en beschietingen in woonwijken. In januari 2017 startte de internationale coalitie een militaire campagne, genaamd *Golden Spear*, om de kustgedeelten van Taiz en Al-Hudayda te heroveren op de Houthi's (zie paragraaf 2.4). Hierdoor intensiverden de bombardementen van de internationale coalitie onder aanvoering van Saoedi-Arabië met veel burgerslachtoffers tot gevolg. Zo kwamen er op 18 juli 2017 ten minste achttien burgers om het leven door een aanval van gevechtsvliegtuigen van de coalitie in het Mawza-district. Op 26 december 2017 kwamen ten minste 54 burgers om het leven, onder wie vier kinderen, en raakten 32 burgers gewond toen een markt in het Al-Taiziyah-district werd geraakt bij een coalitie-aanval.¹⁵⁰

Ook in het resterende deel van de verslagperiode in 2018 en 2019 vonden regelmatig hevige gevechten plaats tussen coalitie-eenheden en Houthi-milities in de provincie Taiz. De nagenoeg voortdurende strijd in Taiz leidde ertoe dat aan het einde van 2018 ongeveer 85% van de bevolking afhankelijk was van een of andere vorm van humanitaire hulp.¹⁵¹ De coalitie voerde gedurende 2018 en in de eerste maanden van 2019 aanvallen op de Houthi's uit in met name de noordelijke en noordoostelijke districten van de provincie, alwaar de Houthi's de controle hadden. Op 24 mei 2019, bijvoorbeeld, zouden coalitietroepen terrein op de Houthi's hebben

¹⁴⁸ United Nations Human Rights Council, A/HCR/36/33, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, 13 September 2017, p. 8.

¹⁴⁹ United Nations Human Rights Council, A/HCR/36/33, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, 13 September 2017, p. 20.

¹⁵⁰ Deep Root / Friedrich Ebert Stiftung, *Caught in the middle. A conflict mapping of Taiz governorate*, april 2018, p.14; OCHA, *Statement on behalf of the humanitarian coordinator for Yemen, Jamie McGoldrick, on mountain civilian casualties*, 28 december 2017.

¹⁵¹ Deep Root / Friedrich Ebert Stiftung, *Caught in the middle. A conflict mapping of Taiz governorate*, april 2018, p.15,16.

veroverd in de regio ten noorden van de stad Taiz, bij de berg Wa'ash. Hierbij zouden bij hevige gevechten meer dan tien Houthi's om het leven zijn gekomen.¹⁵² Bij de gevechten kwamen ook burgers om het leven. Zo werden eind april 2019 een moeder en haar vier kinderen gedood bij een raketaanval van de Houthi's op het dorp Mashrafa, in de buurt van het Habashi-gebergte. Op 24 mei 2019 kwamen ten minste acht burgers om het leven toen een luchtaanval van de coalitie onder aanvoering van Saoedi-Arabië op Houthi-stellingen in het oostelijke Maweyah-district een tankstation raakte. Onder de dodelijke slachtoffers bevonden zich vier kinderen. Tientallen andere burgers raakten gewond. Op 28 juni 2019 kwamen ten minste acht burgers om het leven doordat een huis werd geraakt bij een luchtaanval van de coalitie onder aanvoering van Saoedi-Arabië in de regio Warzan in het Khadir-district. De slachtoffers behoorden tot dezelfde familie.¹⁵³

2.8.12 *Provincie al-Dhale*

In de verslagperiode werd in de provincie Al-Dhale gevochten tussen Houthi-strijdkrachten en gevechtseenheden die werden gesteund door de Verenigde Arabische Emiraten. Door de gevechten werden belangrijke transportroutes tussen Aden, Taiz en Sana'a geblokkeerd waardoor voedsel- en hulptransporten werden belemmerd. De gevechten tussen Houthi's en de STC en andere door de VAE gesteunde militieën intensiverden in de eerste helft van 2019 (vooral in maart en mei), waarbij de Houthi's erin slaagden op te rukken tot aan de regio Qataba. Bij diverse gevechten in Al-Dhale werden ten minste 27 burgers gedood en raakten ongeveer tienduizend personen ontheemd. Volgens een woordvoerder van de regering Hadi waren veel van de aan Houthi-zijde gesneuvelde of door regeringstroepen gevangen genomen strijders minderjarige jongens.¹⁵⁴

In de provincie Al-Dhale kwam het daarnaast tot gewelddadige confrontaties tussen troepen van de regering Hadi en de *Security Belt Forces*, een door de VAE gesteunde verzameling militieën met banden met de zuidelijke afscheidingsbeweging STC. Beide groepen zijn in naam verbonden aan het anti-Houthi-offensief, maar staan feitelijk op zeer gespannen voet met elkaar. Zo zouden brigades van de Jemenitische regering in mei 2019 in Al-Dhale een hinderlaag zijn gelokt door SBF-militieën en zijn teruggestuurd naar Aden. De troepen van Hadi waren onderweg naar het front in Al-Dhale om tegen de oprukkende Houthi's te strijden.¹⁵⁵

De internationale coalitie onder aanvoering van Saoedi-Arabië voerde in de verslagperiode luchtaanvallen uit gericht tegen Houthi-doelen. Bij deze aanvallen kwamen ook burgers om het leven. Zo werden volgens mediaberichten op 27 april 2019 ten minste zeven burgers gedood doordat hun auto's werden geraakt bij luchtaanvallen van de coalitie, terwijl zij onderweg waren in het district Al-'Awd. Onder de doden bevonden zich vrouwen en kinderen. Eind mei 2019 zette de internationale coalitie met bombardementen in het noorden van Al-Dhale een nieuw offensief in om de provincie op de Houthi's te heroveren. Dit offensief was aan het einde van de verslagperiode nog gaande.¹⁵⁶

¹⁵² Vertrouwelijke bron, 26 mei 2019; Deep Root / Friedrich Ebert Stiftung, *Caught in the middle. A conflict mapping of Taiz governorate*, april 2018, p.18.

¹⁵³ Xinhua, *8 killed in Saudi-led airstrike in southwestern Yemen*, 25 mei 2019; China.org, *5 killed in Houthi rocket attack on village in Yemen's besieged Taiz: report*, 28 april 2019; Xinhua, *8 killed in Saudi-led airstrike in southwest Yemen: sources*, 29 juni 2019;

¹⁵⁴ International Crisis Group *Yemen update 10*, 6 mei 2019; The Guardian, *New fighting in Yemen threatens UN deal*, 16 mei 2019; The New Arab, *Yemen in Focus: A deadly new battle emerges in Dhale'*, 10 mei 2019.

¹⁵⁵ The New Arab, *Yemen in Focus: A deadly new battle emerges in Dhale'*, 10 mei 2019.

¹⁵⁶ Press TV, *Saudi airstrikes leave seven more civilians dead in southern Yemen*, 27 april 2019; Al-Arabiya, *Arab Coalition launches operation targeting Houthi positions in Yemen's Dhalea*, 29 mei 2019.

2.8.13 *De zuidelijke provincies Lahj en Abyan*

In de door de internationale coalitie gecontroleerde provincie Lahj kwam het in de verslagperiode tot gewelddadige confrontaties tussen Houthi's en regeringseenheden. Houthi's openden in januari 2019 een drone-aanval op de strategische militaire basis Al-Anad waarbij zes regeringssoldaten werden gedood. Ten tijde van de aanval waren hoge militaire functionarissen bij de basis bijeen om een militaire parade bij te wonen. Onder de gewonden bevonden zich de gouverneur van de provincie en een hooggeplaatste legeraanvoerder.¹⁵⁷

Waar in de vorige verslagperiode AQAS de controle voerde over de provincie Abyan, werd de groep in de huidige verslagperiode teruggedreven door strijdkrachten die werden gesteund door de VAE, zoals de Security Belt Forces. Het Jemenitische leger voerde in de verslagperiode sporadisch strijd met Houthi-milities die trachtten op te rukken in de provincie Abyan. Zo wisten Jemenitische legereenheden oprukkende Houthi's tegen te houden aan het einde van april 2019, waarbij een Houthi-commandant en een aantal andere Houthi-strijders omkwamen.¹⁵⁸

2.8.14 *Provincie Shabwa*

De olierijke zuidelijke provincie Shabwa was de eerste twee jaar van het conflict een belangrijke betwiste regio tussen Houthi/Saleh-strijdkrachten en Hadi-gezinde gewapende eenheden. In december 2017 heroverde het regeringsleger de volledige provincie door de Houthi's te verslaan in hun laatste bolwerken Bayhan en Usaylan in de westelijke delen van Shabwa. Sindsdien namen de gewelddadigheden in Shabwa af, waardoor de veiligheidssituatie aanmerkelijk verbeterde. Volgens ACLED nam het aantal dodelijke slachtoffers (zowel strijders als burgers) als gevolg van het geweld in Shabwa af van 1.092 in 2017 naar 97 in 2018.¹⁵⁹

Er vonden in Shabwa diverse tegen AQAS gerichte contraterorisme-operaties plaats uitgevoerd door de *Shabwani Elite Forces* (SEF), uit Shabwa afkomstige strijders die door de VAE werden getraind om tegen AQAS te strijden. Ook voerden de Verenigde Staten drone-aanvallen op AQAS-stellingen uit in de verslagperiode. Door deze anti-AQAS operaties werd de moslimextremistische groep teruggedrongen tot in het noordelijke deel van de provincie waar zij er in slaagden banden te blijven onderhouden met lokale stammen, onder meer door huwelijken te sluiten met stamleden. De operaties zorgden naast doden en gewonden onder strijders ook voor burgerslachtoffers. Door de strijd tegen AQAS kwamen in 2017 twaalf burgers om het leven.¹⁶⁰

In de verslagperiode kwam het tot een aantal confrontaties tussen Hadi-loyalistische troepen en gewapende facties van de door de VAE gesteunde zuidelijke afscheidingsbeweging STC en andere door de VAE gesteunde troepen. Zo ontstonden op 19 juni 2019 gevechten tussen de door de VAE gesteunde SEF en regeringstroepen van president Hadi in de hoofdstad Attaq. Bij de gevechten kwamen drie strijders om het leven en raakten vijf anderen gewond.¹⁶¹

Aan het einde van de verslagperiode was er in Shabwa sprake van een relatieve kalmte met betrekking tot het geweld. Echter, de verschillende aanwezige gewapende partijen zoals de diverse door de VAE gesteunde groepen, Hadi-

¹⁵⁷ BBC, *Yemen soldiers killed in Houthi drone attack on base*, 10 januari 2019; Crisis Group, *Crisis Group Yemen Update #1*, 24 januari 2019.

¹⁵⁸ Arab News, *Houthi commander killed as Yemen troops halt militia advances*, 1 mei 2019.

¹⁵⁹ ACLED, *Yemen's Fractured South: Shabwah and Hadramawt*, 9 mei 2019.

¹⁶⁰ ACLED, *Yemen's Fractured South: Shabwah and Hadramawt*, 9 mei 2019; Sanaa Center, *Al-Qaeda's strategic retreat in Yemen*, 19 april 2019.

¹⁶¹ ACLED, *Yemen's Fractured South: Shabwah and Hadramawt*, 9 mei 2019; Yemen Press, *Clashes over oil fields in Yemen's Shabwah*, 16 oktober 2018.

getrouwd eenheden, stammenmilities en AQAS, zorgden voor een gespannen situatie waarbij het risico op gewelddadige uitbarstingen groot was.¹⁶²

2.8.15 *De oostelijke provincies Hadramawt en Al-Mahra*

In Hadramawt werd de veiligheidssituatie in de verslagperiode gekenmerkt door de strijd van de door de VAE opgeleide *Hadrami Elite Forces* tegen AQAS. Nadat AQAS in april 2016 door troepen gesteund door de VAE en de Verenigde Staten uit de havenstad Mukalla was verdreven, verplaatste zij haar activiteiten meer naar het noordelijke deel van de provincie.¹⁶³

De meeste oostelijke provincie Al-Mahra, grenzend aan Oman, bleef ook in de huidige verslagperiode grotendeels gevrijwaard van de strijd in het conflict die andere delen van Jemen teisterde. Wel vonden er volgens een bron aan het einde van de verslagperiode in juni 2019 confrontaties plaats tussen Saoedi-Arabisch gevechtseenheden en lokale stammenmilities. Saoedi-Arabië zou in het oosten van Jemen een uitvalsbasis willen creëren op de grens tussen Jemen en Oman.¹⁶⁴

Een woordvoerder van de internationale coalitie onder leiding van Saoedi-Arabië verklaarde op 23 juni 2019 dat op 3 juni 2019 de leider van ISIS in Jemen, Abu Osama al-Muhajir, en drie andere ISIS-leden waren gearresteerd gedurende een antiterrorisme- operatie op een onbekende locatie in de Al-Mahra. De woordvoerder gaf geen informatie over de plaats waar de ISIS-leden gevangen naartoe waren gebracht. Naar verluidt namen Amerikaanse speciale eenheden deel aan de antiterrorisme-operatie.¹⁶⁵

2.8.16 *Luchthavens*

In de verslagperiode was de luchthaven van Aden in bedrijf, met uitzondering van periodes van hevige gevechten of bombardementen. De luchthaven werd in juli en augustus 2016 meerdere malen kortstondig gesloten vanwege gevechten tussen eenheden van de internationale coalitie en cellen van AQAP en ISIS. Eind mei 2017 werd het vliegveld korte tijd gesloten vanwege gevechten tussen het Jemenitische leger en milities die werden gesteund door de VAE. Tussen 6 en 11 november 2017 sloot de Jemenitische regering het vliegveld van Aden om alle mogelijke wapenleveranties door Iran naar de Houthi's te blokkeren, nadat de Houthi's een raket op de Saoedische hoofdstad Riyad hadden afgevuurd.¹⁶⁶

Yemenia Airways heeft een hub op het vliegveld van Aden. *Yemenia* vliegt enkele keren per dag vanuit Kaïro of Amman op Aden. Het vliegveld in Aden werd in de verslagperiode gecontroleerd door een STC-militie onder leiding van militieleider Mohamed al-Khalili, met steun van de VAE.¹⁶⁷ Naast het vliegveld van Aden was in de verslagperiode voor zover bekend ook de luchthaven van Seiyoun (provincie Hadramawt) open voor commerciële vluchten. In de verslagperiode kon vanuit Seiyoun op Kaïro en Socotra (eilandengroep behorende bij de provincie Hadramawt) worden gevlogen met *Yemenia Airways*.¹⁶⁸

¹⁶² ACLED, *Yemen's Fractured South: Shabwah and Hadramawt*, 9 mei 2019; Vertrouwelijke bron, 23 juni 2019.

¹⁶³ ACLED, *Yemen's Fractured South: Shabwah and Hadramawt*, 9 mei 2019.

¹⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 3 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 5 juni 2019.

¹⁶⁵ Aljazeera, *ISIS leader in Yemen captured, says Saudi-led coalition*, 23 juni 2019; Washington Post, *ISIS figure reported captured in Yemen*, 26 juni 2019.

¹⁶⁶ IUVN Press, *Aden airport closed after the takeover of forces loyal to the UAE*, 1 juni 2017; OPS Group, *Aden Airport reopens*, 17 augustus 2016; Al Arabiya, *Saudi-led coalition reopens Yemen's Aden and Seiyoun airports*, 11 november 2017.

¹⁶⁷ International Crisis Group, *Eight Days in Aden – a Forgotten City in Yemen's Forgotten War*, 23 mei 2018; Vertrouwelijke bron, geraadpleegd op 4 juni 2019.

¹⁶⁸ Vertrouwelijke bron, geraadpleegd op 5 juli 2019; *Yemenia Airways*, *Time table*, geraadpleegd op 5 juli 2019.

Het vliegveld in Sana'a staat sinds het begin van het conflict onder controle van de Houthi's en was in de verslagperiode gesloten voor burgerluchtverkeer. Tijdens de vredesbesprekingen in Stockholm in december 2018 kwamen de strijdende partijen overeen dat het vliegveld in de hoofdstad weer zou worden geopend. Aan het einde van de verslagperiode was voor zover bekend het vliegveld in Sana'a nog altijd gesloten.¹⁶⁹ De VN kan wel met dagelijkse vluchten vanuit Amman van de luchthaven gebruik maken voor vervoer van personeel en materiaal.¹⁷⁰

De luchthaven van de havenstad Al-Hudayda werd in juni 2018 door de internationale coalitie heroverd op de Houthi's na een aantal dagen van hevige gevechten. De opmars van de coalitie werd bemoeilijkt door de vele landmijnen die de Houthi's hadden geplaatst en door sluipschutters. De coalitie werd gesteund door de luchtmacht onder aanvoering van Saoedi-Arabië en de VAE. De strijd om de luchthaven zou aan honderden strijders het leven hebben gekost.¹⁷¹ Voor zover bekend was de luchthaven van Al-Hudayda aan het einde van de verslagperiode niet in gebruik voor burgerluchtverkeer.

2.8.17 *Havens*

Het grootste deel van de verslagperiode (tot aan de terugtrekking in mei 2019, zie paragraaf 2.4) werden de Rode Zeehavens van Al-Hudayda, Saleef en Ras Issa gecontroleerd door de Houthi-rebellen. De havens van Al-Mokha (in het zuidwesten aan de Rode Zeekust), Aden en Mukallah (aan de Golf van Aden) stonden onder controle van de Jemenitische regering en de internationale coalitie onder aanvoering van Saoedi-Arabië.¹⁷² De situatie in en rondom de havens fluctueerde gedurende de verslagperiode. Zo werden in de maand november van 2018 de activiteiten in de haven van Al-Hudayda noodgedwongen teruggebracht met ongeveer vijftig procent vanwege gevechten in en om de stad tussen de Houthi's en de internationale coalitie. Een verminderde capaciteit van de haven in Al-Hudayda heeft onmiddellijke gevolgen voor de toeleverantie van goederen en medicijnen in Jemen aangezien zeventig tot vijfenzeventig procent van alle import via deze haven loopt. Het op 18 december 2018 in werking getreden staak-het-vuren voor Al-Hudayda en omliggende delen behelst dat de strijdende partijen hun troepen terugtrekken uit de havens van Al-Hudayda, Saleef en Ras Issa.¹⁷³ Medio mei 2018 begonnen de Houthi's weliswaar met het terugtrekken van hun troepen, maar sporadisch vonden kleinschalige gevechten plaats in en rondom Al-Hudayda, mede in reactie op door de Houthi's geclaimde drone-aanvallen op Saoedi-Arabisch doelen.¹⁷⁴

2.8.18 *Wegen en grensposten*

De veiligheidssituatie op de wegen en bij grensposten was evenals in de vorige periode in algemene zin zeer slecht. Door de gevechten aan de verschillende frontlinies in het noordwestelijke, zuidwestelijke, westelijke en centrale deel van Jemen, was de bewegingsvrijheid in die delen beperkt. Veel verbindingswegen in de door de Houthi's gecontroleerde gebieden waren door de gevechten gesloten. De

¹⁶⁹ The Irish Times, *Yemen's warring parties agree to reopen Sana'a airport*, 12 december 2018; Vertrouwelijke bron, geraadpleegd op 4 juni 2019.

¹⁷⁰ Screen Ocean, *U.N. aid workers return to Yemen on flights to Sanaa - U.N.*, 25 november 2017; Vertrouwelijke bron, 11 juli 2019.

¹⁷¹ The Guardian, *Yemen attack: hundreds killed as rebels' grip on Hodeidah airport loosens*, 16 juni 2018; The Telegraph, *Saudi-led forces 'seize airport in Yemen city of Hodeidah'*, 16 juni 2018; Reuters, *Saudi-led coalition seizes Yemen's Hodeidah airport, fears for population grow*, 20 juni 2018.

¹⁷² Carnegie Endowment for International Peace, *Saudi Arabia's Soft Power Strategy in Yemen*, 2 april 2019.

¹⁷³ Aljazeera, *UN says operations at Yemen's lifeline Hodeidah port cut in half*, 27 november 2018; Gard, *Yemen - port situation*, 26 april 2019.

¹⁷⁴ Reuters, *Fighting grips Yemen's Hodeidah port, complicating peace moves*, 15 mei 2019; The Guardian, *Yemen: ceasefire broken as fresh fighting breaks out in Hodeidah*, 15 mei 2019.

delen van het land die door de Houthi's werden gecontroleerd, waren in de verslagperiode onderhevig aan luchtaanvallen van de coalitie, waardoor reizen over de niet gesloten wegen in die gebieden (bijvoorbeeld in de provincies Sa'da, Amran en Sana'a) gevaarlijk was. Zo werd in januari 2018 in het Razeh-district van de provincie Sa'da een voertuig geraakt door vuur van een gevechtsvliegtuig van de coalitie. Hierbij kwamen ten minste negen burgers om het leven, onder wie vier kinderen (zie paragraaf 2.10.2). Op 9 augustus 2018 werd tijdens een excursie in de provincie een schoolbus geraakt door een bom van een gevechtsvliegtuig van de door Saoedi-Arabië geleide coalitie. Hierbij werden 51 personen gedood onder wie veertig kinderen.¹⁷⁵

Daarnaast was de situatie bij grensposten en op wegen gevaarlijk vanwege een groot aantal landmijnen die de Houthi's plaatsten langs de frontlinies, langs wegen, in dorpen, langs de kustlinie en in de grensstreken van Jemen met Saoedi-Arabië. De door de Houthi's gebruikte landmijnen zorgden in de verslagperiode volgens *Human Rights Watch* (HRW) voor honderden doden onder de burgerbevolking. In de provincies Al-Hudayda en Taiz alleen zouden sinds 2018 ten minste honderdveertig burgers zijn omgekomen als gevolg van landmijnen, onder wie veel kinderen. Het werkelijke aantal lag volgens HRW waarschijnlijk hoger aangezien veel incidenten met landmijnen niet werden gerapporteerd. Landmijnen zorgden eveneens voor grote obstakels bij de aanvoer van voedsel- en hulptransporten naar de diverse delen van Jemen en verhinderden ontheemden om terug te keren naar hun woonplaatsen.¹⁷⁶

2.9 Situatie van kwetsbare groepen

2.9.1 Algemeen

Evenals in de vorige verslagperiode waren in de huidige periode de mogelijkheden voor burgers om bescherming tegen het geweld te zoeken bij (lokale) autoriteiten zeer gering. Het niet aflatende geweld en de in ruime mate door de Houthi's geplaatste en door het land verspreide landmijnen en explosieven resulteerden in grote aantallen burgerslachtoffers, vooral in de westelijke helft van het land.¹⁷⁷ Hieronder wordt kort de situatie beschreven gedurende de verslagperiode van enkele kwetsbare groepen in Jemen.

2.9.2 Kinderen

Kinderen vormden in de verslagperiode een uiterst kwetsbare groep. Volgens gegevens van de internationale ngo *Save the Children* hadden er aan het eind van 2018 meer dan twaalf miljoen kinderen humanitaire hulp nodig, stierven 55 van de duizend kinderen voor hun vijfde jaar, waren twee miljoen kinderen niet meer schoolgaand en was 23% van de kinderen onderworpen aan een of andere vorm van kinderarbeid.¹⁷⁸

¹⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 27 maart 2019; Reuters, *Nine killed in Saudi-led air strike in Yemen: residents*, 24 januari 2018; Vertrouwelijke bron, 29 mei 2019; The Guardian, *Yemen school bus bombing 'one of 50 strikes on civilian vehicles this year'*, 16 augustus 2018; CNN, *Yemen school bus attack: How a day of celebration came to tragedy*, 27 februari 2019.

¹⁷⁶ Human Rights Watch, *Yemen: Houthi Landmines Kill Civilians, Block Aid*, 22 april 2019; zie ook ambtsbericht Veiligheidssituatie in Jemen van juli 2016, p.25.

¹⁷⁷ UNHCR, *Almost 100 civilian casualties each week in Yemen in 2018*, 7 maart 2019; UN, Yemen: *11 more 'terrible, senseless' civilian deaths reported, following attack in Sana'a - top UN official*, 8 april 2019; Reuters, *Menace of Houthi-laid landmines adds to Yemeni misery*, 8 maart 2018; Independent, *Hundreds killed and injured by Houthi landmines in Yemen, as war death toll soars past 70,000*, 23 april 2019.

¹⁷⁸ Save the Children, *The Challenges for Children in Yemen* (gebaseerd op StC *End of Childhood report* over 2018); Save the Children, *Stop the war on children*, 2019, p.30-32.

Veel kinderen kwamen om of raakten gewond als gevolg van gevechtshandelingen tussen de strijdende partijen, door bombardementen van de internationale door Saoedi-Arabië geleide coalitie, sluipschutters behorende tot verschillende partijen of door landmijnen of andere explosieven. UNICEF bracht begin maart 2019 in een statement naar buiten, mede naar aanleiding van de gewelddadige dood van vijf kinderen tijdens een geweldsuitbarsting in Al-Hudayda, dat er gemiddeld per dag acht kinderen omkomen of gewond raken als gevolg van de strijd in Jemen.¹⁷⁹ Het merendeel van de slachtoffers viel bij luchtaanvallen door de coalitie, die werden uitgevoerd op woonwijken, markten, scholen en ziekenhuizen. Save the Children stelde eind maart 2019 dat er in een jaar tijd vanaf 15 maart 2018 ten minste 226 kinderen omkwamen en ten minste 217 kinderen gewond raakten door bombardementen van de coalitie. Volgens de ngo ligt dit aantal waarschijnlijk nog hoger aangezien niet alle burgerslachtoffers werden gerapporteerd.¹⁸⁰

Zowel regeringstroepen, tribale milities als Houthi's zetten kinderen in (met name jongens) als bewakers en koeriers maar ook als strijders. Naar schatting zou een derde van de strijders in het land jonger zijn dan achttien jaar. De Houthi's intensiveerden in de loop van de verslagperiode de werving en opleiding van kinderen vanaf vijftien jaar voor deelname aan de gewapende strijd.¹⁸¹ In 2017 werden door de VN 842 gevallen van rekrutering van jongens vanaf elf jaar geverifieerd. Tweederde hiervan werd toegeschreven aan Houthi-Saleh-troepen. De kinderen werden gerekruteerd op scholen, in ziekenhuizen en in hun woningen en zouden deels actief worden ingezet bij de strijd.¹⁸² Hadi-getrouwe troepen rekruteerden kwetsbare kinderen uit een ontheemdenlocatie in Marib, soms tegen betaling. De kinderen werden vooral ingezet als ondersteuners. Ook zouden overheids- en coalitietroepen kinderen gevangen hebben genomen die hadden gevochten voor de Houthi-Salehtroepen en hen gebruiken voor gevangenenruil. Begin april 2019 meldde nieuwszender Al Jazeera dat het exclusief beeldmateriaal had verkregen waaruit zou blijken dat Jemenitische kinderen door de internationale coalitie onder aanvoering van Saoedi-Arabië werden ingezet om de grens van Jemen met Saoedi-Arabië te bewaken. De coalitie zou de kinderen middels lokale netwerken van mensenhandelaars rekruteren en voor gevechtshandelingen klaarstomen in Saoedische trainingskampen in de grensstreek. De kinderen werd veelal beloofd dat ze geen gevechtshandelingen hoeven verrichten, maar als bijvoorbeeld kok konden werken. De kinderen werden in de praktijk echter in de kampen getraind om tegen de Houthi's te vechten, vaak in de grensgebieden van Jemen met Saoedi-Arabië.¹⁸³

2.9.3

Vrouwen

Het voortdurende conflict in Jemen zorgde voor vergroting van de reeds bestaande ongelijkheid voor en leidde tot toenemende kwetsbaarheid van vrouwen en

¹⁷⁹ UNOCHA, eleven facts about the Yemen crisis, 2019; UNICEF, *Violent deaths of five children in Hudaydah a harsh reminder that war rages on after Yemen pledging conference*, 2 maart 2019.

¹⁸⁰ Save the Children, *Every month 37 Yemeni children are killed or injured by foreign bombs*, 25 maart 2019; UN Human Rights Council, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, A/HRC/36/33, 13 september 2017.

¹⁸¹ US Department of State, *Yemen 2017 Human Rights Report*; VN Veiligheidsraad, *Children and armed conflict*, 16 mei 2018.

¹⁸² UN Human Rights Council, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, A/HRC/39/43, 17 augustus 2018; VN Veiligheidsraad, *Children and armed conflict*, 16 mei 2018.

¹⁸³ UN Human Rights Council, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, A/HRC/36/33, 13 september 2017; Aljazeera, *Exclusive: Yemeni child soldiers recruited by Saudi-UAE coalition*, 1 april 2019.

meisjes.¹⁸⁴ Het waren nagenoeg geen beschermingsmechanismen van een overheid en veel vrouwen en meisjes moesten hun eigen omgeving verlaten vanwege de onveilige situatie. Dit leidde er onder meer toe dat het uithuwelijken van jonge meisjes bij wijze van overlevingsstrategie toenam. Sinds het uitbreken van het conflict is tweederde van de Jemenitische vrouwen gehuwd voordat zij achttien jaar is.¹⁸⁵ Volgens het *United Nations Population Fund* (UNFPA), de VN-organisatie die (onder meer) de situatie van vrouwen in Jemen monitort, bestond in de verslagperiode 76% van de ontheemden uit vrouwen en kinderen en liepen in Jemen drie miljoen meisjes en vrouwen het risico te maken te krijgen met gendergerelateerd geweld. Veel vrouwen waren alleenstaand omdat hun echtgenoten als gevolg van de strijd gedood waren, wat hen en hun kinderen in een uiterst kwetsbare positie bracht. Alleenstaande vrouwen stonden bloot aan verhoogde risico's op (seksueel) geweld.¹⁸⁶

In het zuiden van Jemen was sprake van voortdurend indringend agressief gedrag jegens vrouwen en meisjes door de door de Verenigde Arabische Emiraten gesteunde *Security Belt Forces*. Vrouwen en meisjes werden naar verluidt 's nachts ontvoerd door de veiligheidstroepen en verkracht waarna losgeld werd gevraagd aan de familie. Hiertegen werd door de Jemenitische autoriteiten niet opgetreden.¹⁸⁷

2.9.4

Minderheden

De situatie van de minderheden in Jemen verschilde in deze verslagperiode niet wezenlijk van de situatie zoals beschreven in het vorige ambtsbericht.¹⁸⁸ De baha'i-gemeenschap stond evenals in de vorige periode onder druk van en had te maken met intimidaties en illegale detenties door de Houthi's op basis van proselitisme (verspreiding) van het baha'i-gedachtegoed en beschuldigingen van spionage. In januari 2018 werd de prominente baha'i-leider Hamed bin Haydara in Sana'a door de Houthi's veroordeeld tot de doodstraf op beschuldiging van spionage voor buitenlandse mogendheden¹⁸⁹ en afvalligheid. In april 2019 kwam zijn hoger beroep voor de rechtbank in Sana'a. Zijn zaak werd vervolgens verdaagd tot 9 juli 2019. Haydara zit al sinds 2013 in de gevangenis in Sana'a.¹⁹⁰

De Joodse gemeenschap – ooit een gemeenschap van meer dan vijftigduizend personen – telde in de verslagperiode nog maar een kleine vijftig personen.¹⁹¹ Zij leefden in en om de noordwestelijke steden Raid en Sa'da en hielden hun identiteit

¹⁸⁴ Al voor het conflict dat in maart 2015 uitbrak hadden vrouwen en meisjes te maken met gendergerelateerd geweld, huiselijk geweld, kindhuwelijken en sociale marginalisatie. Zie ambtsbericht over de veiligheidssituatie in Jemen van juli 2016, p.13.

¹⁸⁵ Volgens een steekproef van UNFPA zou in 2013 ongeveer een derde van de vrouwen voor hun achttiende jaar zijn getrouwd.

¹⁸⁶ UN Human Rights Council, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, A/HRC/36/33, 13 september 2017; UNFPA, *Women and girls among the most vulnerable in Yemen*, 26 april 2017; UN Women, *Take five: Yemeni women and girls are the ones who are paying the price of war*, 12 september 2018; Blitz, *Alarming rise of child marriage in Yemen*, 30 april 2019.

¹⁸⁷ UN Human Rights Council, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, A/HRC/39/43, 17 augustus 2018.

¹⁸⁸ Ambtsbericht veiligheidssituatie in Jemen van juli 2016, p.13,14.

¹⁸⁹ Hier werd in het bijzonder Israël mee bedoeld.

¹⁹⁰ Minority Rights Group, *Yemen, baha'i*, geraadpleegd op 31 mei 2019; The National, *Yemeni Baha'i leader to appear in court for death sentence appeal*, 29 april 2019; US Department of State, *Houthi Detention of Baha'i Leader Hamed bin Haydara*, 22 april 2019; The National, *Death sentence trial of Yemen's Baha'i leader postponed until next month*, 16 juni 2019; The National, *Hearing for Yemeni Bahai postponed as rebels block court appearance*, 9 juli 2019.

¹⁹¹ Verreweg de meeste Joden waren voor het uitbreken van het conflict al geëmigreerd, veelal naar Israël. Aan het einde van de jaren veertig en aan het begin van de jaren vijftig van de vorige eeuw werd met behulp van Amerikaanse luchtvaartmaatschappijen een aantal Joodse gemeenschappen die als bedreigd werden beschouwd uit verschillende islamitische landen geëvacueerd. In Jemen gebeurde dit in 1949 onder de noemer *Operation Magic Carpet*. Zie bijvoorbeeld: My Jewish Learning, *The Mass Migration to Israel of the 1950s*, geraadpleegd op 5 juli 2019; Alaska Airlines, *Operation Magic Carpet*, geraadpleegd op 5 juli 2019.

verborgen uit angst voor represailles van de zijde van de Houthi's. Veel Joden zijn in de loop van de jaren naar Israël vertrokken. De achtergebleven Joden in Jemen zouden vooral ouderen zijn die niet in staat waren om te vertrekken of dit niet wilden.¹⁹²

In de situatie van de sjiiitische ismaili-gemeenschap (met vijftienduizend personen de tweede sjiiitische gemeenschap na de zaidi-gemeenschap, waartoe ook de Houthi's behoren) kwam voor zover bekend in de huidige verslagperiode geen verandering ten opzichte van de vorige periode. Ismaili's bleven onder druk staan van bijvoorbeeld soennitische extremistische groepen als AQAS en ISIS, onder meer vanwege vermeende steun aan de Houthi's. Zij verbleven vooral in de Jabal Haraz-regio ten westen van Sana'a.¹⁹³

2.9.5

Muhammasheen

Ook in de situatie van de sociaaleconomisch gemarginaliseerde groep de *Muhammasheen* (gemarginaliseerden, ook wel *Akhdam*) kwam in de verslagperiode geen verandering. Deze groep leefde buiten elke vorm van tribale bescherming en had diensgevolge geen kansen op de arbeidsmarkt, werd uitgebuit en gediscrimineerd en bleef veelal verstoken van basisvoorzieningen zoals scholing, schoon water en sanitaire voorzieningen. Door deze kwetsbare positie werden Muhammasheen onevenredig zwaar getroffen door het conflict en leefden zij veelal in grote armoede in achterbuurten en aan de randen van steden.¹⁹⁴

¹⁹² Minority Rights Group, *Yemen, Jews*, geraadpleegd op 29 mei 2019.

¹⁹³ Minority Rights Group, *Yemen, Isma'ili's*, geraadpleegd op 29 mei 2019.

¹⁹⁴ Minority Rights Group, *Yemen, Muhamasheen*, geraadpleegd op 29 mei 2019.

3 Humanitaire situatie

3.1 Algemeen

Jemen was voor het uitbreken van het conflict het armste land in de Golfregio en met betrekking tot voedsel, medische voorzieningen en brandstof voor negentig procent afhankelijk van de import, veelal via de in de verslagperiode betwiste haven van Al-Hudayda (zie paragrafen 2.4 en 2.8.17) . De VN omschrijven de huidige situatie in Jemen als de ergste humanitaire crisis wereldwijd.¹⁹⁵

Volgens de VN en de *World Health Organization* (WHO) waren in de verslagperiode 22 tot 24 miljoen inwoners (op een bevolking van 28 miljoen) in Jemen in enige mate afhankelijk van humanitaire ondersteuning, van wie de helft kinderen. Achttien tot twintig miljoen Jemenieten (ongeveer zestig tot vijftig procent van de bevolking) waren voedsel-onzeker, van wie veertien miljoen ernstig. Zestien miljoen inwoners hadden geen toegang tot schoon drinkwater en sanitaire voorzieningen en ruim zestien miljoen inwoners hadden geen toegang tot adequate gezondheidszorg. Naar schatting functioneerde nog ongeveer de helft van alle medische instanties in het land. De nog functionerende instanties hadden tekorten aan medicijnen, apparatuur en medisch personeel.¹⁹⁶ De VN riepen in oktober 2018 op tot een humanitair staakt-het-vuren en bescherming van de voedselvoorziening.¹⁹⁷

3.1.1 *Humanitaire hulp en voedselleveranties*

De humanitaire hulp, in de vorm van voedselleveranties, medische zorg en opvang, door internationale organisaties werd in de verslagperiode in ernstige mate bemoeilijkt door het conflict. Ook de door diverse partijen bij het conflict sinds maart 2015 opgelegde beperkingen bij toegang tot havens, vliegvelden en doorgangsroutes bemoeilijkten de effectieve hulp. De beperkingen bestonden uit blokkades van wegen en doorgangsroutes door de gevechten en door middel van controleposten van de diverse strijdende partijen, maar ook uit extra belastingheffingen die werden geheven door de ter plekke controlerende partijen, extra administratieve voorschriften, corruptie en afpersing. De Houthi's blokkeerden regelmatig voedsel- en hulptransporten van het WFP. Zo kwam volgens een woordvoerder van het WFP zestig procent van de hulp die was bedoeld voor hulpbehoevende gezinnen in de provincie Sa'da niet op de plaats van bestemming door obstructie van de Houthi's. WFP kondigde in mei 2019 een opschorting van de hulpleveranties aan in de door de Houthi's gecontroleerde gebieden, zolang de houding van de Houthi's ten aanzien van hulptransporten niet verandert. Op 20 juni 2019 stelde WFP daadwerkelijk een opschorting in van alle voedselhulp aan gebieden die onder de controle van de Houthi's vallen.¹⁹⁸

Ondanks het in mei 2016 ingestelde *UN Verification and Inspection Mechanism* (UNVIM), dat erop gericht was schepen te controleren op het wapenembargo ingesteld tegen de Houthi-rebellen, voerde daarnaast ook de coalitie tijdroevende

¹⁹⁵ UN, *Humanitarian crisis in Yemen remains the worst in the world, warns UN*, 14 februari 2019.

¹⁹⁶ OCHA Yemen, www.unocha.org/yemen, geraadpleegd 22 november 2018; WHO, *Yemen crisis*, geraadpleegd op 7 juni 2019; Gard, *Yemen port situation, update 26 April 2019*.

¹⁹⁷ OCHA, UN Humanitarian Chief Mark Lowcock, *A clear and present danger of an imminent and great big famine is engulfing Yemen*, 23 oktober 2018; Vertrouwelijke bron, 24 oktober 2018 .

¹⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 17 juni 2019; Reliefweb, *World Food Programme to consider suspension of aid in Houthi-controlled areas of Yemen*, 20 mei 2019; WFP, *World Food Programme begins partial suspension of aid in Yemen*, 20 juni 2019.

controles uit, met een beroep op het wapenembargo. Dit leverde extra wachttijd op en soms werden schepen omgeleid naar andere havens en daar vastgehouden.¹⁹⁹

Vanaf 9 augustus 2016 werd het vliegveld van Sana'a door de coalitie gesloten voor al het commerciële luchtvaartverkeer. Sindsdien zijn uitsluitend VN- en humanitaire vluchten toegestaan. Sluiting van het vliegveld betekende dat Jemenieten niet langer via Sana'a naar het buitenland konden voor noodzakelijke medische zorg die in Jemen zelf niet of niet langer voorhanden was. Zo overleed op 31 augustus 2017 de oprichter van de *Yemen Red Crescent Society* omdat hij een medisch noodzakelijke operatie niet kon krijgen in Jemen en hij hiervoor ook niet naar het buitenland kon reizen.

De heropening van het vliegveld van Sana'a voor commerciële luchtvaart was één van de punten van onderhandeling bij de vredesbesprekingen in Zweden. Aan het einde van de verslagperiode was het vliegveld echter nog altijd niet in gebruik voor burgerluchtverkeer.²⁰⁰

Op 6 november 2017 stelde de coalitie een totale blokkade in bij alle grenzen van Jemen, in antwoord op raketbeschietingen op Saoedi-Arabië door Houthi-rebellen. Hierdoor werd alle humanitaire hulp en commerciële handel van voedsel en brandstof stilgelegd. Na druk vanuit de internationale gemeenschap kon op 26 november 2017 een eerste schip met voedsel Al-Hudayda weer bereiken. Een eerste schip met brandstof kwam binnen op 22 december 2017. In april 2018 verklaarde de coalitie alle havens weer geopend, hoewel er in juni 2018 naar verluidt nog steeds sprake was van beperkingen.²⁰¹

De strijd tussen de coalitie en de Houthi-rebellen rond Al-Hudayda die sinds juni 2018 oplaaide, vormde een nieuwe ernstige bedreiging voor de humanitaire situatie in Jemen. De haven van Al-Hudayda is goed voor de invoer van 69% van de voedselimport en 37% van de brandstofimport, bestemd voor doorvoer naar de meest bevolkte gebieden in Jemen en steden als Sana'a.²⁰² In augustus 2018 zorgden bombardementen en mortieraanvallen in Al-Hudayda voor verwoesting van onder andere waterstations, sanitaire voorzieningen, twee ziekenhuizen en een medisch laboratorium.²⁰³ In november 2018 zouden Houthi-rebellen positie hebben ingenomen op het dak van het 22 May-ziekenhuis, daarmee medewerkers en patiënten in direct gevaar brengend.²⁰⁴ Op 11 november 2018 vond een aanval door de coalitie plaats vlakbij het Al-Thawra ziekenhuis, het grootste ziekenhuis van Al-Hudayda, waarbij staf en patiënten moesten vluchten.²⁰⁵

Het effect van de opgelegde beperkingen op de bevolking van Jemen was groot. De toegang tot voedsel en brandstof liep sterk terug, met name door de verhogingen in de prijzen die het gevolg waren van de beperkingen. De Jemenitische overheid heeft sinds augustus 2016 de salarissen voor de ongeveer 1,25 miljoen personen in

¹⁹⁹ International Crisis Group, *Instruments of Pain (I): Conflict and Famine in Yemen*, 13 april 2017; Amnesty International, *Stranglehold, Coalition and Houthi obstacles compound Yemen's humanitarian crisis*, juni 2018.

²⁰⁰ The Independent, *Abdullah Alkhamisi dead: Founder of one of Yemen's leading humanitarian organisations, Red Crescent, dies aged 76*, 2 september 2017; Yemen Extra, *Closure Of Sana'a Airport: a Humanitarian Disaster*, 6 januari 2019.

²⁰¹ United Nations Human Rights Council, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, 17 augustus 2018, p. 8 en 9; International Crisis Group, *Instruments of Pain (I): Conflict and Famine in Yemen*, 13 april 2017.

²⁰² International Crisis Group, *Yemen: Averting a Destructive Battle for Hodeida*, 11 juni 2018.

²⁰³ Vertrouwelijke bron, 15 augustus 2018.

²⁰⁴ Amnesty International, *Yemen: Houthi gunmen raid hospital as Hodeidah's civilians face imminent onslaught*, 7 november 2018; The Guardian, *The violence is unbearable: medics in Yemen plead for help*, 8 november 2018.

²⁰⁵ Amnesty International, *Yemen: Eyewitness describes terrifying scenes as explosions rock hospital in central Hodeidah*, 12 november 2018.

overheidsdienst niet of slechts sporadisch uitbetaald. Dit raakte ongeveer een kwart van de Jemenitische bevolking, die door het ontbreken van inkomen geen geld had om goederen die beschikbaar waren aan te schaffen.²⁰⁶ Ook de slechte economische situatie en de hoge inflatie droegen bij aan de slechte situatie voor de Jemenitische bevolking. De prijzen voor essentiële goederen stegen sinds het begin van het conflict tot boven de tweehonderd procent en de prijzen voor brandstof tot meer dan 350%. De Jemenitische munt, de rial, verloor sinds het begin van het conflict de helft van zijn waarde ten opzichte van de dollar.²⁰⁷ Op verschillende momenten in de verslagperiode braken onlusten uit bij demonstraties tegen de slechte economische situatie, zoals op 2 september 2018 in Aden. Ook elders in Jemen vonden protesten plaats.²⁰⁸

3.1.2 *Internationale hulpverleners*

Het voortdurende conflict in Jemen had eveneens effect op de veiligheid van medewerkers van internationale organisaties die in het land verbleven om humanitaire hulp te verlenen. In juni 2018 werd bij een aanval door de coalitie in het Hadda district in Sana'a een locatie getroffen van de Norwegian Refugee Council.²⁰⁹ Het Internationale Rode Kruis trok in juni 2018 uit veiligheidsoverwegingen en na bedreigingen 71 stafleden terug uit Jemen. Op 21 april 2018 kwam een stafmedewerker van het Rode Kruis om nadat hij door onbekenden was beschoten in Taiz.²¹⁰

3.1.3 *Cholera-epidemie*

In oktober 2016 brak in Jemen een cholera-epidemie uit. De ineenstorting van een groot deel van de Jemenitische infrastructuur als gevolg van het conflict, waaronder water-, medische en sanitaire voorzieningen, droegen bij aan de snelle verspreiding van cholera vanuit Sana'a naar de provincies. Ook de door het gebrek aan voedsel verslechterde conditie van de inwoners van Jemen speelde een rol bij de verspreiding. Als gevolg van de opgelaaide strijd in en rond Al-Hudayda sinds medio 2018 nam het risico op een nieuwe uitbraak van cholera daar toe. De VN begonnen in Al-Hudayda halverwege 2018 met een vaccinatieprogramma om een nieuwe uitbraak te voorkomen.²¹¹

Tot 26 augustus 2018 werden in totaal ruim een miljoen vermoedelijke cholera-gevallen genoteerd met in totaal ruim 2.400 doden tot gevolg. In de eerste maanden van 2019 kende de epidemie een nieuwe piek met ongeveer 110.000 nieuwe gevallen en 190 doden tot medio maart 2019.²¹² Kinderen onder de vijf jaar vormden dertig procent van de (vermoedelijke) cholera-gevallen. De cholera kwam voor in 22 van de 23 provincies, waarbij met name de provincies Amran, Al Mahwit, Al Dhale, Sana'a en Dhamar het zwaarst door de epidemie werden getroffen.²¹³

²⁰⁶ OCHA Yemen, www.unocha.org/yemen, geraadpleegd 22 november 2018.

²⁰⁷ UNICEF, *Fast Facts Yemen Crisis*, november 2018.

²⁰⁸ Al Jazeera, *Hundreds protest against high prices in Yemen's Aden*, 3 september 2018; Middle East Eye, *Protests over Yemen's weakening currency paralyse Aden*, 3 september 2018; Vertrouwelijke bron, 11 september 2018.

²⁰⁹ Norwegian Refugee Council, *NRC demands investigation of Sana'a air strike near NRC facility*, 7 juni 2018.

²¹⁰ ICRC, *Statement from ICRC's Director of Operations Dominik Stillhart*, 7 juni 2018.

²¹¹ Vertrouwelijke bron, 15 augustus 2018.

²¹² OCHA, *Yemen Humanitarian Update Issue 26*, 27 augustus 2018 – 6 september 2018; France24, *Suspected cholera cases spikes in Yemen in 2019: UN*, 25 maart 2019; OCHA, *Yemen humanitarian update, 7-21 March 2019*.

²¹³ World Health Organization, EMRO, *Weekly epidemiology bulletin*, 25 juni-1 juli 2018.

3.2 Ontheemden en vluchtelingen

3.2.1 Ontheemden

Sinds het begin van het conflict zijn volgens de *International Organization for Migration* (IOM) 3,65 miljoen inwoners van Jemen ontheemd geraakt. Ongeveer 1,3 miljoen ontheemden waren tegen het einde van de verslagperiode teruggekeerd naar hun woonplaatsen.²¹⁴ Het *no-camp*-beleid van de Jemenitische overheid uit 2013²¹⁵ bemoeilijkte in de verslagperiode het ontwikkelen van een effectieve strategie voor de opvang van ontheemden.²¹⁶

Er zijn in Jemen 1.170 ontheemdenlocaties verspreid door het land, waarvan het overgrote deel geen ondersteuning door (internationale) ngo's ontvangt. Het merendeel van de locaties bevindt zich in de westelijke provincies zoals Hajjah, Amran en Taiz. Als gevolg van de voortdurende strijd werden in de eerste helft van 2018 meer dan 142.000 nieuwe ontheemden geregistreerd, vooral in gebieden in het westen van Jemen, die onder gezag staan van Houthi-rebellen, zoals in Taiz en Al-Hudayda.²¹⁷

De strijd om Al-Hudayda, die medio 2018 intensiverde, zorgde voor honderdduizenden nieuwe ontheemden die vluchtten naar onder meer de provincies Sana'a, Ibb en Aden. De ontheemding werd voornamelijk veroorzaakt door luchtaanvallen van de internationale coalitie, grondgevechten en aanvallen op burgerdoelen zoals markten, ziekenhuizen en woonwijken.²¹⁸

Ontheemden werden deels opgevangen door familie of bekenden. Ook dienden leegstaande gebouwen, zoals scholen, ziekenhuizen en kantoren als opvanglocatie. In Sana'a staan sommige van deze locaties onder gezag van de Houthi-rebellen, bijvoorbeeld het nieuwe kamp bij de (voormalige) Abu-Bakr al-Sideeq school. De bewoners ontvingen eten en onderdak maar ervoeren restricties wanneer zij het kamp wilden verlaten.²¹⁹ Ontheemden die niet in ontheemdenlocaties werden opgevangen, werden vaak bijgestaan door UNHCR middels een *cash-for-rent*-programma, waardoor ontheemden een (particulier) onderkomen konden huren.²²⁰

3.2.2 Vluchtelingen uit Jemen

Enkele honderdduizenden Jemenieten die vluchtten voor het geweld zochten hun toevlucht in de buurlanden van Jemen. De ligging van Jemen, de grens met Saoedi-Arabië (dat actief is betrokken bij het conflict), de uitgestrekte onherbergzame

²¹⁴ Ondanks de voortdurend slechte veiligheidssituatie was terugkeer van ontheemden in sommige gevallen mogelijk doordat er aan verschillende frontlijnen niet onophoudelijk werd gevochten en het zwaartepunt van het geweld gedurende de verslagperiode verplaatste. Hierdoor ontstonden evenwel ook weer nieuwe gevallen van ontheemding.

²¹⁵ De Jemenitische overheid voert een niet formeel via wet- en regelgeving vastgesteld beleid, waarbij het inrichten van specifieke kampen bedoeld voor de opvang van ontheemden wordt tegengegaan. Ontheemden werden daarom in locaties opgevangen die niet voor dit specifieke doel zijn ingericht, zoals scholen en leegstaande gebouwen. Internationale hulporganisaties zoals het Shelter Cluster probeerden in de verslagperiode dan ook alternatieven voor ontheemdenkampen te vinden, teneinde de steun aan ontheemdenpopulaties doorgang te laten vinden en steun te verlenen aan de Jemenitische overheid inzake de opvang van ontheemden in scholen en andere alternatieve locaties.

²¹⁶ IOM, *Displacement Tracking Matrix (DTM), 1 January-5 May 2019*; Shelter Cluster, *Yemen CCCM factsheet, June 2018*; UNHCR, *Yemen operational update*, 28 juni 2019.

²¹⁷ UNHCR, *Thousands flee amid fresh violence in Yemen*, 9 februari 2018; Amnesty International, *Yemen: Fierce new offensive displaces tens of thousands of civilians from Hodeidah*, 17 mei 2018; IDMC, *Yemen Country Information*, geraadpleegd 14 september 2018.

²¹⁸ Shelter Cluster, *Current status of IDPs Hosting Sites & Partner Mapping*, 24 oktober 2018; Al Jazeera, *Yemen war: Nowhere left to hide for 400,000 trapped in Hodeidah*, 29 augustus 2018.

²¹⁹ Middle East Eye, *We cannot bear more suffering: displaced from Hodeidah spill into Sanaa's streets*, 3 juli 2018.

²²⁰ UNHCR, *Operational Update*, 1-14 januari 2018; OCHA, *Dispatch from Yemen*, 9 november 2018; IOM, *Displacement Tracking Matrix (DTM), 1 January-5 May 2019*.

gebieden in het oosten, een gevaarlijke oversteek via zee naar landen met eigen conflicten in het (zuid)westen en de gesloten luchthaven van Sana'a maakten het voor veel andere mensen onmogelijk om Jemen te verlaten.²²¹ Volgens cijfers van UNHCR stonden eind april 2019 in Somalië bijna dertienduizend Jemenieten geregistreerd als vluchteling en bijna vijftig Jemenieten als asielzoeker. Sinds het begin van het conflict trokken enkele tienduizenden Jemenitische vluchtelingen naar Djibouti, alwaar zij veelal in de hoofdstad Djibouti of in het Obock vluchtelingenkamp verblijven.²²²

3.2.3

Vluchtelingen naar Jemen

Ondanks het conflict in Jemen bereikten in de verslagperiode nog steeds vluchtelingen uit de Hoorn van Afrika het land. Begin 2018 werd hun aantal geschat op vijfduizend vluchtelingen per maand. Eind mei 2019 zou de totale vluchtelingen- en asielzoekerspopulatie in Jemen bestaan uit ongeveer 250.000 personen, van wie de meesten Somaliërs waren. Onder hen bevonden zich ook Ethiopiërs en migranten met andere nationaliteiten die hoopten via Jemen verder te kunnen reizen. De oversteek per boot naar Jemen is riskant en eenmaal in Jemen liepen vluchtelingen en migranten het risico op afpersing, ontvoering, willekeurige detentie en geweld. Ook wanneer vluchtelingen probeerden om weer terug te keren vanuit Jemen naar hun land van herkomst liepen zij dergelijke risico's. Zo werd in januari 2018 een boot, die met 152 Somaliërs en Ethiopiërs vertrokken was vanuit de kust van Aden op weg naar Djibouti, beschoten door mensensmokkelaars waarbij zeker dertig personen om het leven kwamen. Om te waarschuwen voor deze risico's startte UNHCR in 2017 in de landen van de Hoorn van Afrika een *Dangerous Crossings*-campagne, die ook in 2018 werd voortgezet.²²³

In het Bureiqa detentiecentrum voor migranten in Aden werden enige honderden Eritrese, Ethiopische en Somalische migranten vastgehouden door de door de VAE gesteunde *Security Belt Forces*. In het centrum zou sprake zijn van verkrachting en aanranding, met name van vrouwen en jongens, vaak in het bijzijn van andere gedetineerden. Ook zouden groepen mannelijke gedetineerden naakt worden getoond aan groepen vrouwelijke gedetineerden. Naar aanleiding van deze berichten werd de gezagvoerder van een detentiecentrum in Aden in april 2018 ontslagen en werden alle gedetineerden in mei 2018 vrijgelaten.²²⁴

Het enige officiële vluchtelingenkamp in Jemen is Kharaz, in de provincie Lahj, dat in 2001 werd geopend. Het overgrote deel van de bewoners (98%) in dit kamp is afkomstig uit Somalië. Het kamp huist ongeveer zestienduizend personen, van wie de helft vrouw. In augustus 2017 startte de Jemenitische *Immigration, Passport and Naturalization Authority* (IPNA), met ondersteuning door UNHCR, een nieuw registratie- en documentatieonderzoek naar de bewoners van het kamp om vast te kunnen stellen welke bewoners in aanmerking komen voor bescherming op grond van het VN-Vluchtelingenverdrag en voor hervestiging. Daarnaast heeft UNHCR in 2017 in samenwerking met onder andere IOM en de Somalische en Jemenitische overheid een programma opgezet voor de terugkeer van Somaliërs naar hun land

²²¹ IDMC, *Global Report on Internal Displacement 2018, Spotlight Yemen*, p. 26-28, 16 mei 2018.

²²² UNHCR Somalia, *Refugees and Asylum-seekers Statistical Report*, 30 april 2019; UNHCR, *Djibouti response to the Yemen situation*, maart 2018.

²²³ UNCHR, *Operational Update*, 1-14 januari 2018; IOM, *Press release: IOM, UNHCR condemn refugee and migrant drownings off the coast of Yemen*, 26 januari 2018; Xinhua, *UN programme helps thousands of Somali refugees in Yemen to return home*, 31 mei 2019.

²²⁴ UN Human Rights Council, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014, A/HCR/39/43*, 17 augustus 2018.

van herkomst.²²⁵ Tot juni 2019 hadden ongeveer 4.300 Somaliërs van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.²²⁶

²²⁵ Terugkeer vindt plaats vanuit Aden per schip naar de haven van Berbera in Somalië.

²²⁶ Xinhua, *UN programme helps thousands of Somali refugees in Yemen to return home*, 31 mei 2019.

4 Bijlagen

4.1 Geraadpleegde literatuur

- ACLED, *Press release: Yemen War Death Toll Surpasses 70,000*, 18 april 2019; UNDP, *Assessing the impact of war*, april 2019
- ACLED, *The Northeastern Front of the Yemeni Civil War*, 12 april 2018
- ACLED, *Yemen Snapshots: 2015-2019*, 18 juni 2019
- ACLED, *Yemen – The Battle of Sana'a*, 16 februari 2018
- ACLED, *Yemen's Fractured South: Shabwah and Hadramawt*, 9 mei 2019
- ACLED, *Yemen's Urban Battlegrounds: Violence and politics in Sana'a, Aden, Ta'izz and Hodeidah*, 7 december 2018
- Action on Armed Violence, *22 civilians killed in Saudi-led coalition airstrikes in Yemen's Hajjah province*, 14 maart 2019
- Aden Press, *Houthi militia kidnaps several merchants in Ibb*, 5 mei 2019
- Aden Press, *Houthis kidnap tens of civilians in Dhamar*, 27 maart 2019
- Al Arabiya, *25 Houthis killed in intense fighting in Yemen's al-Jawf*, 3 augustus 2018
- Al Arabiya, *Clashes erupt between Yemeni army and Houthis in Sa'da*, 5 mei 2018
- Al Arabiya, *Clashes halt in Yemen's Aden after calls for ceasefire by Arab Coalition*, 30 januari 2018
- Al Arabiya, *Saudi-led coalition reopens Yemen's Aden and Seiyoun airports*, 11 november 2017
- Al Jazeera, *Hundreds protest against high prices in Yemen's Aden*, 3 september 2018
- Al Jazeera, *Yemen war: Nowhere left to hide for 400,000 trapped in Hodeidah*, 29 augustus 2018
- Al Jazeera, *Yemen's Geneva talks fall apart after Houthi no-show*, 8 september 2018
- Al Masdar News, *South Yemen separatists send reinforcements to Aden*, 29 januari 2018
- Al-Arabiya, *Arab Coalition launches operation targeting Houthi positions in Yemen's Dhalea*, 29 mei 2019
- Aljazeera, *Exclusive: Yemeni child soldiers recruited by Saudi-UAE coalition*, 1 april 2019
- Aljazeera, *Houthi drone attacks in Saudi 'show new level of sophistication'*, 15 mei 2019; Aljazeera, *Houthi drone attack 'hits arms depot' at Saudi airport in Najran*, 21 mei 2019
- Aljazeera, *Saudi coalition hits Houthi positions in Yemen capital: Report*, 15 juni 2019
- Aljazeera, *Saudi-led air raids 'kill at least 11 civilians' in Yemen's Sanaa*, 7 april 2019
- Aljazeera, *UN jet evacuates 50 wounded Houthi rebels to Oman*, 3 december 2018.
- Aljazeera, *UN says operations at Yemen's lifeline Hodeidah port cut in half*, 27 november 2018
- Aljazeera, *Yemen conflict: Who controls what*, 24 maart 2019
- Aljazeera, *Yemen's warring sides trade blame after women and children killed*, 11 maart 2019
- Al-Masdar news, *Over 30 Houthi fighters allegedly killed in fierce combat along Saudi border*, 17 februari 2019

- Almasdar, *Houthis detain trucks carrying humanitarian aid in Ibb*, februari 2019
- Almashareq, *ISIS attempt to rally in Yemen doomed to fail: analysts*, 4 april 2019
- Almashareq, *ISIS, al-Qaeda clash again in Yemen's al-Bayda*, 28 maart 2019
- Al-Sahwa, *Houthis continue bombing populated areas in Ibb*, 27 maart 2019
- Alsahwa, *Three detainees tortured to death in Hodeida*, 26 mei 2019
- Alsahwa, *Yemen Parliament urges government to not deal with Griffiths*, 23 mei 2019
- Alshawa, *Houthis execute four civilians in Dhamar*, 30 maart 2019
- Amnesty International, *Stranglehold, Coalition and Huthi obstacles compound Yemen's humanitarian crisis*, juni 2018
- Amnesty International, *Report 2017/2018 – Yemen*, 22 februari 2018
- Amnesty International, *Yemen: Eyewitness describes terrifying scenes as explosions rock hospital in central Hodeidah*, 12 november 2018
- Amnesty International, *Yemen: Fierce new offensive displaces tens of thousands of civilians from Hodeidah*, 17 mei 2018
- Amnesty International, *Yemen: Huthi gunmen raid hospital as Hodeidah's civilians face imminent onslaught*, 7 november 2018
- Anadolou Agency, *At least 27 Houthis killed in clashes with Yemeni army*, 9 mei 2019
- Anadolou Agency, *Clashes in eastern Yemen leave 20 Houthis dead: Army*, 8 juni 2018
- Anadolou Agency, *Yemen gov't accuses Houthis of seizing aid shipments*, 19 februari 2019
- Arab News, *Dozens of Houthis killed as battles rage in Yemen*, 26 maart 2019
- Arab News, *Houthi commander killed as Yemen troops halt militia advances*, 1 mei 2019
- Arab News, *Houthis suffer heavy casualties in Yemen's Al-Bayda as coalition forces seize key supply routes*, 12 september 2018
- Arab News, *Yemen tribal leaders say senior Al-Qaeda leader killed in Marib clash*, 28 augustus 2018
- Asharq al-Awsat, *Houthis Set up Training Camp in Yemen's Mahwit Governorate*, 23 mei 2019
- Asia Times, *Yemen's industrial hub Taiz hobbled by war*, 18 maart 2019
- BBC, *Yemen crisis: Separatists seize government buildings in Aden*, 28 januari 2018
- BBC, *Yemen soldiers killed in Houthi drone attack on base*, 10 januari 2019
- BBC, *Yemen war: Houthi withdrawal from Hudaydah met by mistrust*, 11 mei 2019
- Belqees Rights, *113 Detainees Killed Under Torture in Houthi Prisons*, 20 januari 2018
- Blitz, *Alarming rise of child marriage in Yemen*, 30 april 2019
- Business Day, *Yemen ceasefire breached as renewed fighting erupts in Hodeidah*, 15 mei 2019
- Carnegie Endowment for International Peace, *Saudi Arabia's Soft Power Strategy in Yemen*, 2 april 2019
- Carnegie Endowment for International Peace, *The Houthi-Tribal Conflict in Yemen*, 23 april 2019
- Al-Masdar news, *Over 30 Houthi fighters allegedly killed in fierce combat along Saudi border*, 17 februari 2019
- Carnegie Middle East Center, *Yemen's Houthis Used Multiple Identities to Advance*, 19 maart 2019

- Center for Applied Research in Partnership with the Orient (CARPO) / Sanaa Center for Strategic Studies, *Challenges for Yemen's local governance amid conflict*, in: 'Rethinking Yemen's Economy', nr.6, 29 juli 2018
- Chatham House, *Yemen: National Chaos, Local Order*, December 2017
- Chatham House, *Yemen's Future Looks grim After Saleh Killing*, 5 december 2017
- China.org, *5 killed in Houthi rocket attack on village in Yemen's besieged Taiz: report*, 28 april 2019
- Civilian Impact Monitoring Project, *Quarterly report. Q1: January-March 2019*
- CNN, *Yemen school bus attack: How a day of celebration came to tragedy*, 27 februari 2019
- Daily Maverick, *Fighting breaks out in Yemen's Hodeidah as Houthis pull out*, 15 mei 2019
- Daily Sabah, *5 civilians killed, 20 injured in Houthi attack in Yemen's Marib*, 22 mei 2018
- Debiefer, *Yemeni Houthis accused of seizure 20 truckloads of relief aid for Ibb hospitals*, 22 april 2019
- Debiefer, *Yemeni Parliament directs gov't to stop dealing with Griffiths*, 23 mei 2019
- Deep Root / Friedrich Ebert Stiftung, *Caught in the middle. A conflict mapping of Taiz governorate*, april 2018, p.14
- Deutsche Welle, *New Saudi airstrike hits bus carrying civilians in Yemen*, 13 oktober 2018
- European Council on Foreign Relations, *Saleh's dramatic death returns Yemen to the spotlight*, 5 december 2017
- European Council on Foreign Relations, *The Marib paradox: How one province succeeds in the midst of Yemen's war*
- European Council on Foreign Relations, *The Marib paradox: How one province succeeds in the midst of Yemen's war*
- France24, *Suspected cholera cases spikes in Yemen in 2019: UN*, 25 maart 2019
- Gard, *Yemen port situation, update 26 April 2019*
- Garda World, *Yemen: Saudi-led coalition airstrikes kill 20 in Hajjah province April 22*, 23 april 2018
- Gulf News, *Clashes in Dhamar kill 5 Al Houthis*, 18 februari 2017
- Gulf News, *Coalition pounds Al Houthi camps in Dhamar*, 25 februari 2018
- Gulf News, *Yemen's Islah party distances itself from Brotherhood*, 9 januari 2018
- Human Rights Watch, *Hiding Behind the Coalition. Failure to Credibly Investigate and Provide Redress for Unlawful Attacks in Yemen*, 24 augustus 2018
- Human Rights Watch, *Yemen: Coalition's Blocking Aid, Fuel Endangers Civilians*, 27 september 2017
- Human Rights Watch, *Yemen: Houthi Landmines Kill Civilians, Block Aid*, 22 april 2019
- ICRC, *Statement from ICRC's Director of Operations Dominik Stillhart*, 7 juni 2018
- IDMC, *Global Report on Internal Displacement 2018, Spotlight Yemen*, p. 26-28, 16 mei 2018
- Independent, *Hundreds killed and injured by Houthi landmines in Yemen, as war death toll soars past 70,000*, 23 april 2019
- Independent, *Yemen war: Rebel withdrawal from key port disputed by government*, 12 mei 2019
- International Crisis Group *Yemen update 10*, 6 mei 2019

- International Crisis Group, *Crisis Group Yemen Update #1*, 24 januari 2019
- International Crisis Group, *Crisis Group Yemen Update #7*, 8 maart 2019
- International Crisis Group, *Discord in Yemen's North Could Be a Chance for Peace*, Crisis Group Middle East Briefing No. 54, 11 oktober 2017
- International Crisis Group, *Eight Days in Aden – a Forgotten City in Yemen's Forgotten War*, 23 mei 2018
- International Crisis Group, *How to Halt Yemen's Slide into Famine*, 21 november 2018
- International Crisis Group, *Instruments of Pain (I): Conflict and Famine in Yemen*, 13 april 2017
- International Crisis Group, *Picturing Aden's Fragile recovery*, 16 april 2019
- International Crisis Group, *The Killing of Former President Saleh Could Worsen Yemen's War*, 6 december 2017
- International Crisis Group, *Yemen: Averting a Destructive Battle for Hodeida*, 11 juni 2018
- IOM, *Displacement Tracking Matrix (DTM), 1 January-5 May 2019*
- IOM, *Press release: IOM, UNHCR condemn refugee and migrant drownings off the coast of Yemen*, 26 januari 2018
- IOM, *Yemen: Hudaydah displaced population now an estimated 336,846*, 17 augustus 2018
- Italian Institute for International Political Studies (ISPI), *Al-Qaeda's Strategy in the Yemeni War*, 22 maart 2019
- IUVM Press, *Aden airport closed after the takeover of forces loyal to the UAE*, 1 juni 2017
- Jamestown Foundation, *'Security Belt': The UAE's Tribal Counterterrorism Strategy in Yemen*, 14 juni 2018
- Jamestown Foundation, *Continued Fighting Between Islamic State and AQAS Complicates Security in al-Bayda*, 5 april 2019
- Jamestown Foundation, *Saudi Arabia and the UAE in al-Mahra: Securing interests, disrupting local order and shaping a southern military*, 1 maart 2019
- Lawfare, *Understanding the Houthi Faction in Yemen*, 7 april 2019
- Médecins Sans Frontières, *Yemen: 49 wounded and two dead after four days of heavy fighting in Taiz city*, 24 maart 2019
- Middle East Eye, *Dozens killed in clashes and Saudi air strikes across Sa'da in Yemen*, 24 januari 2018
- Middle East Eye, *Protests over Yemen's weakening currency paralyse Aden*, 3 september 2018
- Middle East Eye, *Saudi-led coalition air strike kills nine civilians fleeing Hodeidah: Reports*, 26 juni 2018
- Middle East Eye, *We cannot bear more suffering: displaced from Hodeidah spill into Sanaa's streets*, 3 juli 2018
- Middle East Eye, *Yemen peace talks on hold as Houthis demand preconditions*, 7 september 2018
- Middle East Monitor, *Yemen army controls areas in Houthi stronghold of Sa'da*, 18 maart 2019
- Middle East Monitor, *Yemen: Clashes in Sana'a leave 234 dead*, 5 december 2017
- Middle East Monitor, *Yemen: Islah leader found dead after being kidnapped*, 3 oktober 2018
- Middle East Monitor, *Yemenis bury children killed in Hajjah air strikes*, 14 maart 2019
- Militaire Spectator, *Oorlog in Jemen*, 23 januari 2019

- Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Ambtsbericht veiligheidssituatie in Jemen*, juli 2016
- Minority Rights Group, *Yemen, baha'i*, geraadpleegd op 31 mei 2019
- Minority Rights Group, *Yemen, Isma'ili's*, geraadpleegd op 29 mei 2019
- Minority Rights Group, *Yemen, Jews*, geraadpleegd op 29 mei 2019
- Minority Rights Group, *Yemen, Muhamasheen*, geraadpleegd op 29 mei 2019
- Norwegian Refugee Council, *Civilian casualties double in parts of Yemen since ceasefire*, 18 maart 2019
- Norwegian Refugee Council, *NRC demands investigation of Sana'a air strike near NRC facility*, 7 juni 2018
- Norwegian Refugee Council, *On-the-record update on situation in Hajjah and Hodeidah*, Yemen, 2 mei 2019
- OCHA, *Dispatch from Yemen*, 9 november 2018
- OCHA, *Statement on behalf of the humanitarian coordinator for Yemen, Jamie McGoldrick, on mountain civilian casualties*, 28 december 2017
- OCHA, *UN Humanitarian Chief Mark Lowcock, A clear and present danger of an imminent and great big famine is engulfing Yemen*, 23 oktober 2018
- OCHA, *Yemen Humanitarian Update, 27 August 2018 – 6 September 2018*
- OCHA, *Yemen humanitarian update, 7-21 March 2019*
- Office of the Special Envoy of the Secretary-General for Yemen (OESGY), *Full text of the Stockholm Agreement*, 13 december 2018
- OHCHR, *Bachelet urges States with the power and influence to end starvation, killing of civilians in Yemen*, 10 november 2018
- OPS Group, *Aden Airport reopens*, 17 augustus 2016
- OESGY, *Martin Griffiths, Special Envoy for Yemen makes his first briefing to the Security Council*, 17 april 2018
- Oxford Analytica, *Uptick in Yemen violence stretches truce deal's limits*, 15 mei 2019
- Press TV, *Saudi airstrikes leave seven more civilians dead in southern Yemen*, 27 april 2019
- Pulitzer Center, *Detainees Held Without Charges Decry Emiratis' Sexual Abuses*, 20 juni 2018
- Reliefweb, *CSSW and YHPF Give Hope to Displaced People in Marib Governorate*, 20 februari 2019
- Reliefweb, *Strikes kill more than ten people in Taizz*, 25 mei 2019
- Reliefweb, *World Food Programme to consider suspension of aid in Houthi-controlled areas of Yemen*, 20 mei 2019
- Reliefweb, *Yemen Flash Update*, 29 januari 2018
- Reliefweb, *Yemen War death toll now exceeds 60,000 according to latest ACLED data*, 11 december 2018
- Reuters, *A bank divided: Yemen's financial crisis hits food imports*, 20 december 2018
- Reuters, *Fighting grips Yemen's Hodeidah port, complicating peace moves*, 15 mei 2019
- Reuters, *Menace of Houthi-laid landmines adds to Yemeni misery*, 8 maart 2018
- Reuters, *Nine killed in Saudi-led air strike in Yemen: residents*, 24 januari 2018
- Reuters, *Saudi Arabia intercepts Houthi missile, 26 wounded by shrapnel*, 6 september 2018 Anadolou Agency, *Coalition: Houthis fire 200 missiles on Saudi Arabia*, 1 oktober 2018
- Reuters, *Saudi-led coalition in Yemen strikes Sanaa, casualties reported*, 16 mei 2019 (met latere updates)
- Reuters, *Saudi-led coalition seizes Yemen's Hodeidah airport, fears for population grow*, 20 juni 2018

- Reuters, *Yemeni Houthis leader says unilateral redeployment will take place today*, 11 mei 2019
- Reuters, *Yemen's Houthis launch drone attack on Saudi-led coalition military parade in Aden*, 3 juni 2019
- Reuters, *Yemen's Houthis launch new attack on Saudi Arabia's Abha airport: Al Masirah TV*, 17 juni 2019
- Reuters, *Yemen's Houthis target two Saudi airports with multiple drone attacks*, 15 juni 2019
- Rights Radar, *Yemen: Rights Radar Released a Report on Grave Abuses in Hajour District, Hajjah Governorate*, 1 juni 2019
- Sana'a Center, *Islah's Political and Military Ascent in Taiz*, 12 november 2018
- Sanaa Center, *Al-Qaeda's strategic retreat in Yemen*, 19 april 2019
- Save the Children, *Every month 37 Yemeni children are killed or injured by foreign bombs*, 25 maart 2019
- Save the Children, *Stop the war on children*, 2019
- Save the Children, *The Challenges for Children in Yemen* (gebaseerd op StC End of Childhood report over 2018)
- Save the Children, *YEMEN: Civilian casualties soar in Hodeidah since devastating offensive that began in June*, 24 september 2018
- Search for Common Ground, *How Saleh's Death Will Affect Prospects for Peace and Stability in Yemen*, januari 2018
- Shelter Cluster, *Current status of IDPs Hosting Sites & Partner Mapping*, 24 oktober 2018
- Stratfor, *Yemen: What a Brutal Attack Says About Terrorism and Civil War*, 29 maart 2018
- The Atlantic, *The Gulf Country That Will Shape the Future of Yemen*, 22 september 2018 Associated Press, *Yemen's other conflicts simmer in city once held by al-Qaida*, 3 december 2018
- The Atlantic, *Yemen's Fleeting Opportunity for Peace*, 20 juli 2018
- The Guardian, *'End war on Yemen's children': conflict escalates around Hodeidah hospital*, 15 november 2018
- The Guardian, *Battle rages in Yemen's vital port as showdown looms*, 7 november 2018
- The Guardian, *Fighting in Yemen city of Hodeidah reaches residential streets*, 11 november 2018
- The Guardian, *New fighting in Yemen threatens UN deal; UN-backed deal was designed to pave way for wider peace talks*, 16 mei 2019
- The Guardian, *The violence is unbearable: medics in Yemen plead for help*, 8 november 2018
- The Guardian, *Yemen attack: hundreds killed as rebels' grip on Hodeidah airport loosens*, 16 juni 2018
- The Guardian, *Yemen school bus bombing 'one of 50 strikes on civilian vehicles this year'*, 16 augustus 2018
- The Guardian, *Yemen separatists surround presidential Palace in Aden*, 30 januari 2018
- The Guardian, *Yemen: ceasefire broken as fresh fighting breaks out in Hodeidah*, 15 mei 2019
- The Guardian, *Yemen: Houthis' port withdrawal 'going according to plan'*, says UN, 12 mei 2019
- The Guardian, *Yemen's warring sides agree to prisoner swap as peace talks open*, 6 december 2018

- The Independent, *Abdullah Alkhamesi dead: Founder of one of Yemen's leading humanitarian organisations, Red Crescent, dies aged 76*, 2 september 2017
- The Irish Times, *Yemen's warring parties agree to reopen Sana'a airport*, 12 december 2018
- The Jamestown Foundation, *Clashes Between Islamic State and AQAP Emblematic of Broader Competition*, in: 'Terrorism Monitor vol. 16 issue 18', 21 september 2019
- The National, *Death sentence trial of Yemen's Baha'i leader postponed until next month*, 16 juni 2019
- The National, *In Yemen's Bayda, tribal fighters are out for revenge against the Houthis*, 19 juni 2018
- The National, *Saudi-led coalition thwarts Houthi drone attack in Aden*, 3 juni 2019
- The National, *Yemeni Baha'i leader to appear in court for death sentence appeal*, 29 april 2019
- The New Arab, *UAE and Yemen's Al-Islah: An alliance of convenience only*, 20 november 2018
- The New Arab, *Yemen in Focus: A deadly new battle emerges in Dhale'*, 10 mei 2019
- New York Times, *Houthis Strike Saudi Airport, Escalating Yemen Conflict*, 12 juni 2019
- The New York Times, *Saudi Airstrike Said to Hit Yemeni Hospital as War Enters Year 5*, 7 maart 2019
- The New York Times, *Wedding Is Hit by Airstrike in Yemen, Killing More Than 20*, 23 april 2018
- The Telegraph, *Saudi-led forces 'seize airport in Yemen city of Hodeidah'*, 16 juni 2018
- UN Human Rights Council, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, A/HRC/39/43, 17 augustus 2018
- UN Human Rights Council, *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, A/HRC/36/33, 13 september 2017
- UN Security Council, *Children and armed conflict*, 16 mei 2018
- UN Women, *Take five: "Yemeni women and girls are the ones who are paying the price of war"*, 12 september 2018
- UN, *Adopting Resolution 2452 (2019), Security Council Establishes Special Political Mission to Support Ceasefire between Yemen's Government, Houthi Militia*, 16 januari 2019
- UN, *Humanitarian crisis in Yemen remains the worst in the world, warns UN*, 14 februari 2019
- UN, *Parties to Conflict in Yemen Have Accepted Plan for Redeployment of Forces from Hodeidah Port, Special Envoy Tells Security Council*, 15 april 2019
- UN, *Parties to Conflict in Yemen Have Accepted Plan for Redeployment of Forces from Hodeidah Port, Special Envoy Tells Security Council*, 15 april 2019
- UN, *Security Council Authorizes Immediate Deployment of Advance Team to Monitor Force Withdrawals, Ceasefire in Yemen, Adopting Resolution 2451 (2018)*, 21 december 2018
- UN, *Yemen: 11 more 'terrible, senseless' civilian deaths reported, following attack in Sana'a - top UN official*, 8 april 2019
- UN, *Yemen: UN envoy asks Security Council for more support 'to move back' to the negotiating table*, 11 september 2018

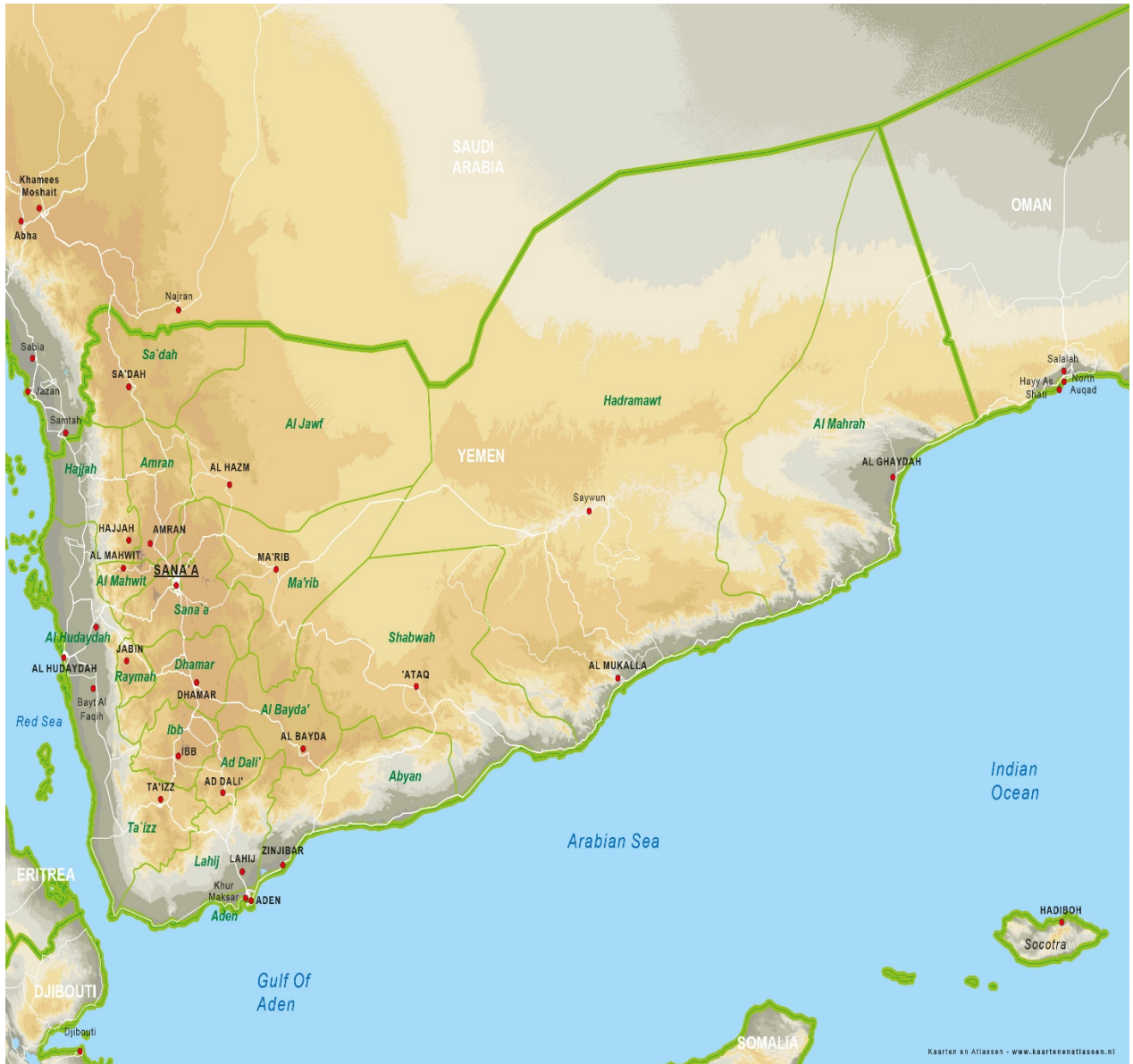
- UNFPA, *Women and girls among the most vulnerable in Yemen*, 26 april 2017
- UNHCR Somalia, *Refugees and Asylum-seekers Statistical Report*, 30 april 2019
- UNHCR, *Almost 100 civilian casualties each week in Yemen in 2018*, 7 maart 2019
- UNHCR, *Djibouti response to the Yemen situation*, maart 2018
- UNHCR, *Operational Update*, 1-14 januari 2018
- UNHCR, *Thousands flee amid fresh violence in Yemen*, 9 februari 2018
- UNHCR, *Yemen, operational update*, 26 april 2019
- UNICEF, *Attack in Taiz leaves 7 children dead, brings total child casualties in Yemen to 27 in just over 10 days*, 26 mei 2019
- UNICEF, *Fast Facts Yemen Crisis*, november 2018
- UNICEF, *Violent deaths of five children in Hodaydah a harsh reminder that war rages on after Yemen pledging conference*, 2 maart 2019
- Universiteit Leiden, *The Failing Islamic State Within The Failed State of Yemen* in: 'Perspectives on Terrorism', vol. 13, issue 1, februari 2019
- UNOCHA, *Eleven facts about the Yemen crisis*, 2019
- UNOCHA, *Yemen: United Nations Experts point to possible war crimes by parties to the conflict*, 28 augustus 2018
- US Department of State, *Houthi Detention of Baha'i Leader Hamed bin Haydara*, 22 april 2019
- US Department of State, *Yemen country report on human rights practices*, maart 2019
- VOA News, *UN Confirms Yemen's Houthi Rebels Redeploy Away From Critical Port*, 15 mei 2019
- World Health Organization, EMRO, *Weekly epidemiology bulletin*, 25 juni-1 juli 2018
- Xinhua, *UN programme helps thousands of Somali refugees in Yemen to return home*, 31 mei 2019
- Xinhuanet, *520 killed in Yemen's Jawf in 4-year civil war: reports*, 3 april 2019
- Xinhuanet, *8 killed in Saudi-led airstrike in southwestern Yemen*, 25 mei 2019
- Yemen Analysis Team, *Yemen biweekly report April-May 9, 2019*
- Yemen Extra, *Closure Of Sana'a Airport: a Humanitarian Disaster*, 6 januari 2019
- Yemen Press, *Clashes over oil fields in Yemen's Shabwah*, 16 oktober 2018
- Yemen Press, *Scores killed as Houthis fight Saudi mercenaries outside Sana'a*, 4 maart 2018

4.2 Gebruikte afkortingen

- ACLED – Armed Conflict Location & Event Data Project
- AQAS – Al-Qaïda op het Arabisch Schiereiland
- CIMP – Civilian Impact Monitoring Project
- EU – Europese Unie
- HRW – Human Rights Watch
- IOM – International Organization for Migration
- IPNA – Immigration, Passport and Naturalization Authority
- ISIS – Islamitische Staat in Irak en Syrië
- MSF – Médecins Sans Frontières
- NRC – Norwegian Refugee Council

- OSESGY – Office of the Special Envoy of the Secretary-General for Yemen
- RCC – Redeployment Coordination Commission
- SBF – Security Belt Forces
- SRF – Southern Resistance Forces
- STC – Southern Transitional Council
- UNDP – United Nations Development Programme
- UNFPA – United Nations Population Fund
- UNHCR – United Nations High Commissioner for Refugees
- UNICEF – United Nations Children’s Fund
- UNMHA – United Nations Mission in Support of the Hodeidah Agreement
- UNVIM – United Nations Verification and Inspection Mechanism
- VAE – Verenigde Arabische Emiraten
- VN – Verenigde Naties
- WFP – World Food Programme
- WHO – World Health Organization

4.3 Kaart Jemen

Bron: www.kaartenatlassen.nl (Managementboek.nl)